

POSTAVENIE A ÚLOHA VEREJNÝCH KNIŽNÍC V BRATISLAVSKOM KRAJI

**zborník materiálov
zo seminára
pri príležitosti
35. výročia Knižnice Ružinov**

20 **KR** 08
KNIŽNICA
RUŽINOV
BRATISLAVA

**V edícii Všetlčo
Knižnica Ružinov doteraz vydala:**

□
ULICE BRATISLAVY
(názvový register ulíc aj s ich lokalizáciou)

□
FILMÁRI Z MOSTOVEJ
(veselé i vážne príbehy z prostredia slovenského filmu v rokoch 1952 až 1972, ktoré opísal Alexander Kuzma)

□
**KULTÚRA RUŽINOVA
NA STRÁNKACH TLAČE
(2001 - 2005)**
(bibliografia článkov)

□
**OŽIVENÉ ČASOM
ZÁPISKY Z DOLINY**

□
PO ROKOCH
(tri zväzky takmer životopisnej trilógie
Šaña Homôľku)

□
ZÁHORIE, VĎAKA TI
(básne, no i niekoľko prozaických textov
Jozefa Mifkoviča)

**Zborník venujeme všetkým,
ktorým leží na srdci osud
verejného knihovníctva
v Bratislavskom kraji,
majú k nemu pozitívny vzťah
a chcú mu aj pomôcť!**

© Knížnica Ružinov, 2008

ilustration © Jozef Lipták, 2008

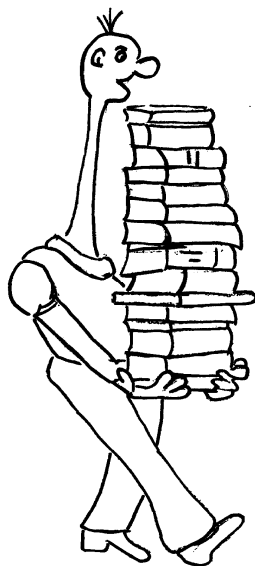
(str. 98 - 113)

ilustration © Jana Klenovičová, 2008

(ostatné strany)

ilustračné fotografie na str. 108 - 109 sú prevzaté z webu

ISBN 978-80-969145-6-2

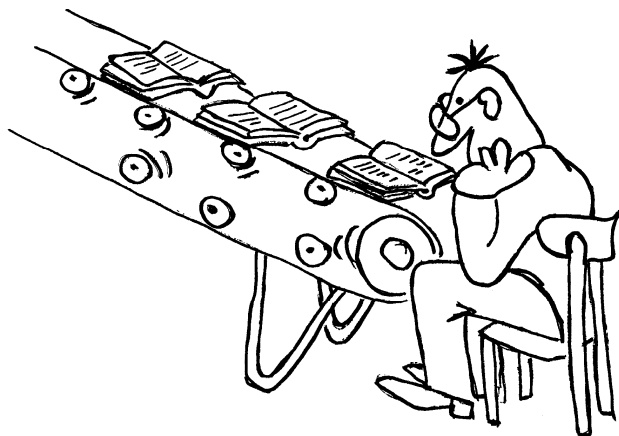

Obsah

- 1. O čom je tento zborník (s.9)**
- 2. Rina Horáková: 35 ročné straty a nálezy jednej konkrétnej knižnice (s. 15)**
- 3. Peter Kuzma: 35 rokov Knižnice Ružinov (s. 35)**
- 4. Anna Gašparovičová: Špecifiká Malokarpatskej knižnice v Pezinku ako regionálnej knižnice s krajskou pôsobnosťou v Bratislavskom kraji (s.59)**
- 5. Elena Sakálová: Som knihovník, kto je viac (s. 69)**
- 6. Ludmila Bokníková: Žijú medzi nami – žijú s nami (s. 85)**
- 7. Judita Kopáčiková: Lesk a bieda knihovníckej profesie (s. 97)**

O čom je tento zborník...

Keď sme sa v Knížnici Ružinov zamýšľali nad tým, ako si pripomenúť 35. výročie nášho vzniku, padlo niekoľko návrhov. Aby sme spojili príjemné s užitočným a čo najefektívnejšie využili vynaložené prostriedky, či už finančné a tiež duchovné, rozhodli sme sa v rámci nášho jubilea usporiadať „malý“ seminár na „veľkú“ tému, a síce **„Postavenie a úloha verejných knižníc v Bratislavskom kraji“**.

Jednak preto, že naša knižnica je nemennou a neoddeliteľnou súčasťou verejného knihovníctva ako významného a dôležitého prvku spoločenského a kultúrneho života vôbec a tiež z toho dôvodu, že Ružinov je druhou najväčšou mestskou časťou Bratislavy a Bratislava zase súčasťou Bratislavského kraja.

Ak by sme to chceli vyjadriť trochu pateticky, tak výročie našej knižnice poskytlo vhodnú a vďačnú príležitosť upozorniť na fenomén s názvom verejné knihovníctvo a vyjadriť tak istú nemalú dávku radosti, hrdosti a pýchy nad tým, čo všetko predstavuje tento pojem, častokrát jednými neprávom opomínaný, druhými z povinnosti „trpený“ a tretími akože „nepoznaný“, pretože je celý rad iných a „dôležitejších“ vecí.

Verejné knihovníctvo v Bratislave a v Bratislavskom kraji má za sebou dlhú a bohatú históriu, rozmach a profiláciu spoločenského a kultúrneho života v tomto regióne si bez neho nemožno vôbec predstaviť, a preto predstavuje vďačný námet na knižnú monografiu, knižničnú konferenciu podrobnejšieho zamerania nevynímajúc.

Aby sme tejto téme učinili zadosť, oslovili sme ľudí - profesionálov, ktorí si už nejaký ten ročik, povedal by som skôr „ročisko“, vo verejnom knihovníctve a v slovenskom knihovníctve vôbec, odskákali, zažili a prežili všeličo a teda ich pohľad na vec je viac než len konštatovanie okoloidúceho

pocestného. Títo oslovení boli aj našimi hosťami na seminári.

Teraz aspoň útržkom niekoľko slov k samotným oslavám, ktoré sa konali 20. novembra 2007 v Malej sále Domu kultúry Ružinov. Jubilantka Knižnica Ružinov si okrem iného vypočula zdravice od prítomných hostí, zástupcov jednotlivých knižníc, inštitúcií a organizácií a prevzala od nich aj rôzne dary a darčeky. Pozdraviť našu knižnicu prišli aj **PhDr. Daniela Gondová**, predsedníčka Slovenskej asociácie knižníc (SAK) a **Ing. Silvia Stasselová**, predsedníčka Spolku slovenských knihovníkov (SSK). Aj knižnica samotná ocenila svojich priaznivcov, priateľov a verných čitateľov, ale aj svojich dlhoročných pracovníkov, a to pamätnými ďakovnými listami. Treba ešte pripomenúť, že Malá sála DK Ružinov vôbec „nepraskala vo švíkoch“, čo bolo dobre, pretože sa v nej nachádzali ozaj len tí, ktorí prišli nezištne, úprimne a neformálne.

Teraz k príspevkom, ktoré zborník obsahuje. Dva úvodné sú z jubilejnej Knižnice Ružinov.

V prvom sa **PhDr. Darina Horáková**, riaditeľka knižnice od roku 1989 (pracovať v nej začala už v roku 1984), zamýšľa nad 35-ročným obdobím existencie knižnice, nad jej „stratami a nálezmi“. Ako je uvedené v podnázve príspevku, ide o „referát, či skôr sporadické zamyslenie sa“, nakoľko tridsaťpäťročná bilancia by si žiadala oveľa viac času a priestoru.

V druhom príspevku, puritánsky nazvanom „35 rokov Knižnice Ružinov“, sa **Mgr. Peter Kuzma** pokúsil „uchopiť“ jubileum cez ľudí, ktorí v knižnici pracovali a niektorí ešte aj pracujú a s ktorými mal tú česť a možnosť spolupodieľať sa na spoločnom diele. Tiež sa snažil podrobnejšie popísať tie fakty a skutočnosti, ktoré vyplývajú priamo z jeho pracovnej náplne a z jeho už takmer štvrtstoročného pôsobenia v Knižnici Ružinov. Tento príspevok nebol - už aj vzhľadom na svoj rozsah a stanovené časové limity - verejne prezentovaný.

Milí a vzácní hostia, ktorí prijali naše pozvanie, sú autormi ďalších štyroch príspevkov. Uverejňujeme ich zámerne v inom poradí, než v akom boli prednesené.

V prvom z nich **Mgr. Anna Gašparovičová**, riaditeľka Malokarpatskej knižnice v Pezinku, prehľadne popisuje špecifiká svojej knižnice ako knižnice s regionálnou pôsobnosťou v Bratislavskom kraji, pričom dôraz kladie na regionálnu metodiku a bibliografiu a tiež edičnú činnosť regionálnej knižnice.

PhDr. Elena Sakálová, PhD., riaditeľka Knižnice Ružinov do roku 1989 a teraz odborná asistentka na Katedre knižničnej a informačnej vedy FiFUK v Bratislave, vo svojom príspevku výstižne nazvanom „Som knihov-

ník, kto je viac“, erudovane rozoberá poslanie a význam knihovníka vo verejnej knižnici ako v komunitnom centre, načrtáva zmysel a potrebu jeho permanentného vzdelávania a výchovy vzhľadom k meniacim sa spoločenským pomerom a informuje o koncepcii vysokoškolského knihovníckeho štúdia na KKIV FiFUK v Bratislave.

PhDr. Ľudmila Bokníková, vedúca Úseku odbornej literatúry v Mestskej knižnici v Bratislave, v príspevku „Žijú medzi nami - žijú s nami“ podáva prehľad bohatých skúseností z práce s telesne, zrakovo, sluchovo a ináč postihnutými spoluobčanmi, čitateľmi Mestskej knižnice. Téma nanejvyš aktuálna, ktorá bude čoraz viac - vzhľadom na zdravotný stav populácie a problémy s tým spojené - rezonovať v čoraz väčšej miere aj vo verejnom knihovníctve.

Záverečný príspevok **PhDr. Judyty Kopáčikovej**, riaditeľky Staromestskej knižnice v Bratislave, je vlastne prehľadným a s nadhľadom zostaveným sumárom všetkého, čo spôsobuje to, že verejné knihovníctvo v Bratislavskom kraji a v Bratislave je na tom tak, ako je. Tézovite tiež upozorňuje na podstatné skutočnosti, potrebné pre ďalšie napredovanie. Preto aj bol do zborníka zaradený ako posledný, pretože v podstate výstižne nahrádza tradičné seminárne závery, na ktoré sme zvyknutí.

Všetky príspevky - aj keď limitované časom, ktorý bol na ich prezentáciu určený - umožňujú aj nezasvätenému, ale kultivovanému (to jest takému, ktorý má záujem a je ochotný počúvať) poslucháčovi, v prípade nášho zborníka čitateľovi, získať prehľad o bratislavskom verejnom knihovníctve a zistiť, „kde je ten pes vlastne zakopaný“.

A aby to zisťovanie nebolo až také útrpné, autorka posledného príspevku zaradila do svojho vystúpenia aj kreslené obrázky, ktorých autorom nie je nik iný ako sám vedúci Katedry knižničnej a informačnej vedy FiFUK **Doc. RNDr. Ing. Jozef Lipták, PhD.**, a tiež niekoľko ilustračných fotografií, aby sa „hl'ada-či“ pri tom „prekopávaní“ aj trochu rozptýlili a pobavili. Naozaj dobrý nápad, veď my knihovníci sme ľudia až priveľmi seriózni, vážni, niekedy snáď aj smutní z toho všetkého, a preto nezaškodí trochu irónie a sarkazmu.

A pretože aj ja sám som zástanca „poľudšťovania“ stavu knihovníckeho slovenského v tomto smere, prijal som hodenú rukavicu a zaradil som do zborníka ešte ďalšie kresby od našej kolegyne **Janky Klenovičovej**, vedúcej Ústrednej knižnice KR na Miletičovej ulici.

Všetkým záujemcom o „veci verejné“ a prípadne i iné vo verejných knižniciach Bratislavského kraja a všetkým tým, ktorí svojimi postojmi, názormi a rozhodnutiami ovplyvňujú a formujú situáciu v bratislavskom verej-

nom knihovníctve, to znamená zodpovedným pracovníkom územných a obecných samospráv i vyššieho územného celku ako zriaďovateľom a tiež spravovateľom verejných knižníc a tiež poslancom možno odporučiť v prvom rade **webové stránky verejných knižníc, na ktorých predstavujú svoje aktivity a činnosť vôbec.**

Webové adresy verejných knižníc a tiež ďalšie informácie o verejných knižniciach možno nájsť na knižničnom portáli **InfoLib**. Jeho adresa: **<http://www.infolib.sk/index/index.php>**

Za pozornosť stojí tiež **Občasník knihovníkov Bratislavského kraja**, ktorý vydáva **Knižnica Ružinov** v spolupráci s **Krajskou pobočkou Spolku slovenských knihovníkov Bratislavského kraja**. Vždy v prvom čísle v danom kalendárnom roku (Občasník vychádza 2x ročne) je pomerne podrobná bilancia činnosti verejných knižníc v Bratislave i v Bratislavskom kraji za uplynulý rok. Občasník tiež uverejnil (ako prílohu) v čísle 1/2006 **Adresár verejných knižníc v Bratislavskom kraji**, ktorý zostavuje a priebežne redakčne upravuje Mestská knižnica v Bratislave.

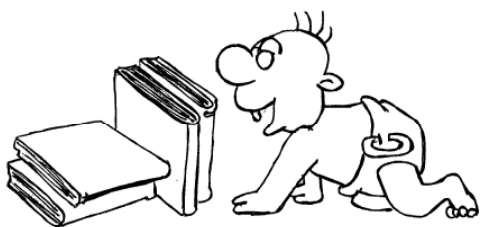
Tento adresár i všetky doteraz vydané čísla Občasnika... nájdete na adrese: **<http://www.kniznica-ruzinov.biz/?obcasnik-knihovnikov-bratislavskeho-kraja>**

Zborník vychádza ako 8. zväzok edície „Všeličo“. Nie je to náhoda, pretože so všeličím zaujímavým, podnetným a poučným sa možno stretnúť vo verejnom knihovníctve Bratislavského kraja. Všeličo sa už dosiahlo a podarilo a ešte všeličo možno vylepšiť a zdokonaľiť.

Na záver by som chcel vyjadriť presvedčenie, že obrovské úsilie, nadšenie, obetavosť a pracovné výsledky, ktorými sa verejné knižnice Bratislavského kraja predstavili verejnosti v rokoch minulých a predminulých a pripomínajú sa verejnosti aj v dobe súčasnej, pre materiálne-technický rozvoj kultúry a verejných knižníc neľahkej, nevyjdú nazmar a budú korunované zadosťučinením v podobe objektívneho a seriózneho ohodnotenia ich významu, funkcie a poslania pre celú - kultúry a poznania chtivú - verejnosť.

Peter Kuzma

Rina Horáková

35 ročné straty a nálezy jednej konkrétnej knižnice (referát, či skôr sporadické zamyslenie sa ...)

Každý zrod, rod, či počin má svoje curriculum vitae, svoje miesto v análoch vlastnej historickej pamäte, ktorú tvorí, triedi a poznamenáva ČAS. To on, stále prítomný je časom budúcim a každý budúci čas nasleduje po čase minulom a všetky dovedna riadia svojou pomínavosťou a plynúcimi rokmi náš život, prácu, radosti a starosti, plné protikladov, víťazstiev i pádov a to ako ľudí, tak i organizácií, inštitúcií.

Nie je tomu inak ani v prípade našej jubilatky - KNIŽNICE RUŽINOV, so sídlom v bývalom obvode Bratislava II. Knižnica Ružinov je samostatná príspevková organizácia zriadená m. č. a má vo svojej pôsobnosti 5 zariadení - 1 ÚK a 4 pobočky - v jednotlivých častiach Ružinova, v ktorých si okolo 6.000 čitateľov ročne absenčne i prezenčne požičia vyše 300.000 kn. j. Okrem svojej základnej činnosti - požičiavania kníh - poskytuje aj rôzne špeciálne služby vyplývajúce jej zo štatútu, má bohatú edičnú činnosť a jej imidž dotvárajú početné a pestré formy kultúrno-informačných podujatí. Vráťme sa však nakrátko do minulosti.

Dovoľte, dámy a páni, milí hostia, kolegyne a kolegovia, retrospektívne nahodiť niekoľko tých najtrpkejších strát, ale aj radostných úspechov, počinov a nálezov do 35-ročného kompjutera času.

Začnime stratami a obdobím hľadania vlastnej identity, keď sa knižnica formovala do takej podoby, aby obstála u čitateľskej verejnosti.

Knižnica Ružinov pod pôvodným názvom Obvodná knižnica Brati-

slava II vznikla v roku 1972 rozhodnutím Rady ObNV II z bývalých obvodných knižníc: Bratislava - Nivy, Bratislava - Ružinov a z miestnych ľudových knižníc v Podunajských Biskupiciach, na Trnávke a vo Vrakuni. **V roku svojho vzniku mala 29 pracovníkov a 10 pobočiek. Knižničný fond (ďalej KF) obsahoval 125.630 kn. j. a knižnica registrovala 8.009 čitateľov, ktorí si vypožičali 304.641 kníh a časopisov.** Úmyselne pripomínam presné číselné ukazovatele pozostávajúce z počtu pobočiek, číselných ukazovateľov fondu, čitateľov a výpožičiek, pretože, hoci za číslami treba vidieť vždy ľudí a kvalitu ich práce, v konečnom dôsledku pri retrospektíve a porovnávaní sú predsa len odrazom snažení, práce a jej výsledkov konkrétnych ľudí v istom časovom úseku a pomáhajú pri hľadaní ciest vedúcich k náprave alebo naplňujúcich radosťou!?. Ako to bolo v prípade KR?

V prvých rokoch existencie zápasila knižnica s neradostnými priestorovými problémami, vhodným umiestnením a vybavením pobočiek a fondu. Zrenovovali sa priestory pobočky na Ostredkoch a na Záhradníckej ul., v r. 1974 vznikla Ústredná knižnica (ďalej len ÚK) na Miletičovej ul. s otvorením Oddelenia politickej literatúry (ďalej len OPL). Neskôr v r. 1977 bola zrušená z hygienických dôvodov a bez náhrady spomínaná zrenovovaná pobočka na Záhradníckej ul. a dočasne zavretá Miestna ľudová knižnica (MLK) vo Vrakuni.

V roku 1978 boli knižnici pridelené dočasné suterénne priestory na Bodrockej ul. na Dolných honoch a priestory v Prievoze vo vtedajšom stredisku Rozvoj.

V r. 1979 otvorila knižnica ako jediná z bratislavských ľudových knižníc na Herlianskej ul. v bývalej Darnici čítať.

V r. 1980 pribudli v Dome opatrovateľskej služby (ďalej DOS) na Schiffelovej ul. (dnešnom Ružinovskom dome seniorov) a po rekonštrukcii priestorov po Zberných surovinách na Šalvieovej ul. na Trávníkoch ďalšie 2 pobočky. Všetky pracoviská sa podarilo vybaviť novým, účelnejším zariadením.

V r. 1982 sa náhradná pobočka z Bodrockej umiestnila do novej, na plochu 400 m² pomerne veľkej pobočky na Dudvážsku ulicu.

Prudký nárast KF, zlepšenie materiálnych a priestorových podmienok si vyžiadali rozšírenie a zveľadenie pobočiek a pracovísk ako boli: v r. 1984 MLK v Podunajských Biskupiciach, Zimná, v tom istom roku otvorenie experimentálnej knižnice na Trnávke vrátane artotéky a ľudotéky s dôrazom na prácu s robotníckou mládežou lokality.

Tento pozitívny priestorový boom a nárast pobočiek značne zvýšil úroveň práce pracovníkov knižnice vo všetkých smeroch - čoho výsledkom

bolo získanie titulu Vzorná ľudová knižnica.

Keď na sklonku roka 1987 začalo v provizóriu fungovať Oddelenie hudobnej a umenovednej literatúry (OHUL) na Podzáhradnej ul. na Dolných honoch, nemala radosť knižnice konca kraja, i napriek tomu, že narastajúce hlavne kvantitatívne ukazovatele činnosti začínali byť v rozpore s počtom pracovníkov a nízkou priemernou mzdou, čo vyvolalo pomerne vysokú vlnu fluktuácie pracovníkov.

Po roku 1990 nastúpilo obdobie, keď knižnica, tak ako získala priestory a otvárala nové pobočky, začala zrazu z rôznych dôvodov o ne prichádzať. Nálezy vystriedali straty, optimizmus dočasné rozčarovanie.

V DOS-e na Schiffelovej sa zrušilo oddelenie pre dospelých, z nariadenia vtedajších vyšších straníckych orgánov musela knižnica do 3 týždňov uvoľniť priestory Detského oddelenia na Kaštieľskej ul. v Prievoze, ktoré sa však vďaka pochopeniu bývalého vedenia ObNV II podarilo presťahovať do budovy ZŠ na Kladnianskej ul.

V r. 1989 došlo k porušeniu statiky budovy na Šalviovej ul., kde boli okrem pobočky umiestnené i riaditeľstvo a centrálné dopĺňovanie fondu, a opäť nastalo sťahovanie - veľké a ťažké pre prevažne ženskú časť osadstva - a nielen sťahovanie, ale aj samostatne zvládnuté z rezervného fondu (teda finančne i kapacitne a personálne) zrekonštruovanie priestorov bývalej Materskej školy na Tomášikovej ul.č. 25.

Pobočka zo ZŠ na Kladnianskej sa z kapacitných dôvodov presťahovala do ZŠ na Železničnú ul. do Vrakune, z dôvodu neobnovenia nájomnej zmluvy o užívaní nebytových priestorov s majiteľom sa zrušilo oddelenie pre dospelých čitateľov na Mierovej ul., ako i čítareň, jediná svojho druhu, na Herlianskej ulici.

Avšak i napriek nepriaznivej ekonomickej situácii, ktorá po zmene spoločensko-politickej klímy nastala a zasiahla hlavne nevýrobné sféry života a rýchlo rastúcim cenám trhovej ekonomiky, knižnica - od r. 1992 už podľa zákona SNR č. 377/1990 Zb. o hl. meste SR v Bratislave a v znení ďalších predpisov ako nástupnícka organizácia ObK II so všetkými právomocami a povinnosťami pod novým názvom KNIŽNICA RUŽINOV - vybudovala sociálne zariadenie na Dudvážskej, vymaľovala pobočky na Zimnej, Prechtlovej (dnešnej Bachovej), Velehradskej a ÚK na Miletičovej. Taktiež doplnila všetky pobočky podľa potreby časťami nábytku a doplnkami.

V r.1991 prichádza po novom územnom členení Bratislavy na mestské časti knižnica delimitáciou o ďalšie svoje zariadenia. **Z pôvodných 12, na krátky čas**, keď bolo provizórne otvorené OHUL **až 13**, (to bol najvyšší počet pobočiek, ktoré knižnica mala) sa ich **počet zredukoval na 7**. Táto

redukcia však nebola konečná.

V r. 1999 sa z dôvodu nerentability a zlých priestorových podmienok zrušila pobočka na Velehradskej ul. a Detské odd. na ZŠ Železničná, m. č. Vrakúňa si zriadila vlastnú knižnicu.

Citeľnou stratou bol aj projekt Ružinovského informačného strediska (ďalej RIS) v Prievoze, ktorý sa mal vybudovať. Pripravená koncepcia a už aj hotová architektonická štúdia predpokladali spojenie klasickej formy knižnice s modernými elektronickými zdrojmi informácií, informatizáciu a využívanie techniky v plnom rozsahu všetkými používateľmi, komunikačné centrum na úrovni doby. K realizácii tohto projektu z finančných dôvodov, bohužiaľ, nedošlo.

A tak má v súčasnom období **KR 5 knižníc - 1 ÚK a 4 pobočky** a i napriek toľkým stratám, nádejam a plánom, hoci knižnica, ako hádam jediná z bývalých bratislavských obvodných knižníc, za ostatných 20 rokov neotvorila žiadnu novú knižnicu, predsa jednu malú radosť má, nie síce novú pobočku, ale zrekonštruovanú na Zimnej ul. účelovo pre seniorov - Seniorské informačné centrum (SIC). Je to však tichá radosť bez fanfár, pretože zatiaľ knižnici spôsobuje hádam viac starostí ako radostí, z viacerých, ale opäť hlavne finančných dôvodov nefunguje tak, ako by mala. A je to škoda, pretože vzhľadom na územnú rozľahlosť m. č. Ružinov, počet obyvateľov v porovnaní s inými mestskými časťami a potrebami uspokojovania informačných potrieb obce by sa mala sieť knižníc rozširovať a už v žiadnom prípade neznižovať. V prospech rozširovania siete knižníc hovorí i demografický trend. T. č. venuje knižnica pozornosť čitateľom v poproduktívnom veku. Avšak rastúca výstavba Ružinova, predpokladaný nárast mladých rodín s deťmi a vytváranie nových pracovných príležitostí by mali perspektívne rátať s vytváraním podmienok pre uspokojovanie informačných potrieb.

Základom knižnice a jej adekvátneho fungovania je bohatstvo knižničného fondu. Knižnica Ružinov má v súčasnosti vo svojom fonde približne okolo 205.000 kníh. Ročne pribudne zhruba okolo 2.300 zväzkov, čo je v porovnaní s minulými rokmi žiaľstne málo, pretože pri pravidelných revíziách sa zase aj 1.000 až 1.500 vyradí, lebo knihy sa opotrebovávajú, zastarávajú, strácajú a pod. Hoci pohľad na obratnosť fondu je smutný, sme radi, že pri dnešnom množstve vydávaných titulov a ich cenách sa nám správnou akvizičnou politikou a dobrými zmluvnými vzťahmi s dodávateľmi darí dopĺňať do fondov našich pobočiek aspoň takýto počet zväzkov.

Veď kým ešte pred 5-6 rokmi sme mali na nákup KF z rozpočtu 1.300 tis. Sk, dnes je to pri každoročnom náraste cien kníh, energií a 19% DPH spolu na knihy, časopisy a periodiká okolo 600.000 Sk, často aj vrátane nejakej

tej účelovej dotácie od zriaďovateľa, či grantu z Ministerstva kultúry, teda o polovicu menej. Ak to takto pôjde ďalej, pri 40. jubileu skonštatuujeme, že sme nakúpili niekoľko sto kníh alebo, že meníme účel svojho vzniku a stávame sa archívom, lebo každá skutočne živá knižnica by mala kúpiť aspoň 1 novú knihu na každého čitateľa, pretože vieme, že informácie včera aktuálne, sú už dnes zastarané a čitatelia nebudú predsa navštevovať zastaranú, mŕtvu, kamennú knižnicu, ktorá nereaguje na ich požiadavky, ktorá promptne nereaguje na informačnú explóziu.

Čitatelia - súvisia s knižničným fondom, povedala by som, že sú to spojené nádoby. Keď máme pekné, moderné priestory, dobre vybavené aktuálnym fondom, máme ich plné oddelenia alebo aspoň uľahčenú prácu, ako ich získať. Čitatelia sú ďalšou (aspoň v súčasnosti) achillovou pätou a myslím si, že nielen našej, ale vôbec každej knižnice lokalizovanej vo veľkomeste.

Verejné knižnice majú stále najvyššiu návštevnosť zo všetkých kultúrno-spoločenských inštitúcií. Vyplynulo to aj z prie-skumu čitateľských potrieb KR. Respondenti, ktorí sa zúčastnili prieskumu, uviedli, že najpoužívanějšími zdrojmi informácií o knihách je i napriek veľkej konkurencii médií a internetu stále knižnica. I napriek tejto skutočnosti počet čitateľov z roka na rok klesá a to ako dospelých, tak i detí. Kde je príčina? Je ich viacero. Čiastočne môže za to nízky prírastok nových kníh, obnova a obratovosť KF, ďalej nedostatok mimopracovného času a voľného času, iné aktivity u detí i dospelých. KR po rozbere čitateľského zázemia v tejto súvislosti, prijala filozofiu zamerať sa na 2 kategórie čitateľov, deti a seniorov. Generácia Ružinovčanov v produktívnom veku navštevuje knižnicu len sporadicky, plne sa venuje napĺňaniu svojich ekonomických a existenčných ambícií, čo sa knižnica rozhodla rešpektovať. Anketa, ktorá prebehla na ZŠ mestskej časti, poukázala na to, prečo deti málo čítajú, resp. vôbec nečítajú. Jej výsledky možno zhrnúť do jednej vety. Deti sú preťažené atraktívnejšími aktivitami školskej i mimoškolskej činnosti, nemajú čitateľské vzory priamo v rodinách a knihy a knižnice sú v interaktívnom prostredí neznáme pojmy, často nahrádzané len televíziou a počítačom.

Zamysleli sme sa a začali uskutočňovať niektoré zámery. Rozšírili sme výpožičný čas postupne okrem ÚK i na ďalšej pobočke na Bachovej ul., tohto roku v SIC na Zimnej ul., sfunkčnili a prestavali sme výpožičný systém v ÚK, kde sa zaviedol 1 výpožičný pult a spojili 3 oddelenia s 1 čitateľským preukazom, prispôbili sme akvizíciu KF potrebám, požiadavkám a vkusu dnešných čitateľov, zaviedli internet v ÚK, požičiavanie CD-romov, začali s prepojením siete, vybudovaním webovej stránky, zvýšili nároky na prípravu pracovníkov. Vážne sme sa zamysleli nad tým, či za to vždy môže len nedos-

tatok finančných prostriedkov, na ktoré sa často a radi občas aj vyhováme, či za to nemôže aj naša nedostatočná flexibilita, odbornosť, informačná pripravenosť, asertívna schopnosť premeniť knižnice na multifunkčné, moderné mediatéky, napojené na elektronický svet a nový prístup pod tlakom požiadaviek doby k novým databázam a informačným zdrojom?!

I napriek tomu strácame čitateľov. Boj o detského čitateľa zvädzame so striedavým úspechom. V istom veku nám deti prestávajú čítať. Počítačové hry a video klipy im poskytujú toľko vizuálnych podnetov, že sa pri knihách nudia, pretože sa nehýbu a nie sú trojrozmerné. Počítačová gramotnosť, po ktorej tak voláme, sa tak získava za cenu druhotnej negramotnosti v podobe nečítania kníh. A tak aj nové inovované formy podujatí, tvorivé dielne sa míňajú účinku, hoci bezprostredne po ich uskutočnení nám na čas zvýšia počet čitateľov, o krátky čas o nich znovu prichádzame a náš kruhovitý boj o čitateľa, hlavne detského, sa začína odznovu.

Pokles čitateľov za roky existencie knižnice formovaný a deformovaný rôznymi vplyvmi a skutočnosťami **o vyše tisíciku** je ďalšou v rade strát.

Dušu knižnice, aspoň tej verejne, zatiaľ stále len sčasti elektronizovanej, i v dnešnej dobe elektronického a informačného pokroku **tvoria** ľudia - **pracovníci**. My, knihovníci, často opakujeme, že všetko závisí od človeka, že jedine človek môže urobiť obrovskú službu knihe, aj tej našej v knižnici. Do istej miery s týmto názorom súhlasím aj ja. Určite aj vtedy, keď už nemá knižnica zo svojho fondu takmer čo ponúknuť, môže dobrý knihovník urobiť zázrak a presvedčiť čitateľa, hlavne v našom type knižnice, kde gro výpožičiek tvorí beletria, že ošúchaný ležiak nie je nezaujímavý popísaný zväzok papiera, ale milý príbeh a práve to, čo hľadá. Osobnosť knihovníka zmôže veľa, často môže poznačiť životný osud svojho čitateľa, v ostatnom čase nás o tom svojím vyznaním v tlači presvedčila i jedna z našich najčítanejších autoriek Petra Nagyová - Džerengová.

Lenže, ruku na srdce, priatelia knihovníci, povýšiť svoje zamestnanie na poslanie môže len knihovník, ktorý je nielen svojou prácou živý, je mu koníčkom, všetkým, ktorý na sebe odborne i ľudsky pracuje, vzdeláva sa, napreduje, ale ktorý musí, bohužiaľ, alebo chvalabohu, aj niekde bývať, za to bývanie platiť nájom, jesť, žiť, teda aj zarábať peniaze, pretože len z ideálov a stavovskej cti nevyžije. Takže knihovníkov musíme aj zaplatiť a vlastne malo by to byť povinnosťou celej spoločnosti, veď žijeme dobu, keď sa vysoká odbornosť nielen vyžaduje, ale aj veľmi dobre platí, aspoň v iných rezortoch, ako je náš, všade v okolitom svete.

Knižnica Ružinov mala vo svojich radoch okrem vynikajúcich riadite-

Ťov, ktorí stáli na jej čele i medzi radovými a vedúci-mi pracovníkmi také výrazné osobnosti, ktoré venovali i bez patričného finančného a často i morálneho ohodnotenia jej budovaniu, rastu a početným úspechom všetok svoj pracovný i voľný čas, doslova žili knižnicou. Začínalo ich 29, postupne sa ich počet zvýšil na 47 a t. č. sa zredukoval na 26. Veľa z nich už nežije, niektorí odišli do dôchodku, iní zase za „lepším“, hlavne finančným ohodnotením a mnohí jej zostali i napriek časovej a profesionálnej únave verní dodnes. Žeby čakali, že aj im sa podarí ako malému Dávidovi poraziť ozbrojeného obra Goliáša a to dokonca obyčajným prakom? Nie, sú to ľudia, ktorí majú radi svoju prácu a ak na niečo čakajú, tak len na renesanciu svojej profesie v rukách mladých schopných knihovníkov - pokračovateľov. Všetkým patrí i z tohto miesta obdiv, úcta a prosté ľudské **ĎAKUJEM - ĎAKUJEME !**

Priemerný vek pracovníkov KR je vyše 50 rokov. Knižnica sa tým nepýši, skôr naopak, konštatuje to nerada. Máme obrovské problémy získať za daných finančných možností a mzdových prostriedkov do knižnice mladých, odborne vzdelaných a manažérsky fundovaných pracovníkov. Ak aj niekoho z času na čas získame, sú to väčšinou dôchodcovia, ľudia z iných profesií, v ktorých sa neuplatnili alebo s nejakým zdravotným postihom. Z toho plynie záver, že okrem finančného ohodnotenia je to aj spoločenské myslenie, vnímanie kultúry ako bremena spoločnosti, akoby sa pozabudlo na to, že európska integrácia v oblasti výmeny informácií má aj kultúrno-duchovný rozmer, ktorého podstatou je zachovanie kultúrnej identity národa v multimediálnej Európe. V rámci nej je potrebné vnímať knižnice nielen ako výrazné kultúrne a vzdelávacie miesta, ale uvedomiť si aj postavenie a spoločenskú prestíž jej pracovníkov - knihovníkov tak ako je to v okolitom svete a nie ako miesta, kde si môže prísť pracovník bez kvalifikácie na istých pár hodín sadnúť, listovať v kni-hách a časopisoch a občas „obslužiť“ aj nejakého čitateľa - to je naša slovenská predstava o náplni a práci knihovníka-informatika 21. storočia a bohužiaľ nielen predstava potenciálneho uchádzača o prácu v knižnici, ale aj našej spoločnosti.

Dámy a páni, milí priatelia knihovníci, to boli tie najmarkantnejšie straty a okruhy problémov našej jubilantky. Úmyselne som v tomto výpočte neuvádzala podrobné, prípadne chronologické odpočty a štatistické čísla, údaje, aby som Vás nimi zbytočne neunavovala, pretože za 35 rokov sa toho udialo veľmi veľa a navyše prípadných záujemcov, si dovoľíme odporučiť na podrobné polročné a ročné rozborov činnosti knižnice, **zborník KR 1972 - 1997, ktorý knižnica vydala k 30. výročiu svojho vzniku.** Navyše informácie o svojich míľnikoch prináša knižnica s istou pravidelnosťou na stránkach

miestnej tlače, lokálnej televízie, odborných knihovníckych periodikách a v neposlednom rade aj na svojej webovej stránke, prípadne Infolibe a moje slová ilustračne doplnia i účelová elektronická prezentácia.

Okrem strát a striedania úspechov a neúspechov Knižnica Ružinov prešla za ostatných 5-10 rokov takými významnými zmenami, že mnohé pozitívne z nich považuje za malé víťazstvá bez fanfár. Dovoľte mi na niektoré z nich upozorniť.

Propagácia, imidž, public relation, komunitný fundraising. K ich vzrastu došlo po vybudovaní ÚM. Okrem klasickej formy propagácie jednotlivých pobočiek útvár začal pravidelne inštalovať vo vestibule MÚ m. č. Ružinov na niekoľkých paneloch propagačné výstavy približujúce ružinovskej verejnosti najpotrebnejšie novinky, informácie a najnovšie výsledky zo života a práce knižnice.

Po vzniku RIK-u, miestnej televízie a mesačníka Ružinovské echo už nebolo potrebné listami oslovovať školy a podnika-tel'ské subjekty s ponukami na spoluprácu, prípadne žiadať o finančnú podporu, všetci obyvatelia boli priebežne o aktivitách knižnice informovaní. Ako spätnú väzbu na svoju činnosť začala knižnica s prieskumom verejnej mienky formou ankiet a prieskumných sond. Napríklad to bola už spomínaná anketa zameraná na profiláciu KF, neskôr anketa, ktorá sledovala čitateľský vkus a záujem o periodiká, v spolupráci s Katedrou knižničnej a informačnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského (KKIV FiF UK) to bol obsiahlejší prieskum orientovaný na postavenie knižnice v širšom spoločensko-kultúrnom kontexte.

Vznikom webovej stránky knižnice a napojením na internet sa okrem vnútroknižničnej cirkulácie dokumentov zrýchlila najmä vzájomná informovanosť s našimi používateľmi. Vďaka webovej stránke, ktorá sa pravidelne inovuje a rubrike „Napíšte nám“, čitatelia do 24 hodín dostávajú odpovede na to, čo ich zaujíma, zlepšila sa informovanosť o podujatiach, prostredníctvom on-line katalógu o KF. V r. 2002 sa knižnica zapojila do komunitného projektu m. č. Ružinov pod názvom Trnávka bez drog. Vyvrcholením tohto projektu boli i úspešné Hovory D pod názvom „Last minute - letenka do neznáma“ - panelová diskusia za širokej účasti odborníkov na túto tému. V rámci literárnej kaviarne „Čo Dante nevedel...“ venovanej A. Wetzlerovi, bývalému osvietenskému väzňovi, zorganizovala knižnica fundraising a výt'azok z neho venovala na projekt „Hodina deťom“.

K zvýšeniu imidžu knižnice prispeli i zbierky kníh pre knižnice krajanov v bývalej Juhoslávii v Srbsku a Chorvátsku, gescia nad školskou knižnicou súkromnej ZŠ na Bajkalskej ul., úspešné zapojenie sa čitateľov do celo-

mestskej súťaže „Ako si predstavujem knižnicu v 3. tisícročí“, ďalej zapojenie knižnice do výchovno-vzdelávacieho projektu Eko-Info, pravidelná účasť na Knižnej žatve v DK Ružinov a aktívna prezentácia - 2 krsty kníh na medzinárodnom knižnom veľtrhu Bibliotéka. V roku 2001 to bola kniha „Astík a Obík“ K. Vulganovej a v roku 2002 kniha A. Rákaya „Polčas rozpadu“.

V r. 2006 sa KR zapojila do projektu Nadácie pre deti Slovenska pri hľadaní detských kreatívov do Detského poradného výboru Hodina deťom. V rámci stretnutí mladých literátov - krajanov zo zahraničia prispievala KR každoročne 1 podujatím - večerom s významnou osobnosťou do programu sprostredkovania kultúrneho odkazu potomkom našich predkov, za čo získala aj ďakovný list Kancelárie prezidenta republiky SR.

KR pravidelne spolupracuje so študentmi Školy knižnično-informačných štúdií (ŠKIŠ) a KKIV FiF UK či už vo forme konzultácií k rôznym výskumom a anketám, seminárnym a diplomovým prácam poskytnutím priestoru pre praxovanie, prípadne iné aktivity, za ktoré si dovoľím spomenúť úspešnú výstavu Janky Šubovej „Živá knižnica“. Imidž knižnice dotvára aj edičná činnosť, ktorá nie je síce hlavnou činnosťou knižnice, ale je veľavravným svedectvom.

Jednak je odrazom odbornej erudovanosti a zanietenosti všetkých, ktorí sa za tých 35 rokov písomnou formou vyjadrili, a veru, boli to všetko v drvivej miere interní pracovníci knižnice. Na druhej strane je edičná činnosť obrazom, zrkadlom života neustále a dynamicky pulzujúceho organizmu, akým Knižnica Ružinov vždy bola a aj je.

Jednoducho povedané, **edičná činnosť** je dôkazom aktívneho a tvorivého prístupu pri formovaní a naplňaní hlavného poslania knižničnej práce, ktorou je predovšetkým uspokojovanie kultúrnych a informačných potrieb verejnosti, a to tak v rovine internej ako aj externej.

Súpis edičnej činnosti Knižnice Ružinov za roky 1972 až 2006 obsahuje 143 anotovaných záznamov, t. j. 4,1 titulov vydaných v priemere každý rok. Nie je to málo, ak si uvedomíme, že do súpisu nie sú zaradené každoročne sa opakujúce rozbor a správy o činnosti, plány hlavných úloh, ďalej knižničné (výpožičné), organizačné, spisové, pracovné a skartačné poriadky, pozvánky na slávnostné schôdze, podujatia a otvorenia nových pobočiek, propozície branno-športových dní, vizitky, priebežné správy o činnosti experimentálnej pobočky a zápisnice z kontrolných dní tu konaných (Trnávka), a tiež publikačná a iná činnosť pracovníkov knižnice (vypracovávanie podkladov, posudkov a hodnotení pre iné inštitúcie a orgány), nakoľko bola uverejnená a použitá v takých prameňoch, ktoré naša knižnica nevydala, aj keď tieto aktivity obsahovo s činnosťou knižnice súvisia.

Čo sa týka **organizačno-technickej stránky vydávania materiálov**, treba konštatovať, že knižnica až do roku 1990 nemala také technické prostriedky, aby si mohla redakčne uzatvorené podklady sama graficky upraviť, vytlačiť a zviazať. Bola odkázaná na spoluprácu s inými inštitúciami, ktoré kníhviazačskú a reprografickú techniku vlastnili. Obrat nastal po roku 1990, kedy postupne dochádza k vybaveniu knižnice takou technikou, ktorá umožňuje samostatné spracovanie a vyhotovenie jednoduchých brožúr a tlačovín. Situácia sa v tomto smere zlepšila najmä za posledných desať rokov (1996 - 2006), kedy sa vytvorili lepšie podmienky pre redakčné a polygrafické spracovanie materiálov, a to najmä vďaka počítačovej (hardvér, softvér, laserové tlačiarne) a inej kancelárskej (kopírky, rezačka) technike, ktorú sa snaží knižnica dokupovať a dopĺňať podľa svojich finančných možností. Vývoj v tejto oblasti (mimo knižnice) však ide takým rýchlym tempom, že k úplnej spokojnosti ešte bude treba pridať nemálo úsilia a aj finančných prostriedkov.

Čo všetko teda vlastne Knižnica Ružinov za tých 35 rokov vydala? Najpočetnejšiu skupinu tvoria **metodické materiály, zásady, koncepcie, programy rozvoja, zborníky, scenáre a pásma** určené najmä pre pracovníkov knižnice a inú odbornú verejnosť ako interná pomôcka k ich činnosti (50 titulov). Druhú skupinu tvoria **plagáty, letáky, oznamy a skladačky propagačno-informatívneho charakteru a iné materiály** (žartovná upomienka, pracovné a iné kalendáre, pozvánky na mimoriadne podujatia) tiež určené čo najširšej verejnosti (45 titulov). Veľkú skupinu tvoria **bibliografie a bibliografické letáky** na rôzne témy určené širokému okruhu používateľov (32 titulov - z toho napr. 8 bibliografií Kultúra druhého bratislavského obvodu /neskôr Ružinova/ na stránkach tlače). Okrem toho vydala Knižnica Ružinov **13 čísiel Občasnika knihovníkov Bratislavského kraja** (periodikum Krajskej pobočky SSK Bratislavského kraja) a **3 tituly v rámci novovytvorenej edície „Všeličo“**.

A publikačná činnosť o KR za roky 1972 až 2006? Ohlas v médiách je dôkazom toho, že inštitúcia - v tomto prípade Knižnica Ružinov - žije a vyvíja aktivity, ktoré sú pre verejnosť potrebné, užitočné a aj zaujímavé a prítlačivé. Je to aj prejav schopnosti jej manažmentu a zamestnancov vedieť predať, zhodnotiť a propagovať svoju prácu, a tak budovať meno a imidž organizácie, upevňovať jej postavenie navonok.

347 anotovaných záznamov obsahuje súpis publikačnej činnosti o Knižnici Ružinov za roky 1972 až 2006. Predstavuje to 9,9 záznamov v priemere na jeden rok, čo je **takmer desať záznamov ročne**. Nie je to zlá bilancia. Súpis nezachytáva ohlasy na knižnicu v rozhlasovom a televíznom vysielaní, ktoré do roku 1990 boli len sporadické, avšak aj v tomto sa

v posledných desiatich rokoch situácia výrazne zlepšila, a to najmä vďaka lokálnym médiám a tiež väčšiemu záujmu - ak to tak možno povedať - zo strany médií, ktoré vysielajú celoštátne.

Podrobné informácie o edičnej činnosti Knižnice Ružinov a tiež o publikačnej činnosti o Knižnici Ružinov možno získať na jej webových stránkach na adrese: <http://www.kniznica-ruzinov.biz/>

Informatizácia, elektronizácia v KR. V r. 1995 začal pracovať ÚKIF s počítačmi. Prvé kroky urobil s programom Smartlib, keď začal retrospektívne spracovávať fond. V r. 1998 bol rozšírený o operačný systém Windows a jeho programy. Postupne sa zakúpil počítač do ÚK na prezeranie CD-romov pre čitateľov. V ÚK od r. 2000 bol čitateľom k dispozícii aj počítač so základným programovým vybavením a tlačiarňou. Vzhľadom na ukončenie vývoja programu Smartlib na slovenskom informačnom trhu, sa rozhodla KR v r. 2001 zakúpiť program Rapid Library - postupne všetky moduly - do ktorého začala konvertovať záznamy z predchádzajúceho spracovania programom Smartlib na báze Unimarcu. Serverom sa v tom istom roku prepojili aj útvary riaditeľstva KR, ktoré používajú na služobné účely internet. Knižnica si vytvorila vlastnú webovú stránku. O rok na to (2002) sa prístupný Internet aj čitateľom v ÚK na Miletičovej a už v nasledujúcich 2 rokoch už surfovalo po Internete 1.146 dospelých čitateľov 26.756 minút. Vďaka grantu MK SR zakúpila KR do ÚK ďalšie 2 počítačové zostavy a tak mali čitatelia k dispozícii okrem 3 počítačov s pripojením na Internet aj 1 počítač bez prístupu na Internet, avšak s možnosťou využitia textového, tabuľkového programu a prácu s CD-romami, t. č. je k dispozícii na písanie textov aj počítač s tlačiarňou. V rámci rozvoja počítačových služieb boli umiestnené počítačové zostavy aj na ďalšie 2 pobočky: Bachovu a Trnávku a zároveň boli v r. 2005 pripojené aj tieto pobočky k Internetu.

V tom istom roku firma Elet vypracovala knižnici profesionálnu webovú stránku, ktorú si knižnica sama ďalej upravuje a aktualizuje a za ktorú v súťaži TOP Web Lib 2005 vo verejnej nominácii o najlepšie webové sídlo v kategórii školské a verejné knižnice získala 1. miesto.

T. č. KR spracováva KF v knižnično-informačnom systéme Rapid Library od firmy Cosmotron Slovakia (od r. 2005 vo verzii Windows) v rozsahu Katalogizácia, Akvizícia, Výpožičky, Správa seriálov a IPAC. Cosmotron poskytuje knižnici servisné služby, služby súvisiace so správou systému a dodáva upgrade systému. Uskutočnila sa už aj 1 elektronická revízia KF, spustila sa skúšobne aj elektronická prevádzka výpožičiek na Tomášikovej ul. a na všetkých pracoviskách s výnimkou SIC na Zimnej, kde sa vykonávala rekonštrukcia, je k dispozícii on-line katalóg. V najbližšom ob-

dobí po opatrení kníh čiarovými kódmi v závislosti od ostatných okolností plánuje prejsť knižnica na celoplošné počítačové spracovanie výpožičiek a prepojenie siete.

Knižnica Ružinov prežíva vďaka príspevku zriaďovateľa a pochopeniu Miestneho zastupiteľstva m. č. Bratislava - Ružinov (ďalej MZ). Ale aby mohla vydávať občas aj zaujímavé publikácie, tlačiť kvalitné pozvánky, uskutočňovať množstvo podujatí pre deti a verejnosť na vysokej odbornej i kultúrnej úrovni, musí sa jej marketing a manažment snažiť **získavať i mimoroz-počtové zdroje** a to tým, že knižnica si svojpomocne zabezpečuje prípravu občerstvení pri podujatiach, moderovanie podujatí, fotodokumentáciu, tvorbu scenárov, rekvizít, získavanie zliav na nákup kníh, celú edičnú činnosť si zabezpečuje (grafické, výtvarné spracovanie, knihárske práce) vlastnými kapacitami, čím sporí značné finančné prostriedky. Ďalšie zdroje sú z prenájmov priestorov, predaja drobných publikácií, finančných a vecných darov od donorov a sponzorov, získavania grantov. Svojho času uskutočnila KR aj analýzu možností ako zvyšovať svoje príjmy, resp. ako znižovať svoju závislosť od výšky príspevku, ktorý jej zriaďovateľ poskytuje. Záver tejto analýzy potvrdil, že legislatívne podmienky v praxi sú tak limitované a upravené takým spôsobom, že v konečnom dôsledku sa strácajú, sú neefektívne, stratové a že ich vykonávať buď nemožno alebo je to zbytočné. I napriek tomuto začarovanému kruhu KR už roky dosahuje ročné príjmy cez 1 milión Sk.

Azda najúspešnejšou činnosťou KR sú už desiatky rokov **podujatia pre verejnosť, hlavne pre deti**, ktoré sa tešia mimoriadnej obľube a je o ne záujem i za hranicami Ružinova azda i preto, že sú pripravované adresne, s láskou a netradičným a tvorivým spôsobom. Deti, mládež i tí skôr narodení, ktorí sú prevažne ich účastníkmi, vedia, že máme radi výzvy a že na každé stretnutie s nimi prichádzame s niečím novým, takým, čo ich odpúta od počítača a presvedčí o tom, že čítať je potrebné.

Dieťa potrebuje vzhľadom na svoj psychologický vývin slovesné podanie obrazu sveta na jeho úrovni vnímania a porozumenia, poznatkovej a emocionálnej úrovne prostredníctvom pre jeho vek vhodnej knihy, ktorú žiadne elektronické médiá nemôžu nahradiť. V praxi to znamená, že pôvodné formy podujatí s knihou ako sú rozprávkové popoludnia, poetické chvíľky, klasické besedy sú už nedostačujúce. V rámci tvorivých dielní zaraďujeme už niekoľko rokov do repertoára podujatí našej knižnice rôzne rozhovory, dialógy, panelové diskusie, súťažné hry, kvízy, rébusy, slovné prešmyčky, prezentácie a podobne. O tieto podujatia je zo strany detí mimoriadny záujem. Veľmi zaujímavým druhom podujatia je projekt Občianskeho združenia Ora-

va pre demokraciu vo vzdelávaní pod názvom „Hlasné čítanie“, ktorý sme v spolupráci so školami a rodičmi začali rozvíjať i v našej mestskej časti. Inšpiratívne modely typu „Veľkí a malí kamaráti si čítajú“, pozvanie známej osobnosti, aby prečítala príbeh, zorganizovanie čitateľského maratónu, zapojenie celej školy do akcie „Polož všetko a čítaj“ považujeme za dostatočne podnetné pre opätovné pritiahnutie detí ku knihám.

A tie najúspešnejšie? **Literárne kaviarne** - stretnutia so zaujímavými autormi, prezentácie a krsty kníh, „**Hovory D**“ - dialógy na horúce témy s mládežou, súťaže pre deti, literárne show, **noci s Andersenom v knižnici** a najnovšie počítačové kurzy pre seniorov. Je ich veľmi veľa a ich výpočet by zabral veľa času. Spomeniem aspoň tie najzaujímavejšie formy, či osobnosti, ktoré poctili našu knižnicu svojou návštevou: informačné výchovy, doplnkové hovorené bibliografie, súťaže „Celá trieda číta“, ktorú nahradila súťaž „O kráľa detských čitateľov“ a v súčasnosti „Čítame s Osmijankom, pridaj sa aj ty“, či „Čítam, čítaš, čítame“, ružinovský tradičný dialóg detí s dospelými na aktuálne témy - „Hovory D“. Veľkej obľube sa tešia súťaže knižničnej cestovnej kancelárie alebo nenáročné súťaže „Podčiarkni, ak vieš, čítaj ešte, lebo nevieš“. Pre malé deti robíme tvorivé „literárne vlaky“, z ich vozňov často vystupujú známe osobnosti, výtvarníci, herci, spisovatelia. V cykle „Malí spisovatelia“ si deti samé vytvorili a ilustrovali rozprávku pod názvom „Rozprávky z Dúhového lesa“.

V minulých rokoch KR uskutočnila úspešne niekoľko krstov, či prezentácií kníh. Formou literárnych kaviarní v spolupráci s DK Ružinov sa ružinovskej kultúrnej verejnosti predstavili svojimi knihami autori Júlia Kurilová knižkou „Kamarátky z hrušky dole“, dr. Andrej Reiner súborom poviedok s erotickým podtónom „Ach, miláčik“ a známa slovenská herečka Magda Paveleková svojimi „Spomienkami starej herečky“. V rámci 2. ročníka Detskej knižnej žatvy Ružinov 2001 predstavil ružinovským deťom svoju publikáciu „Kto nám vládol“ regionálny autor náučnej literatúry pre mládež Ladislav Švihran a na medzinárodnom knižnom veľtrhu Bibliotéka 2001 prešla čitateľským krstom rozkošná knižočka pre deti od K. Vulganovej „Astík a Obík“, o dvoch psíkoch nezbedníkoch, Bibliotéka 2002 sa niesla v znamení „Polčasu rozpadu“ A. Rákaya. V hoteli Kamila na Čiernej vode pokrstila knižnica Kamile Kay Strelkovej „Letenku do sveta“, Detskú knižnú žatvu vystriedala Knižná revue v Ružinove a v rámci nej vypravdal medzi čitateľov svoju „Druhú knižku deduška Večernička“ Jozef Pavlovič. „Rozprávky tatranské“ A. Rákaya pokrstila v UK na Miletičovej herečka S. Valentová, naši mladí krajanovia strávili príjemné večery s A. Habovštiakom, hercami a recitátormi Evou Krístínovou a Jurajom Sarvašom. Jedny z posledných lite-

rárnych kaviarní boli „Stará láska nehrdzavie“, do ktorej si pozvala hostí publicistka, svetobežníčka a spisovateľka K.K. Strelková a to Juraja Sarvaša, Noru Bláhovú, Zdena Sychru, Máriu Dacejovú Schlosserovú a Slovákov z USA; ďalej Adolf Lachkovič v cykle „Žijú medzi nami“ a významné osobnosti súčasného umeleckého prekladu V. Prokešová, J. Samcová a M. Štefánková, ktoré vyspovedala redaktorka Slovenského rozhlasu Zuzana Belková.

V rámci Týždňa slovenských knižníc (TSK) už po štvrtýkrát uskutočnila KR „Noc s Andersenom“, ktorá mala veľký úspech nielen u detí, ale vzbudila pozornosť aj médií, dokonca i verejnoprávnej a komerčnej televízie a už po druhýkrát sa jej zúčastnili zástupcovia detí aj z iných mestských častí.

Viac nie je možné na tomto krátkom časovom priestore spomínať ďalšie podujatia knižnice, pretože ich je za tie roky skutočne veľmi veľa. Ich prehľad prináša okrem našej bohatej fotodokumentácie i webová stránka a ukážku z tých posledných krátko prezentácia v Power Pointe.

Úspechy KR uzatvára aj bohatá a úspešná spolupráca s celým radom organizácií, inštitúcií, nadácií, združení, vydavateľstiev a knižníc. Dovoľte aspoň niektoré spomenúť. Väčšou či menšou mierou prispeli k aktivitám KR, k tomu, aby sa jej značka v informačnom svete predávala, cenila a aby obstála.

Čo by sme boli bez Vás, priatelia, prispeli ste k nášmu 35. ročnému výročiu. Ďakujeme: MÚ m. č. Ružinov a jeho oddeleniam, hlavne kultúry, kultúrnej komisii a poslancom m. č., MK SR, SSK, KP SSK, SAK, DK Ružinov, a.s. Cultus, RŠK, JD Ružinova, vydavateľstvám, sponzorským firmám, MsK v Bratislave, Staromestskej knižnici, MK Petržalka, Knižnici Bratislava Nové Mesto, Malokarpatskej knižnici v Pezinku, Katedre KIV FiF UK, Univerzitnej knižnici v Bratislave, ŠKIS, firme Cosmotron Slovakia, Centru VTI, RDS, Medzinárodnému domu umenia pre deti Bibiana, MÚ a knižnici vo Vrakuni, RTV, Ružinovskému echu, Rádiu Regina, Domu zahraničných Slovákov (do roku 2005), regionálnym autorom a významným osobnostiam a všetkým bývalým i terajším našim pracovníkom a všetkým knihovníkom v Bratislave a Bratislavskom kraji.

Čo povedať na záver, priatelia? Názory na budúcnosť knižnej tvorby a knižníc sú viac pesimistické ako optimistické. Elektronické médiá prispievajú k pokroku, k výchove novej generácie, ktorá si vyžaduje čoraz viac vizuálnych podnetov a pritom sa sama stáva pasívnejšou. Aká bude musieť byť kniha, knižnica, čitateľ a i my, knihovníci, v 21. storočí, aby sme „prežili“ a aby sme neprestali byť ľuďmi a dokázali, že ani najgeniálnejšia technika nemôže nasýtiť dušu a že kniha v klasickej podobe prežije a to nielen

v menších aglomeráciách, ale aj v špecifických konkurenčných podmienkach nášho mesta a kraja.

Úvahy na túto tému budú aj predmetom dnešného seminára v podobe odborných referátov a hoci si nekladú za úlohu riešiť otázku postavenia knižníc a hlavne knižničných pracovníkov v špecifických podmienkach na úrovni záverov nejakého zvrchovaného odborného fóra, domnievame sa, že na pozadí jubilea môžu upozorniť nielen nás knihovníkov, ale hlavne kompetentných, na platnosť onoho výroku, ktorý stále platí: **Aké mesto, taká knižnica, aký štát, taká vzdelanosť**“ - kým nie je neskoro, aby nám citujem „popri plných vreckách, no bez kníh o pár rokov nevyrástli potomkovia, čo nás oberú o poslednú korunu ...“ (P. Nagyová - Džerengová).

Ďakujem za pozornosť a prepáčte, ak som Vás svojou exkurziou po minulosti i prítomnosti našimi ružinovskými stratami a nálezmi unavila ...

Peter Kuzma

35 rokov Knihnice Ružinov

Život inštitúcie je vlastne komunikácia v čase a priestore. Komunikácia znalostí, vedomostí, poznatkov, skúseností a ešte všeličoho iného s čím sa človek môže stretnúť pri svojej práci a vo svojom živote... Komunikácia vo vnútri inštitúcie (medzi jej pracovníkmi) a medzi inštitúciou a prostredím, ktoré inštitúciu obklopuje. Čo všetko sa vlastne skrýva za životmi inštitúcií? Sú iné ako osudy a životy ľudí?

Keď som hneď v januári roku 1983 nastúpil do Knihnice Ružinov, mala práve desať rokov. Teda k dnešnému dňu som v nej už pomaly dvadsaťpäť rokov. Znamená to, že tých 35 rokov je tak trochu aj mojím výročím a poviem vám pravdu, mám radosť, že som bol pri tom.

Zámerné sa nebudem držať osvedčených šablón, s ktorými sa možno zväčša stretnúť pri bilancujúcich a hodnotiacich textoch. V nasledujúcich riadkoch používam členenie podobné tomu, s akým ste sa mohli stretnúť svojho času v projekte Janky Šubovej pod názvom „Živá knižnica“, a ktorý bol predstavený aj na stránkach Itlibu. Už aj preto, lebo si myslím, že naša knižnica živá bola, je živá a dúfam, že na veky vekov aj živou ostane. Táto skutočnosť nie je bezvýznamná, ak si uvedomíme, že s tou „živostou“ inštitúcií to nie je až tak jednoznačné.

Tak teda, aby sme si pripomenuli. Ako je to vlastne s takou knižnicou? Má 1000 životov, rozumie vám, má svoju vôňu, má svojich nepriateľov, má svoje chute, zabáva sa a športuje, rozpráva, vidí, počuje, zomiera, pohybuje sa, učí sa, starne, rastie, rodí sa. S týmto všetkým sa môžete v knižnici stretnúť a na každú z týchto tém možno napísať prinajmenšom niekoľkostránkovú esej či úvahu.

Ešte praktická, ale i faktická ak chcete, poznámka. Nemožno všetko okomentovať do patričnej hĺbky a šírky. Zameriavam sa preto najmä na veci, ktoré mi boli a sú blízke, s ktorými som sa stretával a stretávam v rámci môjho pracovného zaradenia a ktoré teda interpretujem z hľadiska mojich dojmov a pocitov, čo je pochopiteľné.

Knihnica sa rodí ...

„A zrodila sa knižnica...“, povedal by básnik. Lebo nielen myšlienky sa rodia, ale aj inštitúcie. Knižnica Ružinov vznikla... Ale takto by som to predsa len nechcel. Samozrejme, že knižnica vznikla, respektíve bola oficiálne zriadená. Bolo to v roku 1972 pri územnej reorganizácii Bratislavy a jej názov znel **Obvodná knižnica Bratislava II**, podľa nového územného celku (Bratislava II), do ktorého patrili lokality Nivy, Ružinov (so sídliskami Štrkovec, Trávniky, Pošeň, Ostredky), Prievoz, Trnávka, Vrakúňa a Podunajské Biskupice. Pravdaže, základné stavebné kamene, potrebné kultúrno-informačné zázemie - pribúdajúce obyvateľstvo v novo vybudovaných sídliskách ako 500 bytov, neskôr Ružová dolina, potom Štrkovec a za ním ďalšie ružinovské sídliská - existovali už predtým. V týchto končinách pôsobili knižnice a teda bol tu istý personálny a priestorový potenciál. Najmä tá na Miletičovej ulici, to bol bývalý obvod Bratislava – Nivy, bola už známa, a teda bolo na čo nadväzovať a v čom pokračovať.

Konštatovanie citovo nezaujatého kronikára by teda mohlo znieť asi takto. Obvodná knižnica Bratislava II (teraz Knižnica Ružinov) vznikla na základe rozhodnutia Rady ObVN Bratislava II v roku 1972 z bývalých obvodných knižníc Bratislava - Nivy, Bratislava - Ružinov a z miestnych ľudových knižníc v Podunajských Biskupiciach, na Trnávke a vo Vrakuni. V roku svojho vzniku mala 29 pracovníkov a 10 pobočiek, knižničný fond obsahoval 125 630 knižničných jednotiek a knižnica registrovala 8.009 čitateľov, ktorí si vypožičali 304 641 kníh a časopisov. Pre porovnanie: Podľa stavu k 31. 12. 2006 - teda po tri a pol desaťročí - mala Knižnica Ružinov 25 pracovníkov, jednu ústrednú knižnicu a štyri pobočky, 204 632 knižničných jednotiek, 5 679 čitateľov a 364 932 výpožičiek. Toľko kronikár. Treba pripomenúť, že terajší Ružinov je menší ako bol obvod Bratislava II.

Mestská časť Bratislava II bola v roku 1972 najväčšia v Bratislave, sídlisko Petržalka sa len začínalo budovať. Keď sa tak nad tým zamyslím, tak skutočne. Knižnica nevzniká zo dňa na deň, nejakým úradným, administratívnym rozhodnutím, ale vzniká, rodí sa svojským neopakovateľným spôsobom, častokrát s problémami a ťažkosťami. Jej počiatky a jednotlivé tehličky

sú kladené krok po kroku, postupne.

Nebol som pri zrode Obvodnej knižnice Bratislava II, mal som vtedy dvadsať rokov, ale ako študent SKŠ nadstavbového štúdia som už o knižniciach čo to vedel a navyše, na území obvodu Bratislava som prežil detstvo a vyrástol som tu. Samozrejme, do knižnice som začal chodiť už ako malý školák. Mojou prvou knižnicou bola Mestská knižnica v Bratislave - ešte keď bolo jej oddelenie pre deti v starej radnici koncom päťdesiatych a začiatkom šesťdesiatych rokov minulého storočia. Potom sa presťahovalo na Obchodnú ulicu, aj tam som chodil. Už keď sme bývali na Štrkovi som niekoľkokrát navštívil aj knižnicu v Ružinove - pobočku na Záhradníckej ulici. Bol to maličký kamrlík s prevládajúcim a tajomným šerom a prísnu tetou, ktorá budila rešpekt. Počas stredoškolských rokov som navštevoval knižnicu na Záhrebskej ulici - bola tam dobrá náučná literatúra, najmä knihy o druhej svetovej vojne - a počas nadstavbového štúdia na Strednej knihovníckej škole sme okrem iného praxovali aj v stredisku VTEI v Slovchémii na Drieňovej ulici, takže to bol opäť Ružinov.

Ešte treba povedať ako sme sa stali Knižnicou Ružinov. Na konci roka 1992 Miestne zastupiteľstvo mestskej časti Bratislava - Ružinov v zmysle novej platnej legislatívy zriadilo ako nástupnícku organizáciu ObK II so všetkými jej právami a povinnosťami **Knižnicu Ružinov** ako svoju príspevkovú organizáciu.

Knižnica „vymýšľa“...

Sem by som zaradil rôzne koncepcie, experimenty, projekty a podobne. Hneď na úvod treba povedať, že všetky tieto „výmysly“ rozhodne splnili svoj účel a dobre poslúžili a mnohé z nich ešte aj dnes slúžia verejnosti. Vyžiadali si nemálo úsilia, obetavosti a nadšenia všetkých, ktorí sa na nich podieľali a patrí im za to vďaka.

Priekopnícke roky (1972 - 1982) boli ťažké, ale určite krásne, podarilo sa ako tak rozšíriť sieť pobočiek, zaviesť ústredné dopĺňovanie knižničného fondu, v roku 1974 vzniklo Oddelenie politickej literatúry v knižnici na Miletičovej 47, čím vlastne vznikla najväčšia knižnica celého obvodu Bratislava II a **Ústredná knižnica Obvodnej knižnice Bratislava II** - na jednom mieste tu boli Oddelenie pre deti, Oddelenie pre dospelých a Oddelenie politickej literatúry. Ústredná knižnica počas svojho dlhoročného pôsobenia získala medzi čitateľmi veľmi dobré meno, oddelenie odbornej literatúry navštevovali a aj navštevujú študenti nielen z Ružinova, ale aj z iných končín Bratislavy. Pýchou tejto knižnice, okrem **dobre vybudovaného knižničného**

fondu do roku 1989 (znížený nákup v posledných pätnástich rokoch je spôsobený zmenenými ekonomickými podmienkami) a **príjemného prostredia**, je **regionálna kartotéka** (aj keď ešte stále len v lístkovej forme), ktorá sa začala budovať hneď so vznikom Oddelenia politickej, teraz už len odbornej literatúry. Spomínam si, že už ako študent vysokej školy som tu bol zapísaný ako čitateľ v rokoch 1973 - 1975 a veľmi sa mi na Miletičke páčilo. Bol tam pokoj, tichučko, ochotný a milý personál a útulná študovňa.

V roku 1979 vznikla **špecializovaná čítareň periodík** na Herlianskej ulici v Dome ČSSP „Darnica“ (objekt už neexistuje) ako jediná zo všetkých bratislavských verejných knižníc. Existovala až do roku 1990, kedy sme museli priestory pre ňu určené opustiť z dôvodu neobnovenia nájomnej zmluvy. Bol tu celkom dobrý výber a ponuka novín a časopisov, slovenských i českých a dokonca aj niektorých zahraničných. Zrušenie tejto čítarne - spôsobené nie vinou knižnice - bolo podľa mňa veľkou chybou.

V roku 1982 sa otvorila nová **veľká pobočka sídliskového typu** na Dudvážskej ul. na Dolných honoch. o rozlohe 400 m², čo bolo pre Bratislavu tiež ojedinelé.

V roku 1984 sa v spolupráci s Maticou slovenskou a jej bratislavským pracoviskom Odborom pre knižničnú sústavu otvorila **Experimentálna pobočka ObK II na Trnávke**. Bola to jediná experimentálna verejná knižnica v Bratislave - zameraná na prácu s jednotlivými druhmi umenia a špeciálnymi informačnými prameňmi - a druhá (po experimentálnej Okresnej knižnici v Čadci) v rámci celého Slovenska. Na dobu svojho vzniku a na vtedajšie technické možnosti to bola krásna moderná knižnica a boli sme na ňu pyšní, aj keď nám „potvorka“ spôsobovala celý rad problémov a komplikácií. S materiálom „Koncepcia činnosti Experimentálnej pobočky ObK II na Trnávke“ sme sa aj spolu s matičiarmi natrápili ešte pred jej otvorením, ale bol to dobre a precízne vypracovaný dokument. Experimentálna pobočka prestala existovať ako „experimentálna“ v roku 1993, kedy bol experiment vyhodnotený a ukončený. Hlavným dôvodom bola zmena spoločenských pomerov po roku 1989, vďaka ktorej nastalo prehodnocovanie dovtedajších názorov, postojov, prístupov a stanovísk.

Ďalším „trhákom“ Knižnice Ružinov bolo **Oddelenie hudobnej a umenovednej literatúry na Podzáhradnej ul.** na Dolných honoch, ktoré začalo provízorne fungovať už v roku 1987, no slávnostne bolo otvorené až po dozariadení špeciálnym nábytkom na sklonku roka 1989, keď jeho koncepcia bola vypracovaná už v roku 1983. Išlo o moderné pracovisko v pekných nových priestoroch, do ktorého sa vkladali veľké nádeje. Bohužiaľ, v roku 1991 sme v rámci delimitácie v zmysle nového územného člene-

nia o toto pracovisko prišli, a pod správu ho dostali Podunajské Biskupice. Len v rovine úvah, túžob a nádejí zostala myšlienka vytvoriť **oddelenie hudobnej a umenovednej literatúry** - ako náhradu za to, ktoré nám delimitovali - v **Ústrednej knižnici na Miletičovej 47**. Bol to veľmi dobrý nápad, aj keď jeho realizáciu hneď v počiatku zabrzдила projektovo-technická a najmä finančná náročnosť. Ak by sa táto myšlienka realizovala, tak toto pracovisko by určite bolo pýchou nielen Ružinova, ale aj celej Bratislavy. Súčasťou tohto „výmyslu“ bola aj multifunkčná sála upravená špeciálne na hudobné účely rôzneho druhu a celý rad ďalších „lahôdok“.

V roku 2000 vznikla na pôde Knižnice Ružinov **Koncepcia ružinovského informačného strediska v Prievoze (RIS)**, ktorá predstavuje ojedinelý a výnimočný kultúrny projekt opäť nielen v rámci Ružinova, ale aj celej Bratislavy. Ide o vytvorenie moderného knižnično-informačného pracoviska, v ktorom bude klasickú knižnicu dopĺňať moderná počítačová a audiovizuálna technika s internetom v súčinnosti s celým radom rôznych akcií a podujatí od výmyslu sveta. Veľmi sme sa na realizáciu tohto projektu tešili. Boli už aj sedenia s architektom. Svojho času sme sa už boli pozrieť na priestory, v ktorých by sa všetko malo „uvariť“ a „upiecť“. Priestory super, poloha vynikajúca, vzorové komunitné centrum ako vyšíť. Vzhľadom na náročnosť celého projektu - najmä finančnú, čo je pochopiteľné - k jeho realizácii sa zatiaľ neprikročilo, aj keď bol zaradený do Rozvojového programu mestskej časti Bratislava – Ružinov. Všetci v knižnici dúfame, že raz príde ten deň...

Poslednou novinkou, ktorá je v podstate tiež ojedinelá v rámci Bratislavy, je vytvorenie **Seniorského informačného centra (SIC) na Zimnej ul.** v priestoroch, kde sídlila pobočka Knižnice Ružinov. Prestavbou a zrekonštruovaním celej budovy sa vytvorilo moderné a estetické pracovisko, ktoré spája a navzájom kombinuje rôzne aktivity, a to knižničnú činnosť s klubovou, prednáškovou a kurzovou činnosťou spolu so stravovaním a inými službami relaxačného a oddychového charakteru.

To boli len niektoré „výmysly“ z liahne Knižnice Ružinov, v skutočnosti ich bolo viac. Teraz po čase som rád, že to knižnica zažila a prežila, pretože prostredníctvom toho všetkého sa veľa naučila. Presvedčili sme sa, že aj „výmysly“ sú na niečo dobré.

Ľudia a knižnica - tí vo vnútri a tí vonku ...

Vrávi sa, že za všetkým sú ľudia. A prostredníctvom nich inštitúcie píše svoju históriu. Ľudia odchádzajú, prichádzajú, ale inštitúcie zostávajú. Ľudia inštitúcie vytvárajú, profilujú ich charakter, ale ich aj rušia a likvidujú.

Tak či onak, po ľuďoch zostáva vizitka – ich práca, ktorej výsledky zanechali, a v ktorej pokračujú ich nasledovníci. Jednoducho povedané, je to o ľuďoch.

Organizačná štruktúra na strane jednej (takzvaný „pavúk“) - to sú tí **ľudkovia vo vnútri** a nadriadení, verejnosť a čitatelia na strane druhej - to sú **tí vonku**. Ešte jednu dôležitú a nezanedbateľnú kategóriu by som sem pridal. Predstavuje ju svet knižníc a knihovníctva, t. j. najmä naše partnerské knižnice, nielen verejné, **naši profesijní kolegovia a kolegyne**.

Organizačná štruktúra sa v podstate od roku 1972 až do roku 1990 nemenila (riaditeľ, odbor služieb a v rámci neho oddelenie pre deti a oddelenie pre dospelých, oddelenie získavania, spracovania a ochrany knižničných zbierok a samozrejme oddelenie hospodársko-technické), v roku 1991 pribudol útvar marketingu (zo zrušeného odboru služieb) z dôvodu potreby zastrešiť rôzne činnosti (edičná, bibliografická, publikačná, nákup počítačovej a inej techniky, drobné predaje a doplnkové aktivity knižnice, prezentácia a propagácia knižnice navonok atď.), ktoré priniesla zmenená doba a kultúrno-spoločenské pomery. Z oddelení pre deti a dospelých sa vytvoril útvar knižnično-informačných služieb, ostatné oddelenia sa podobne stali útvarmi.

Knižnica Ružinov **nikdy nemala bibliografické oddelenie a ani metodické oddelenie** alebo ak chcete bibliografa a metodi-ka, aj keď pred delimitáciou v roku 1991 mala 12 pobočiek a ústrednú knižnicu k tomu. Bolo to dosť, pamätám si obdobie, keď behom jedného roka sa v službách vymenilo 7 - 10 ľudí, nových bolo treba zapracovávať, usmerňovať, na všetko dozerať. Metodiku zabezpečovali vedúci pracovníci jednotlivých oddelení (teraz útvarov) v spolupráci s odborom služieb (teraz s útvarom knižnično-informačných služieb). Bibliografie od roku 1983 zostavoval vedúci oddelení pre dospelých, neskôr útvar marketingu.

Teraz niečo o konkrétnych osobách. V ďalšom texte zámerne neuvádzam pri menách tituly a hodnosti. Je to také familiárnejšie. Načo zbytočné oficiality. Veď všetci v knižnici a aj tí okolo nej sú vlastne taká veľká rodina. Pri pracovníkoch knižnice uvádzam zámerne len tých, s ktorými som sa pracovne poznal bližšie a ktorí v knižnici už nepracujú, ale majú podiel na jej formovaní a „prežili“ s ňou pekných pár rôčkov. Žijúcich pamätníkov - pracovníkov knižnice nespomínam (okrem mojich najbližších spolupracovníkov, s ktorými som čo to už prežil), pretože tí ešte jej históriu tvoria, sú priamo „v ohni“ a o nich sa ešte len hovoriť bude.

Začnem riaditeľmi. Po rokoch praxe som dospel k presvedčeniu, že riaditelia to majú po každej stránke ťažké. Sú medzi mlynskými kameňmi,

musia taktizovať a diplomaticky usmerňovať chod celej knižnice tak, aby boli všetci a všade spokojní. Vôbec to nie je jednoduché a preto si treba riaditeľov vážiť, vžiť sa do ich postavenia a nezneužívať ich dôveru.

Z ružinovských riaditeľov pred mojím príchodom do knižnice som mal tú česť osobne spoznať len **Máriu Piačekovú**, ktorá sa zúčastňovala na významných akciách knižnice už ako pozvaná bývalá riaditeľka a seniorka.

Keď som do knižnice nastúpil, urobil na mňa dojem systém práce a koncepcia, s akou knižnica pristupovala k riešeniu rôznych aj odborných problémov za „riaditeľovania“ **Eleny Sakálovej**. Nestačil jej rutinný a zabehaný chod inštitúcie - aj keď pracovitý a usilovný - stále „niečo“ inovovala, vylepšovala a dolaďovala. Bola na nás prísna, pracovali sme, až sa nám niekedy z kečky parilo. Ale bolo to dobre, lebo sme sa naučili. A napriek neustálemu pobádaniu k novým a novým úlohám, riešeniam, koncepciám a aktivitám som si ju vážil. Pamätám si, ako som odmietol písať scenáre podujatí pre dospelých, lebo som to považoval pre túto kategóriu čitateľov za zbytočné a príliš „školácky“ zväzujúce (nakoniec som predsa len napísal scenáre hodín informatickej výchovy pre stredoškóľakov v knižnici), tiež som odmietol absolvovať doškoloňovací kurz na pedagogické minimum, ktorý organizovala vtedy ešte Matica slovenská (doškoloňovacie stredisko Slovenskej národnej knižnice), pretože som bol absolventom vysokoškóľského študijného odboru vzdelávanie a výchova dospelých. Tiež som sa niekoľkokrát opakovanne ocitol pod červenou čiarou riaditeľa v knihe dochádzky, keď som jednoducho nestačil ráno včas dobehnúť na pracovisko. Napriek tomuto všetkému si pani riaditeľka na mňa nesadla, nedala mi ani kárne opatrenie a ani nijako ináč mi nezačala strpčovať život.

Terajšia riaditeľka knižnice **Darina Horáková**, ináč uznávaná autorka scenárov pre detské podujatia a scenárov vôbec, odborníčka na prácu s deťmi a mládežou, jazyková redaktorka, moderátorka a interpretka umeleckých textov, je v knižnici od roku 1984, najprv bola vedúcou odboru služieb, od roku 1988 je vo funkcii najvyššej. Som presvedčený, že za jej vedenia a vďaka jej odbornej erudícii a diplomatickému majstrovstvu dosiahla knižnica v neľahkom ponovembrovom vývoji ešte významnejšie postavenie a upevnila si pozíciu a povest' medzi bratislavskými verejnými knižnicami. D. Horáková pokračovala v načatom diele a rozvíjala dobre všetko to, čo naštartovala E. Sakálová v rokoch 1981 - 1988. Dôkazom toho sú výsledky, úspechy a ocenenia, ktoré knižnica získala za posledných neľahkých devätnásť rokov vo všetkých oblastiach svojej činnosti, a ktoré tu nemožno - vzhľadom na limitovaný priestor - rozoberať.

Spomínam si - na všetkých len v dobrom samozrejme - na **Cilku Ku-**

tišovú, vedúcu Oddelenia pre deti na Odbore služieb, ktorá ma ako nastupujúceho zelenáča vo funkcii vedúceho Oddelenia pre dospelých zapracovávala a zaučala do tajov a zákutí praktického knihovníctva, na **Renátu Nagyovú**, vedúcu Útvaru knižnično-informačných fondov, prísnu a pedantnú, ktorá mala knižničný fond a predpisy k nemu v maličku a vyznala sa v ňom po všetkých stránkach (aj po slepiacky), na obetavú a precíznu **Janku Micháľkovú**, vedúcu Oddelenia politickej literatúry a Ústrednej knižnice na Miletičovej ul. 47, ktorej zásluhou získala Ústredná knižnica pevné miesto a významné postavenie nielen v očiach verejnosti, ale aj v bratislavskom verejnom knihovníctve, na naše „trio“ na Odbore služieb v zložení: **pani Rina (D. Horáková)** - vedúca Odboru služieb, **Eva Jenčová (teraz Györgyová)**, ktorá okrem iného vlastnoručne vyrobila celú kolekciu veľkých bábok pre detské podujatia - môžete si ich prísť k nám pozrieť, ešte aj po rokoch vyzerajú perfektne a majú sa k svetu - a **ja**. Krásne sme spolu „úradovali“, ale aj porobili kusisko odbornej roboty. Keď sme všetci traja „spustili“ na písacích strojoch (vtedy počítače ešte neboli) v našej malej miestnôstke na Šalviovej ulici a začali „vyrábať“ materiály rôzneho druhu, všetko dunelo a okenné tabule len tak rezonovali. Ale chodili sme aj do terénu a to pomerne často.

Z pracovníkov služieb si spomínam napríklad na **Renátu Olejníkovú**, ktorá pracovala v Knižnici Ružinov takmer dvadsať rokov a mnohých ďalších.

Veru, ľudí sa vystriedalo v knižnici za tých 35 rokov neúrekom. Nech mi prepáčia všetci tí, ktorých som nespomenul. Jednoducho sa to nedá. Niektorí nás už aj opustili a užívajú si zaslúžený seniorský vek, a bohužiaľ, niektorí nás už opustili nadobro. Česť ich pamiatke!

Za zosnulých spomeniem najprv **Alfréda Wetzlera** (1918 - 1988) - svedka a pamätníka koncentračného tábora v Oswienči-me, nedávno vyznamenaného in memoriam prezidentom republiky. Napriek všetkému čo prežil, mal zmysel pre humor a bol výborný spoločník. Ešte prednedávnom som našiel po našom pánovi Wetzlerovi, ako sme ho všetci oslovovali, kdesi v zásuvke kancelárskeho stola tlačivá - hlavičkové papiere knižnice, ktoré opravoval vlastnou rukou, pretože vtedy sa šetrilo a len kvôli tomu, že na nich bolo už neplatné telefónne číslo sa predsa nebudú vyhadzovať... Bolo to niekedy v rokoch 1983 - 1984. Tiež na **Dašu Kutrľovú** (1944 - 1998) si spomínam, vedúcu Oddelenia pre deti, ktorá zastávala tento post niekoľko rokov, bola súčasťou nášho „tría“ na Odbore služieb, a ktorá nás - ešte ako pracovníčka knižnice - navždy a nečakane opustila.

Myslím, že všetci ľudia vo vnútri knižnice vždy tvorili dobrý kolektív, ktorý spolu strávil veľa pekných chvíľ, či už pri rôznych spoločných osla-

vách, posedeniach a podobne. Nezabudnuteľné boli **branno-športové dni**, ktoré sa stali tradíciou a za-chovali sa až do súčasných dní, aj keď v trochu pozmenenej podobe. Niektorí pracovníci, ktorí od nás svojho času z rôznych dôvodov odišli, sa po nejakej dobe vrátili, keď možno zistili, že u nás to predsa len nie je až také zlé. Teda akési „návraty stratených dcér“.

Neustála a skutočne živá komunikácia prebiehala a aj prebieha medzi knižnicou a jej pracovníkmi na strane jednej a verejnosťou, čitateľmi a nadriadenými na strane druhej. Knižnica Ružinov nikdy nebola zakonzervovaná „nedotknuteľnou“ inštitúciou, ktorú nezaujímá názor zvonku. Od roku 1983 určite nie, a myslím, že ani predtým takou nikdy nebola. Veď to je jedným z hlavných poslání verejnej knižnice, slúžiť ľuďom v mene ľudí a prostredníctvom ľudí. Poďme teda k **ľuďom mimo knižnice**.

Pamätám si, ako sme do roku 1989 mali prehľad o všetkých inštitúciách v obvode Bratislava II (všetky druhy škôl, spoločenské organizácie, kultúrne a osvetové zariadenia, významné podniky, domovy dôchodcov atď.) a aj sme s nimi komunikovali a spolupracovali. V tomto trende sa snažíme pokračovať aj v posledných rokoch, ale nie je to prechádzka ružovou záhradou, pretože vďaka spoločenskej reštrukturalizácii sa počet právnických osôb prudko zvýšil a aj ich zámery, záujmy a aktivity sa menia a vyvíjajú a teda **spolupráca s právnickými osobami v regióne** nie je jednoduchá.

Vždy sme mali výborné pracovné, ale i medziľudské vzťahy s najbližším partnerom vo sfére kultúrneho pôsobenia a to s **Obvodným kultúrnym a spoločenským strediskom Bratislava II (ObKaSS II)**, teraz **Cultus, a. s.** „Obkas“ nám vždy vychádzal a aj vychádza v ústrety v mnohých veciach, ktoré potrebujeme, či už to bolo za bývalého riaditeľa **Jána Jankoviča**, ktorý vybudoval a upevnil obrovské osvetové „impérium“, plné súborov, skupín a krúžkov, budiace rešpekt aj za hranicami Ružinova alebo za terajšej riaditeľky **Evy Filanovej**, s ktorou knižnica spolupracuje už niekoľko desiatok rokov.

Špeciálnu kategóriu tvorí zriaďovateľ - predtým **Obvodný národný výbor Bratislava II**, teraz **Miestny úrad mestskej časti Bratislava - Ružinov** - náš nadriadený orgán, jeho organizačné zložky a pracovníci, s ktorými sme vždy mali a udržiavali korektné a seriózne vzťahy. Po roku 1989 sa komunikácia v tomto zmysle rozšírila - a to veľmi výrazne - aj o poslanecký zbor a jeho jednotlivých členov.

Výnimočnú kategóriu tvorí **naša čitateľská verejnosť** - naši čitatelia, priaznivci a „fanúšikovia“ knižnice, ako ich zvyknem nazývať. Bez nich by sme neboli nič, naše snaženie a „lopotenie“ by nemalo zmysel, bolo by zbytočné. Nie je možné na tomto mieste písať o našich čitateľoch. Z jediného

dôvodu. Musela by to byť celá kniha zážitkov, spomienok, postrehov, príbehov veselých i smutných, pretože značný počet čitateľských generácií vyrástol na pôde Knižnice Ružinov a prešiel jej dverami. Všetci pracovníci, ktorí za tie roky prešli výpožičnou službou, by o tom mohli rozprávať. Knihu by som nazval trebárs „Legenda o čitateľoch“ alebo „Sága rodu čitateľského ružinovského“.

Ešte niečo ku vzťahu **k našim profesijným partnerom**, či už to sú **knižnice rôzneho druhu**, ich pracovníci - riaditeľmi začínajúc a radovými pracovníkmi končiac, profesijné združenia: **Spolok slovenských knihovníkov (SSK)** a **Slovenská asociácia knižníc (SAK)**, **Katedra knižničnej a informačnej vedy pri Filozofickej fakulte Univerzity Komenského (KKIV FiF UK)** a v neposlednom rade aj **Ministerstvo kultúry SR**, aj keď nie je našim až tak „každodenným“ partnerom. So všetkými sme sa vždy snažili udržiavať korektné a priateľské vzťahy založené na obojstrannom rešpektovaní a dôvere, a som presvedčený, že sa nám to darilo a aj darí.

Za „našu“ Katedru spomeniem aspoň **Eugena Meššu**, neúnavného propagátora a podporovateľa bibliopedagogiky, knižnej a knižničnej kultúry, verejného knihovníctva a knižníc vôbec, zakladateľa a hlavnú osobnosť slovenských čitateľských táborov, najprv učňovskej mládeže, neskôr čitateľských táborov mladých krajanov zo slovenských gymnázií v zahraničí. Jeho zásluhou som začal ešte ako študent publikovať prvé články a re-cenzie, on nám do knižnice začal posilať prvých „študákov“, či už na konzultácie, prax a podobne, aby sa čo to podučili z praktického knihovníctva. Knižnica Ružinov participovala na príprave a aj na realizácii mnohých čitateľských táborov. Niekoľko perfektných letných sedení, ktoré stáli za to, sa uskutočnilo v našej Ústrednej knižnici na Miletičovej ulici.

Ďalej treba spomenúť našich partnerov a kolegyné z **Mestskej knižnice v Bratislave**, s ktorou spolupracujeme už desiatky rokov na najvyššej odbornej, ale aj priateľskej úrovni. Pamätám si napríklad **Anku Gratzerovú**, ktorá „fandila“ našej edičnej a bibliografickej činnosti, a s ktorou som intenzívne tieto a aj iné odborné záležitosti predebatovával.

Tiež kolegyné a kolegovia z ostatných bratislavských verejných knižníc by si určite spomenuli na mnohé príklady vzájomne plodnej a tvorivej komunikácie.

Týka sa to samozrejme aj vedeckých knižníc a iných knižničných pracovísk. Spomínam si napríklad na **Vlastu Kalinovou** z Odboru pre knižničnú sústavu Matice slovenskej - pracovisko v Bratislave, ktorý bol gestorom a investorom našej experimentálky na Trnávke - ako sme s ňou a jej kolegynami „bojovali“ pri tvorbe a koncipovaní celého projektu v osemdesiatych

rokoch minulého storočia. Ale výsledok stál za to. Myslím, že napríklad aj v takej Univerzitnej knižnici v Bratislave a v CVTI SR v Bratislave máme tiež priateľov, o ktorých sme sa vždy mohli a aj môžeme oprieť.

Nemal by som vynechať ani **našich praktikantov**, či už **žiakov Školy knižníckych a informačných štúdií** alebo **poslucháčov KKIV FiF UK**, ktorí mi tak nejako „prischli“, ale vôbec mi to nevadí. Už keď som do Knižnice Ružinov prišiel, bola výcvikovým pracoviskom pre vtedy Strednú knižničnú školu a ak sa nemýlim, tak bola takýmto pracoviskom už od svojho vzniku a to priebežne a pravidelne. Neskôr pribudli medzi praktikantov aj vysokoškólači. V súčinnosti s našou knižnicou a jej pracoviskami vznikli mnohé seminárne, ročníkové a dokonca aj diplomové práce. A veru ich celkový výpočet by bol pomerne obsiahly. Aj niektoré čitateľské a knižničné prieskumy sa realizovali za pomoci našich pracovníkov. Konzultovať a poradiť sa prišli aj poslucháči z iných katedrií FiF UK, nielen z knižníctva.

S nástupom digitalizácie a informačných technológií nastali aj pre Knižnicu Ružinov krušné, ale pekné časy. Mali sme to šťastie, že sme aj v tomto smere natrafili na ľudí ochotných nám pomôcť a nenechať nás v závoze. A domnievam sa, že aj to sú priatelia našej knižnice. Za všetkých spomeniem najmä **Michala Sedláka**, nášho externého správcu siete a „počítačového“ záchrancu, ktorý nám vždy pomohol a poradil na patričnej odbornej úrovni a veru je to už pekných pár rokov.

Myslím si, že vďaka všetkému, čo bolo vyššie spomenuté, získala Knižnica Ružinov v očiach „tých vonku“ dobré meno a povest' seriózneho partnera, s ktorým možno komunikovať a riešiť problémy na úrovni.

Knižnica sa otvára svetu ...

Knižnica má i svoje správanie či chovanie, vďaka ktorému sa prezentuje na verejnosti. Tu by mala byť zmienka o kultúrnych a iných aktivitách knižnice navonok. Ťažiskom týchto aktivít sú **podujatia a akcie rôzneho druhu**.

Podujatia - voľakedy kultúrno-výchovná činnosť alebo kolektívne formy práce s čitateľmi - sú veľmi úderným a posledné roky ukazujú, že možno aj jediným účinným prostriedkom ako bojovať proti presile a tlaku médií, komerčných a rôznych iných „kultúrnych“ aktivít, ktoré nás obklopujú. Sám som bol voľakedy presvedčený o tom, že podujatia nie sú hlavnou náplňou činnosti knižnice, ale len určitým, aj keď dajme tomu dôležitým doplnkom... Moje presvedčenie bolo výsledkom „dobrej“ situácie, kedy existoval rozvinutý a dobre profilovaný osvetový systém, ktorý zabezpečoval,

formoval a dotváral rôzne mimoškolské a mimopracovné aktivity značnej časti populácie. Príliš horlivé snaženia verejných knižníc v tomto smere (samozrejme treba rozlišovať, iná je situácia v Bratislave a iná na vidieku) som videl ako vzájomné preberanie kompetencií, suplovanie činnosti toho druhého a podobne.

Toto už dnes zrejme neplatí, pretože ucelený a nastavený osvetový systém ako súčasť ubolenej a „doráňanej“ kultúry neexistuje. Čiastočne ho supluje tretí sektor a rôzne ďalšie subjekty, či už právnické alebo fyzické osoby. A práve v tomto priestore je možno príležitosť pre knižnice, aby „zabodovali“. Ešte jedna skutočnosť spôsobila, že podujatia ako forma prezentácie knižnice na verejnosti získali v mojich očiach na vážnosti. Za dlhé roky praxe som sa presvedčil, že verejnosť nerozumie či nechce rozumieť odbornej činnosti knižníc a v drvivej miere ich chápe najmä cez ich aktivity a prejavy „navonok“, teda prostredníctvom toho, čo pre verejnosť pripravili, zorganizovali a podobne.

Prečo tomu tak je? Ťažko jednoznačne určiť vinníka. Zrejme budú viacerí. Analyzovať tento stav by si žiadalo veľký priestor, zaujímavý by bol prieskum väčšieho spoločenského významu na tému: Ako vidí a chápe verejnosť knižnice. Viem si predstaviť aj celoslovenský seminár na túto tému. Ak teda verejnosť hodnotí knižnice takto, znamená to, že nekladenie dôrazu na „podujatia“ je vlastne svojím spôsobom „samovraždou“ a knižnica nadobúda imidž pasívnej a teda „nesprávnej“ fungujúcej inštitúcie, aj keď má super poriadok v knižničnom fonde a perfektné databázy, ktoré komunikujú s ďalšími databázami. Povedia o nej: nie je o vás nič počuť, nikto o vás nepíše, čo vlastne v tej knižnici robíte, keď potrebujete taký rozpočet na svoju činnosť...

Napriek tomu, že podujatia nie sú mojou najobľúbenejšou parketou, podieľal som sa doteraz aj na príprave a realizácii niektorých podujatí. Už aj preto, že pripraviť zaujímavé podujatie je v podstate tímová práca, aj keď samozrejme osobnosti a charisma sú dôležité.

Dokonca raz, niekedy v roku 1985, sme aj súťažili v celoslovenskej súťaži podujatí s kusom „O čom sa rozprávali slová“. Kolegyňa Eva vyhotovila bábkou, pani Rina bola autorkou scenára a bábkoherečkou v jednej osobe, „Obkas“ nám vyhotovil kulisy a ja som zložil a nahral scénickú hudbu. Aj sme získali cenu. Spomínam si, ako sme s vyplazenými jazykmi vliekli obrovskú knihu cez vestibul v Dome odborov na Nám. Františka Zupku, kde bolo finále súťaže. Kniha bola z hranolov a dosák, obtiahnutá plátnom a bola strašne ťažká. Vtedy ešte odľahčené materiály a plasty neboli. Keď sme s knihou vošli, lepšie povedané, keď sa nám podarilo s vypätím všetkých síl knihu „vsunúť“ do vestibulu, všetci stíchli a v nemom úžase pozorovali ob-

rovské monštrum - produkt kultúry, ako sa premiestňuje v čase a priestore. Keby sme s knihou náhodou zakopli a padli, už nevstaneme. Jednoducho by sa nad nami zatvorila, svetlá by zhasli a hudba zaznela. Nádherný koniec. Dôstojný. Ešte pred premiérou. „Zahynuli pri plnení kultúrneho poslania“, vyryli by nám na náhrobok. Všetko nakoniec dobre dopadlo a mali sme aj celý rad repríz. Pre školy v obvode a tak. Ale pre istotu už bez knihy. Aj ju niekde ešte máme schovanú, je stále taká ťažká, že nemáme síl a ani morálnu odvahu na to, aby sme ju vyhodili.

Tiež si spomínam na čitateľskú konferenciu na tému „Postavenie ženy v súčasnej slovenskej literatúre“, ktorá sa konala v roku 1985 za účasti zástupcov tlače a iných hostí. Bola prítomná tiež Slovenská televízia. Keď poetka Dana Podracká čítala svoj značne „feministicky“ ladený príspevok, držal som sa statočne. Keď prišla k miestu, kde sa hovorilo o mužskej nezodpovednosti a tak podobne, nevydržal som to a na znamenie protestu som opustil sálu. Vtedy sa vraj Libuša Mináčová, predsedníčka Slovenského zväzu žien, naklonila k spolusediacim za predsedníckym stolom a povedala: „Ten súdruh z televízie to už nevydržal“.

Týmito riadkami nechcem bagatelizovať či zosmiešňovať podujatia a ani ich prípravu, len chcem pripomenúť, že v knižnici je niekedy aj veselo. A to pri všetkej vážnosti.

Podujatia knižnice ako celok (je to obrovský balík) komentovať nebudem zámerne, pretože keby som ich opísal aj na celú stranu či dve tri, je to málo a bola by to vlastne urážka Knižnice Ružinov, vzhľadom na to, čo všetko v tejto oblasti dosiahla... Táto téma si zaslúži samostatný článok, či štúdiu.

Zmienim sa stručne o tom, čomu sa teraz zvykne hovoriť **menežment, marketing, public relations**, čiže niečo také ako tvorba imidžu, meno a postavenie, schopnosť vedieť riadiť a predať seba, svoju inštitúciu a jej kvality a podobne. Toto všetko je vlastne výsledkom istého „správania sa“ knižnice navonok voči okolitému svetu. A to v pozitívnom i negatívnom slova zmysle. Toto všetko existovalo aj pred rokom 1989, len sa to tak nenazývalo. Dozor nad týmto všetkým mi pripadol v roku 1991, keď sa upravil knižničný „pavúk“.

Odhladnuc od všetkých možných profesionálnych či menej profesionálnych „ťahov“ na dokázanie toho, že inštitúcia je dobrá, uznávaná a odborne fundovaná - veď keď sa o nich píše, tak musia byť dobrí, len pozor na Potemkinove dediny - treba povedať jedno. Knižnica si v prvom rade získa postavenie a renomé svojou základnou činnosťou, to jest úrovňou poskytovaných služieb verejnosti, ich kvantitou (dostatočný počet pracovísk dostatočne otvorených s dostatočne vybudovaným knižničným fondom)

a kvalitou (individuálny prístup k čitateľom, ochota, prístup a postoj k ich problémom, požiadavkám a otázkam, schopnosť usmerniť, poradiť a odkázať na to, čo môže veci prospieť, vybavenie a zariadenie interiéru knižníc, dostupnosť rôznych „doplňkových“ služieb atď.). Samozrejme, knižnica môže a aj by mala expandovať a zapájať sa do rôznych aktivít, činností a projektov. Proste všade tam, kde ju bude viac vidno, kde bude spoločensky a mediálne viac „živá“. Všetko sú to spojené nádoby a veľmi ťažko možno jednoznačne určiť čo, kde, kedy a ako zabezpečiť tak, aby všetko do seba zapadalo a navzájom sa dopĺňalo.

Toto všetko je o ľuďoch a o finančných prostriedkoch, ktoré do toho môžete vložiť. Jedno i druhé potrebujete. Ľudí obetavých a nadšených, presvedčených o zmysle a význame toho, čo robia a za nie príliš veľa peňazí. Mám pocit, a nechcel by som sa mýliť, že kategória takýchto ľudí pomaly a iste vymiera, prinajlepšom sa rozhodne znižuje. K čomu potrebujete adekvátny prísun finančných prostriedkov, to snáď netreba špeciálne komentovať. Všetko sa to dá utiahnuť, samozrejme, pri istom veľkom a oduševnenom uvedomení a obetavosti, aj skromne a s menšími prostriedkami, ale potom vznikne niečo, čomu ja hovorím, že „z vody sa dlho variť nedá“. Len do istého času.

Ak si dobre spomínam, tak Ford vraj kedysi prehlásil: „Keby som mal posledných päť dolárov, tak tri z nich dám na reklamu“. Alebo tak nejako. No toto by slovenskému verejnému knihovníctvu asi príliš nepomohlo, lebo za zvyšné dva doláre by asi ťažko knižnica prežila. A keby nakoniec - vďaka perfektnému imidžu a reklame - o nej všetci vedeli a začali sa zaujímať o jej služby, už by im nemala asi čo ponúknuť. Na to, aby o vás všade vedeli a brali vás na vedomie, potrebujete okrem iného konexie alebo financie. Ale najlepšie oboje.

Preto sa Knižnica Ružinov v tomto smere za uplynulých 35 rokov správala tak ako sa správala a bude sa aj naďalej správať tak ako sa bude správať. Nič viac a nič menej. Jedno je jasné. Keď porovnáme jej začiatky s poslednými desiatimi rokmi existencie, tak vidíme, že knižnica sa adekvátne k danej dobe a daným spoločenským podmienkam chovala primerane k svojim schopnostiam a možnostiam. V jej radoch pracovali obetaví pracovníci a nadšenci, ktorí kládli jej základy a vytvorili predpoklady pre jej ďalší rozvoj. Bola aj v médiách, aj sa zúčastňovala spoločenského života. Aj teraz sú v nej obetaví pracovníci a nadšenci, i keď niekedy už vyčerpaní a unavení. Teraz je aj médií viac, tak aj naša knižnica je v nich častejšie. Pribudli aj regionálne médiá. Búrlivejší a nepokojnejší spoločenský kvas zase núti knižnicu, aby sa občas mihla a ukázala aj mimo svoje priestory. Začali sme uspora-

dúvať napríklad aj **výstavy zo života a činnosti knižnice** vo vestibule Miestneho úradu Bratislava - Ružinov, kde na ôsmych paneloch sme mali možnosť prezentovať všetko to, čo sme považovali za potrebné. Výstava bola takto k dispozícii nielen pracovníkom Miestneho úradu, ale najmä všetkým občanom, ktorí jeho priestory z nejakého dôvodu navštívili. Pri príležitosti rokovania miestneho zastupiteľstva niekedy rozdávame členom poslaneckého zboru materiály, ktoré knižnica vydala. Či je to všetko málo alebo to stačí, to ťažko posúdiť. Dobrých nápadov a skutkov, ktoré môžu prispieť spoločnej veci nie je nikdy dost.

Aby som to zostručnil, odporúčam všetkým navštíviť - pravdaže, kto má záujem, rád sa s ním porozprávam aj osobne a je u nás vítaný - našu webovú stránku: **www.kniznica-ruzinov.biz**, kde je pomerne slušný prehľad všetkého toho, čoho sa knižnica zúčastňovala a zúčastňuje, s kým spolupracuje a podobne. Aj o tejto oblasti činnosti knižnice by sa dalo napísať a povedať viac, už len preto, že útvár marketingu máme ako jediná zo všetkých verejných knižníc v Bratislave a myslím, že aj v rámci Slovenska. Nie je to však poslaním tohto príspevku.

Knižnica vydáva, píše a dokumentuje...

Pravda, nerobí to len pre svoje potešenie, aj keď aj toho tam je a musí byť dostatočné množstvo, ale sleduje tým určitý zámer. Mám na mysli **edičnú činnosť** knižnice vrátane zostavovania a vydávania bibliografií a tiež **publikačnú činnosť o knižnici**, ktorú by si knižnica mala dobre sledovať a opatrovať ako oko v hlave.

Aj čo sa týka tejto oblasti si myslím, že Knižnica Ružinov sa nemusí hanbiť. Podrobne je možné si prezrieť - zatiaľ len v elektronickej podobe na našom webe - dve bibliografie. **Bibliografiu edičnej činnosti Knižnice Ružinov za roky 1972 - 2007** a **Bibliografiu publikačnej činnosti o Knižnici Ružinov za roky 1972 - 2007**. Obidve sú priebežne aktualizované, knižne ich chceme vydať až bude nejaké pekné okrúhle výročie. Napríklad 40 rokov Knižnice Ružinov v roku 2012. Priznám sa úprimne, rád by som bol ešte pri tom. A aby som nezabudol, obidve bibliografie sú anotované, pretože neanotované bibliografie o verejnej knižnici sú podľa môjho názoru zbytočné. Aby som pravdu povedal, edičná činnosť knižnice i publikačná činnosť o knižnici sú takou mojou srdečnou záležitosťou. Obe mám rovnako rád. Starám sa o ne, zastrešujem ich, občas aj niečo napíšem, zahrám sa pri tom aj na polygrafa, pracovníka knihárskej dielne a podobne. Je to celkom milé dobrodružstvo, jednoducho taká „one man show“, ktorú však navonok nevidno, jedine,

že by som si „pracovný pultík“ „rozbalil“ na jednom z ružinovských námestí, aby ľudia videli.

Myslím, že v rámci **edičnej činnosti** sme vydali niekoľko zaujímavých a ojedinelých titulov, či už to bolo „**ABC knihovníka vo výpožičnej službe**“, „**O čom sa rozprávali slová**“ - to bol univerzálny scenár pre detské podujatia s použitím vlastných bábok, „**O knihe, knižnici a kultúre smrteľne vážne**“ - zborník kresieb na tému nám všetkým veľmi blízku, „**Ulice Bratislavy**“ - register bratislavských ulíc do roku 1989 a po roku 1989 a mnohé ďalšie. Autormi všetkých vyššie uvedených titulov sú pracovníci Knižnice Ružinov. Svojho času mi napadlo (občas sa to človeku stáva), že by knižnica s takou tradíciou a históriou mala mať vlastnú edíciu. A tak vznikla edícia „**Všeličo**“, v ktorej už doteraz vyšlo 5 zväzkov všeličoho zaujímavého a netradičného. Po roku 1989 sme postupne prešli na vlastné polygrafické spracovanie a úpravu publikácií. Výsledkom sú dielka možno nie až tak „výpravné“, ale mnohonásobne lacnejšie, čo nie je zanedbateľné.

„Ušlo sa mi“ i zostavovanie bibliografií, lepšie povedané počas vysokoškolských štúdií som trochu o bibliografii „zako-pol“ a už sa to so mnou viezlo aj po skončení školy a „prischlo“ mi to. No je pravda, že som sa tomu moc nebránil. Za všetky bibliografie spomeniem aspoň jednu. V roku 1987 sme vydali prvú ročenku „**Kultúra druhého bratislavského obvodu**“, ktorá s väčšími či menšími prestávkami - spôsobenými limitovanými kapacitami - pokračuje ako „**Kultúra Ružinova na stránkach tlače**“ až do dnešných dní.

Ešte jednu vec sme vymysleli na pôde našej knižnice. Ide o **Občasník knihovníkov Bratislavského kraja** - bulletin Krajskej pobočky Spolku slovenských knihovníkov Bratislavského kraja, ktorý vychádza 2x ročne a ktorý vydáva Knižnica Ružinov v rámci svojich aktivít na pôde Spolku slovenských knihovníkov. Prvé číslo uzrelo svetlo sveta v roku 2000 a doteraz vyšlo štrnásť čísiel. Myslím, že je to v súčasnosti jedno z mála periodík krajských pobočiek SSK na Slovensku a v dobe svojho vzniku bolo jediné. Mám radosť, že sa nášmu „dieťaťku“ tak darí a má sa k životu.

Áká je teda stručná bilancia edičnej činnosti knižnice? Knižnica Ružinov vydala doteraz 145 titulov, čo predstavuje priemer na jeden rok 4,1. V bibliografii publikačnej činnosti o Knižnici Ružinov sa doteraz nachádza 355 záznamov. To je 10,1 záznamov v priemere ročne. Domnievam sa, že to nie je zlá bilancia. Sú to len písomné pramene, okrem toho sa prezentovala knižnica aj na vlnách Slovenského rozhlasu, na obrazovkách v Slovenskej televízii, v Televízii Markíza a posledné roky najmä v našej regionálnej Televízii Ružinov.

V knižnici máme aj pomerne obsiahlu **fotodokumentáciu**. Je z rokov

sedemdesiatych a osemdesiatych - vtedy nám fotografoval na požiadanie fotograf z „Obkasu“ pán **Herodek**. Ale najmä počiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia sa nám začala naša fotobierka, či fotoarchív utešene rozrastáť. Kúpili sme totiž fotoaparát a zachytávame s ním všetky podstatnejšie a významnejšie udalosti, akcie, podujatia a podobne zo života a činnosti knižnice. Niektoré z fotografií si možno pozrieť na našom webe.

Knižnica vo svete techniky a informačných technológií...

Všade okolo nás digitálny svet, informačné technológie sa neustále vylepšujú a zdokonaľujú. Vôbec vzťah k technike rôzneho druhu a jej implementácia do pracovného procesu je nádherná téma. Vo svojich počiatkoch nemala knižnica až taký arzenál technických prístrojov a zariadení. Veď ani žiadne neexistovali. Používali sa nejaké diaprojektory, gramofóny, rádiá, neskôr pribudol magnetofón. V oddelení knižničných fondov používali dlhé roky liehový cyklostyl. V osemdesiatych rokoch sa dokúpili episkop a epidiaskop, modernejšie gramorádiá, kazetový magnetofón a ďalšia audio-technika, najmä v súvislosti s otvorením „experimentálky“ na Trnávke. Prvý kopírovací prístroj poľskej výroby sme kúpili niekedy v rokoch 1984 - 1985 a používal sa len pre internú potrebu knižnice. Na jeho zakúpenie bolo treba špeciálne povolenie, tuším bola aj nejaká kniha, kde sa zapisovalo, čo, kto, koľko a z akého dôvodu rozmnožoval, aj bol tuším určený pracovník, ktorý zodpovedal za prevádzku stroja. Bol ním, ak sa nemýlim, náš pán **Wetzler**, ktorý prijal toto poverenie a tým nás zachránil, lebo nikto nechcel zodpovedať za dômyselne zostavenú plechovú mašinu, ktorá čakala, čo s ňou budete robiť a bolo jej treba rozumieť. Všetci sme sa v knižnici chodili na to čudo pozeráť. Prístroj bol umiestnený v malom zamknutom kamríku. Bol to stroj ešte na „mokrej báze“, to znamená, že tlačiarenským farbivom nebol prášok ako teraz, ale tekutina. Mašinka tlačila ostošesť a všetci sme mali veľkú radosť. Malo to jeden háčik. Keď ste prestali rozmnožovať a stroj stál niekoľko dní bez práce, farbivo jednoducho zaschlo a bolo treba celý agregát vyčistiť a „nahodiť“ znovu. A tak sme vždy museli volať servisného technika, ktorý nám „potvorku“ vždy oživil. Po roku 1989 sa už začali predávať moderné analógové kopírky na „suchom princípe“ a tak sme začali pracoviská a pobočky knižnice dopĺňať aj týmito potrebnými a žiadanými pomocníkmi.

Ale jedného dňa padol na knižnicu tieň „digitálneho draka“. Ešte sme netušili, o čo ide, a koľko hláv ten drak vôbec má, ale cítili sme už jeho horúci dych. Do knižnice prišiel prvý počítač. Dostalo ho hospodárske oddelenie a stál 120.000.- Sk. Bolo to niekedy v roku 1992 - 1993. Bolo že to radosť.

Postupne sme sa na tomto počítači naučili „pracovať“, lepšie povedané písať, viaceri, ja ako posledný. Nevedel som sa odpútať od môjho starého dobrého mechanického písacieho stroja, do ktorého som sa mohol riadne „oprieť“ a „rachotiť“ jedna radosť. No nakoniec som sa musel aj ja prispôbiť novým trendom.

Náš prvý počítač bol úžasný stroj. Mal takú operačnú pamäť, že keď som mu zadal zobrazit' jednoduchý obrázok či grafiku, tak to skladal niekoľko minút, pri zložitejších veciach aj pätnásť až dvadsať. Zatiaľ som si odsťočil niečo vybaviť do inej kancelárie, prípadne nakúpiť dačo na zahryznutie do najbližších potravín. Spomínam si, ako som bol prvýkrát na nákupe v počítačovej firme. Keď na mňa pracovník firmy vychrlil zopár doplňujúcich otázok, ozdobených akoby mimochodom odbornou terminológiou, začali ma chytať mdloby. Po naformulovaní a zadaní patričnej objednávky som sa vypotácal z obchodu, až čerstvý vzduch vonku ma ako tak prebral.

Veru, začali sme všetci pekne od piky a priamo za pochodu, v boji. Žiadny tréning a kurzy dopredu, školenia, konzultácie, rady, inštruktáže. Spomínam si na prvé školenie, ktoré sme absolvovali priamo u nás v knižnici. Inžinier prišiel, začal vysvetľovať funkcie počítača a jeho ovládanie. Všetci sme kukali ako na zjavenie a snažili sa čo najviac si zapamätať a zachytiť písomnou formou. Na záver niekoľko kontrolných otázok, doplňujúcich a upresňujúcich odpovedí a bolo. Nadobudli sme presvedčenie, že to nie je až taká veda. Optimisticky naladení sme na seba s nádejou pokukávali. Za inžinierom sa zabuchli dvere a s ním akoby zapadla aj záklopka v našich „operačných“ pamätiach. Aj keď sme si všetko zapisovali a dobre počúvali, nech sme stískali klávesy a tlačidlá akokoľvek pedantne a usilovne, nefungovalo to. Tiež „boj s myšou“ si vyžiadal značné fyzické a psychické vypätie, najmä keď potvora jedna sivá nechcela poslúchať. Najhoršie na tom boli tí, ktorí mali averziu voči živým myšiam. Tí napredovali pomalšie. Ale celkom pekne sme za tých posledných pätnásť rokov pokročili v tej počítačovej gramotnosti a teraz by už počítač nikto z nás nevymenil za nič na svete.

Knižnica je rada a ďakuje...

Všeličo by sa ešte dalo a malo spomenúť, no ako sa vraví, v najlepšom treba prestať. Zo strany Knižnice Ružinov patrí poďakovanie všetkým, ktorí prispeli k jej rozvoju za tých 35 rokov a ešte aj predtým. Knižnica je zároveň rada, že sa dožila tých pekných a statočných tridsaťpäť, čím nechce povedať, že to už stačilo a že teraz chce už odpočívať a dôstojne si pripomínať všetko to, čo zažila. Naopak. Knižnica si myslí, že tých prvých

tridsaťpäť rokov je dobrým základom a pevným odrazovým mostíkom do ďalších desaťročí.

A nezabudnite. Všetko je na webe, teda aspoň čo sa nás týka, myslím, že pomerne dosť, pretože keby tam bolo naozaj všetko, bol by to web veľmi obsiahly a zložitý.

Anna Gašparovičová

Špecifiká Malokarpatskej knižnice v Pezinku ako regionálnej knižnice s krajskou pôsobnosťou v Bratislavskom kraji

1. Postavenie knižnično-informačného pracovníka

1.1 Definícia pojmu knihovník

Podľa terminologického a výkladového slovníka je knihovník „informačný pracovník s príslušnou kvalifikáciou, ktorý vykonáva v knižnici odborné činnosti. Nie je správne považovať za knihovníka každého zamestnanca knižnice. Knihovník je ten, kto vykonáva odborné práce, t.j. činnosti, ktoré vyžadujú profesionálne rozhodnutia na základe kvalifikácie. Knihovník vystupuje predovšetkým v troch funkciách:

ako ochranca, ktorý zbiera, spracúva a ochraňuje knižničný fond,

ako sprostredkovateľ, ktorý sprístupňuje fond a informácie používateľom, prezentuje poznanie a identifikuje používateľské potreby používateľov,

ako organizátor, ktorý je tvorcom a podnecovateľom komunikačných vzťahov medzi ľuďmi.“

(Katuščák, D. – Matthaeidesová, M. – Nováková, M.: Informačná výchova: Terminologický a výkladový slovník. Bratislava: SPN, 1998, s. 182 – 183.)

1.2 Charakteristické črty profesie knižnično-informačný pracovník (platné nielen v Bratislavskom kraji)

- silná feminizácia profesie knihovník – podobne ako na školách a v sociálnej sfére - nízke finančné ohodnotenie práce, fyzická nenáročnosť, ale vysoké nároky na psychiku, čo možno ženy zvládajú diplomatickejšie ako muži;
- nárast (priemerný) počtu mužov v profesii v posledných rokoch, a to v súvislosti s automatizáciou, elektronizáciou a zavádzaním moderných informačno-komunikačných technológií do knižničných činností;
- vysoký (a stále sa zvyšujúci) priemerný vek knižničných pracovníkov – mladí absolventi stredoškolského, ale aj vysokoškolského (univerzitného) knihovníckeho štúdia sú dobre odborne aj jazykovo pripravení a ľahko nachádzajú svoje profesionálne uplatnenie za výhodnejších platových podmienok vo firmách a lepšie zaplatených odboroch.

1.3 Klady a zápory profesie knižnično-informačný pracovník

Klady :

- práca v kultúrnom, príjemnom a čistom prostredí, ktoré knihovníci sami kultivujú, zveľadujú a vytvárajú príjemné prostredie pre štúdium aj trávenie voľného času používateľov a návštevníkov knižníc;
- zatiaľ ešte ojedinelé konflikty s používateľmi, hoci už aj medzi používateľmi knižníc narastá agresivita a neprípustné správanie, čo je už celospoločenský jav, ale knižnica svojím poslaním a prostredím kultivuje človeka a tlmí jeho prípadnú agresivitu;
- fyzicky nenáročná každodenná práca, (ak si odmyslíme príležitostné sťahovanie a premiestňovanie kníh a regálov), nevyžaduje sa práca v noci, ani v sťaženom a zdraví škodlivom prostredí;
- knižničná práca poskytuje priestor na realizáciu vlastných nápadov, iniciatívy, kreativity a tvorivosti, najmä vo verejných knižniciach, požiadavky na vytváranie zaujímavého programu pre zmysluplné trávenie voľného času najmä dvoch špeciálnych kategórií používateľov, a to je práca s deťmi a práca so seniormi;
- každodenný kontakt a práca s ľuďmi, spoznávanie nových a zaujímavých osobností obohacuje duchovný rozmer pracovníkov knižnice;
- práca s knihami, informáciami a poznatkami uloženými v knihách

a informačných prameňoch (IP), či už v klasickej alebo elektronickej forme zvyšuje vedomostný potenciál knižnično-informačného pracovníka, zároveň ho zúšľachtuje a obohacuje po stránke citovej;

- nutnosť sústavného vzdelávania v oblasti informačných a komunikačných technológií, vzdelávania v oblasti marketingu, psychológie čitateľa, sledovanie noviniek, byť vždy o krok pred ostatnými.

Zápory :

- nedostatočné finančné ohodnotenie, slabá motivácia pre mladých ľudí, ktorí chcú cestovať, pekne a módne sa obliekať, zakladajú si rodiny;
- nízky spoločenský status profesie knižnično-informačný pracovník, nedostatočné spoločenské uznanie knižničnej práce;
- nedostatočné financovanie knižníc, vymýšľanie náhradných (alebo polovičných) riešení, hľadanie sponzorov zaberá veľa síl aj času, čo je často na úkor odbornej knižničnej práce;
- sústavná snaha o čitateľa v konkurencii s internetom a elektronickými médiami, opatrenia na ochranu knižničného fondu pred narastajúcimi krádežami a poškodzovaním KF – odoberá opäť energiu a čas.

2. Charakteristika Malokarpatskej knižnice v Pezinku ako regionálnej knižnice s krajskou pôsobnosťou v BSK

Malokarpatská knižnica v Pezinku je verejná knižnica, ktorá poskytuje knižnično-informačné služby širokému okruhu používateľov bez rozdielu veku, spoločenského postavenia a profesijného zamerania. Je príspevkovou organizáciou v zriaďovateľskej pôsobnosti **Bratislavského samosprávneho kraja (BSK)** a plní funkciu regionálnej knižnice s krajskou pôsobnosťou. Poskytuje odbornú metodickú pomoc 68-im obecným a mestským knižniciam v Bratislavskom samosprávnom kraji.

Z pozície krajskej funkcie knižnica má povinnosť personálne zabezpečiť plnenie tzv. nadobecných funkcií, a to v oblasti **metodickej** a v oblasti **regionálnej bibliografie**.

2.1 Metodik regionálnej knižnice

Funkcia metodika je veľmi náročná a zodpovedná. Od úrovne metodika v podstate závisí úroveň knižníc v jeho metodickom pôsobení, v tomto

prípade úroveň verejných knižníc v Bratislavskom samosprávnom kraji.

Náplň práce metodika

- metodik zodpovedá za štatistické vykazovanie o činnosti knižníc v kraji. Zabezpečuje kompletne spracovanie štatistiky za celý Bratislavský kraj vrátane bratislavských verejných knižníc;
- vykonáva odbornú konzultačnú a poradenskú činnosť pre mestské a obecné knižnice okresov Pezinok, Malacky a Senec, poskytuje poradenské služby zriaďovateľom týchto knižníc, starostom a primátorom. Spolu Malokarpatská knižnica usmerňuje 5 mestských knižníc (Senec, Malacky, Stupava, Sv. Jur a Modra), 9 profesionalizovaných a 54 dobrovoľných obecných knižníc.

Formy metodickej práce

Metodicko-inštruktážne návštevy (MIN) sú tradičnou formou. Ide o návštevu metodika priamo v knižnici a poskytnutie inštruktáže v prostredí knižnice. Metodik navštívi každú knižnicu aspoň raz za rok, a to neprofesionalizované knižnice s dobrovoľným knihovníkom ako aj s profesionálnym pracovníkom. Prednostne sú navštevované knižnice, v ktorých sa vymenil knihovník, kde je potrebné kompletne zaškolenie nového pracovníka na vedenie knižničných evidencií, spracovanie dokumentov, výpožičnú techniku, stavanie knižničného fondu, štatistiky, poskytujeme tiež inštruktáž k revízii atď.

K pomerne častým problémom, ktoré rieši so zriaďovateľmi – starostami a primátormi patrí nevhodné umiestnenie a nedostatočné financovanie obecných knižníc, príspevkov na nákup nových kníh. Neraz musí metodik pred starostom „obhajovať“ existenciu knižnice v obci. Sú však aj starostovia a primátori, ktorí chápu význam knižnice, často ako jedinej kultúrnej inštitúcie v obci a majú záujem o jej ďalšie rozvíjanie. Vtedy metodik poskytuje informácie o súčasných trendoch v rozvoji knižníc (automatizácia, internetizácia, budovanie komunitných centier, atď.). Pomoc alebo radu poskytuje aj pri **získavaní financií z mimorozpočtových zdrojov a vypracovaní projektov**.

Aktuálnym problémom v súčasnosti je **problém integrácie obecných a školských knižníc**, ktoré sú na základe zákona o presune kompetencií na obce pod jedným zriaďovateľom. Je tu možnosť zo stagnujúcej školskej knižnice a obecnej knižnice vytvoriť knižnicu ako moderné knižnično-informačné alebo komunitné centrum obce využívané všetkými skupinami

obyvateľov.

Konzultácie – sa poskytujú osobne, telefonicky alebo e-mailom. Na metodika sa obracajú knihovníci ale aj zriaďovatelia s rôznymi problémami. Najčastejšie je to v čase vyplňovania ročných štatistických výkazov, upresňujú sa jednotlivé údaje z obi-dvoch strán. Starostovia najčastejšie konzultujú platové zatriedenie knihovníka, dĺžku výpožičných hodín, knižničných poplatkov za služby a v poslednom čase častejšie konzultujú výber knižničného programu pri automatizácii knižničných činností.

Vzdelávanie profesionálnych aj dobrovoľných knihovníkov uskutočňujeme formou školení a odborných prednášok k aktuálnym otázkam. V poslednom čase to boli napr. zmeny v MDT, prezentácia knižnično-informačných systémov pre menšie knižnice, smernica o evidencii, revízii a vyradovaní v knižnici, atď.

Edičná činnosť a vydávanie metodických materiálov

O(čko) – okresný časopis knihovníkov okresov Pezinok, Malacky a Senec. Už dávnejšie na Slovensku neexistuje časopis pre širšiu obec knihovníkov, ako bol kedysi Čitateľ. Súčasná odborná knihovnícka tlač je pre obecných knihovníkov odborne náročná a finančne nedostupná. Zostavenie a vydanie tohto regionálneho časopisu pre knihovníkov je pre nich bezplatné a uverejňujeme v ňom dôležité a aktuálne informácie. Informujeme o najnovších trendoch vývoja vo verejnom knihovníctve, o práci s knihou, scenáre podujatí, ale aj o automatizácii, internete a moderných informačných technológiách a knižničných systémoch, ich využití v knižnici

Kalendária - zaznamenávajú okrúhle životné jubileá významných osobností vrátane regionálnych ako pomôcka pri príprave plánu a podujatí v roku vzniká intenzívnou spoluprácou metodika a bibliografa.

2.2 Bibliograf regionálnej knižnice

Požiadavky na bibliografa:

- dôkladná znalosť príslušných noriem a katalogizačných pravidiel (AACR2, MDT, bibliografický popis, UNIMARC, či MARC21);
- ovládanie reálií regiónu, znalosť miestopisu, regionálnej histórie a špecifik regiónu.

Z funkcie bibliografa regionálnej a krajskej knižnice vyplýva budovanie regionálnych databáz, v našom prípade databáz Bratislavského

kraja, okrem hlavného mesta Bratislava, ktoré zahŕňajú okresy Pezinok, Malacky a Senec.

Regionálne databázy sú výstupom odbornej činnosti bibliografa a vecne sú členené na:

- bibliografiu článkov z periodík – zachytáva významné a dôležité údaje, fakty hospodárskeho, kultúrno-spoločenského a historického významu;
- regionálne osobnosti – významné osobnosti členené podľa profesií a zamerania činnosti, v ktorej dosiahli úspech, významné postavenie nielen v regióne, ale aj v rámci celého Slovenska, príp. aj za hranicami.

3. Špecifiká Malokarpatskej knižnice v Pezinku

Malokarpatská knižnica (MkK) má niekoľko špecifik, s ktorými sa museli vyrovnávať aj knižnično-informační pracovníci:

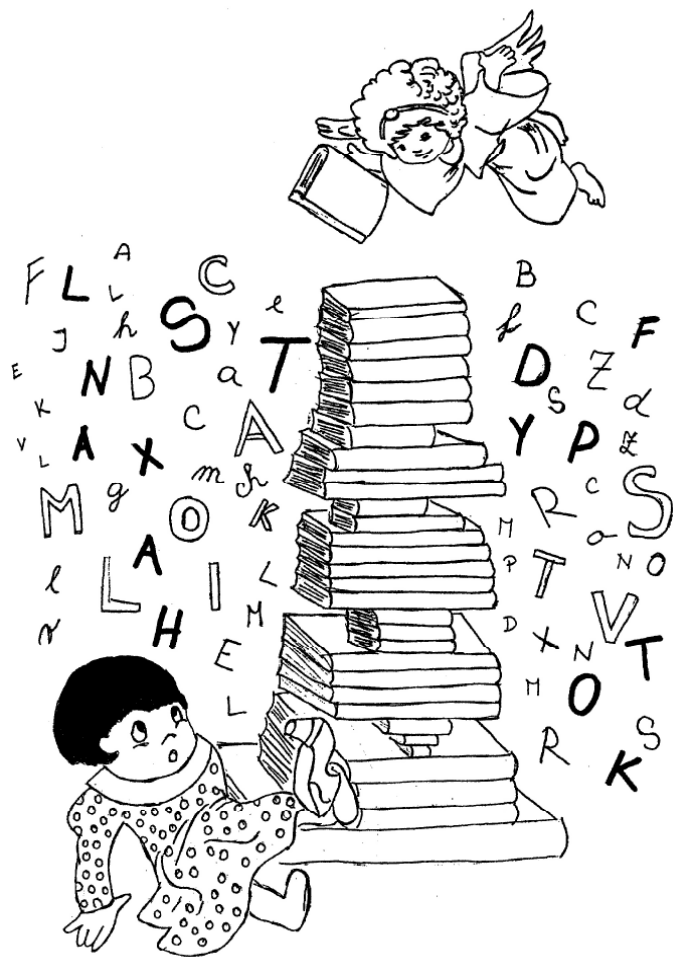
Na Slovensku pôsobí 37 regionálnych knižníc z nich 8 je poverených krajskou funkciou. MkK je jedinou knižnicou v zriaďovacej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja na rozdiel od ostatných krajov Slovenska, kde je 4 – 6 regionálnych knižníc, východoslovenské kraje majú po 7 knižníc. Z nich vždy jedna so sídlom v krajskom meste je poverená vykonávať funkciu krajskej knižnice. Je to tá najväčšia verejná knižnica v kraji, ktorá má patričné zázemie personálne (najväčší počet zamestnancov), čitateľské (najväčší počet čitateľov) a tomu zodpovedajúci rozsah služieb. Každá krajská knižnica plní aj funkciu regionálnej knižnice v príslušnom okrese a funkciu mestskej knižnice v sídelnom meste. V časoch existencie troch slovenských krajov sa na úrovni kraja stretávali na pracovných poradách riaditelia, metodici aj bibliografi. Boli to porady veľmi plodné na výmenu praktických skúseností, riešenie spoločných problémov, na vzájomnú informovanosť a profesijné aj ľudské kontakty. Tieto stretnutia v ostatných siedmich krajoch pokračujú aj v súčasnosti. MkK v BSK nemá na takúto spoluprácu partnera. Rozdielni zriaďovatelia a iný charakter činnosti bratislavských verejných knižníc (obvodných, ktoré sú na úrovni regionálnych), akoby kládli profesionálne bariéry medzi tieto knižnice. Našťastie, ľudské bariéry sme dokázali prekonať. V tejto oblasti je potrebné hľadať spoločné témy na spoluprácu verejných knižníc v BK a realizovať ich.

Ďalšie špecifikum je v absolútnom nedostatku zamestnancov s VŠ knihovníckym vzdelaním. Dostatok lukratívnych pracovných príležitostí

v Bratislave, Bratislava samotná ako hlavné mesto - láka najmä mladých ľudí s VŠ knihovníckeho zamerania. Preto podporujeme snahu a ochotu kmeňových zamestnancov o zvyšovanie kvalifikácie externou formou štúdia, žiaľ možností v odbore knihoveda je veľmi málo. Za veľký nedostatok pokladáme absenciu externej formy vzdelávania na KKIV FiFUK v Bratislave. Ak zamestnanec získa vysokoškolské vzdelanie v inom odbore, je viac ako isté, že po jeho ukončení bude hľadať v tomto odbore aj svoje profesionálne uplatnenie.

4. Záver

Postavenie a podmienky knihovníkov v Bratislavskom kraji v porovnaní s ostatnými krajmi na Slovensku sú veľmi podobné. Odlišnosť môžeme nájsť iba v širších možnostiach profesionálneho uplatnenia v knižnično-informačnej oblasti a v oveľa širších pracovných príležitostiach mimo tejto oblasti, čo je vzhľadom k zamestnancom knižníc výhoda, ale vzhľadom k rozvoju našej profesie veľké negatívum.

Elena Sakálová

Som knihovník, kto je viac?

Ironický podtext názvu môjho príspevku vyjadruje rozpor medzi predpokladaným a mnohými príslušníkmi profesie precitným vzťahom k povolaniu a hodnotou, ktorú tejto profesii prisudzuje spoločnosť.

Analyzovať súčasné problémy prípravy na knihovnícku profesiu a jej perspektívy v kontexte s problematikou výkonu profesie vo verejných knižniciach nie je jednoduché. Takáto analýza by si vyžiadala komplexný výskum problémov v praxi knižničných inštitúcií.

Sústredím preto pozornosť iba na stručnú charakteristiku obsahového zamerania štúdia na KKVI v súčasnosti a na potreby ďalšieho vzdelávania knižničných pracovníkov vo vzťahu k perspektívnym úlohám verejného knihovníctva.

Trendy rozvoja informačnej spoločnosti, spojené s globalizáciou a dynamickým rozvojom informačných technológií podstatným spôsobom menia chápanie knižničného systému. Postupne sa stierajú funkčné rozdiely medzi jednotlivými typmi knižníc, do úzadia ustupuje prioritou ich interných zdrojov v prospech sprístupňovania dokumentov, informácií a služieb čo najširšiemu okruhu používateľov z externých zdrojov. V tejto situácii už žiadna knižnica nemôže existovať izolovane, ale iba v sieti. Riešenie tohto problému sa momentálne považuje za strategickú úlohu, keďže vytvára priestor pre doposiaľ nevyužitý potenciál knižníc - pre tvorbu a sprostredkovanie nových produktov knižnično-informačnej činnosti. Sieťové prepojenie, del'ba kompetencií a využívanie informačných technológií vo všetkých knižničných procesoch postupne odstráni množstvo rutinnej práce a vytvorí tak priestor pre

prechod k intelektuálnemu obsahu knižničnej práce.

Prekročenie inštitucionálnych hraníc, hľadanie nových partnerov spolupráce, vytváranie kvalitatívne nových vzťahov s používateľmi a s verejnosťou, tvorba adresných produktov a služieb - to sú úlohy, ktoré možno považovať z hľadiska udržateľnosti knižničného systému za strategické.

Do akej miery sa dotýkajú verejných knižníc - dokumentujú nielen medzinárodné odporúčania, ale i strategické zámery knižničného systému na Slovensku. Pre plnenie týchto úloh je potrebné postupne vytvárať legislatívne i ekonomické podmienky. Ale predovšetkým je potrebné venovať pozornosť otázkam rozvoja ľudských zdrojov, ktoré tvoria najcennejší kapitál každej inštitúcie a každého systému.

Za základné limitujúce faktory rozvoja knižničného systému možno považovať:

- primeranú mieru spoločenského povedomia o knižničných inštitúciách i profesii samotnej;
- dostatočné legislatívne a ekonomické zabezpečenie výkonov knižničného systému a jeho zložiek;
- kvalitu ľudských zdrojov.

Všetky tieto faktory vzájomne úzko súvisia. Ak teda chceme hovoriť o rozvoji knižničného systému a knižníc, je nevyhnutné vnímať tieto faktory vo vzájomných súvislostiach.

Za **základné predpoklady rozvoja ľudských zdrojov** možno považovať:

- kvalitu ich školskej prípravy;**
- kvalitu ich ďalšieho vzdelávania;**
- kvalitu podmienok pre výkon profesie;**
- osobnostné predpoklady príslušníkov profesie.**

Verejné knihovníctvo má na našom území takmer storočnú tradíciu. A už viac ako polstoročnú tradíciu má knihovnícke školstvo, ktoré na úrovni stredoškolského i vysokoškolského štúdia vychovalo stovky absolventov, z ktorých väčšina dodnes pôsobí v knižničnej praxi.

Na odbornej príprave knižničných pracovníkov participoval v minulom období i systém ďalšieho vzdelávania a nezanedbateľné sú i aktivity tohto typu vzdelávania i v súčasnom období (aj keď o systéme žiaľ nemožno hovoriť).

Obsahové zameranie odbornej prípravy v školskom systéme i v ďalšom vzdelávaní sa v minulých desaťročiach pomerne často menilo v snahe zohľadňovať základné vývinové tendencie inštitucionálnej bázy knihovníctva.

Snáď najčastejšie obsahové zmeny možno pozorovať vo vysokoškolskej príprave. V tomto prostredí bolo totiž nevyhnutné zohľadňovať i vývinové tendencie knižnično-informačných disciplín.

Obsahové zmeny vysokoškolskej prípravy boli hodnotené v odbornej tlači, naposledy pri príležitosti 50. ročného jubilea Katedry knižničnej a informačnej vedy v roku 2001 (Knižnica 2001, č.8).

Súčasný stav profilácie štúdia odboru vychádza z komparácií so zahraničnými programami a snáh Slovenska prispôbiť sa európskemu systému vysokoškolského vzdelávania.

V akademickom roku 2000 - 2001 bol vypracovaný študijný program 5-ročného magisterského kreditového štúdia, ktoré prebieha v dvoch úrovniach - bakalárske a magisterské štúdium.

V súčasnosti prebiehajú na katedre paralelne tieto programy vzdelávania:

- 5-ročné magisterské denné jednodoborové štúdium (dobiehajúce);
- 2-ročné magisterské konverzné štúdium externého charakteru;
- 3-ročné bakalárske štúdium (denné i externé);
- doktorandské štúdium.

V akademickom roku 2008 - 2009 bude bakalárske štúdium pokračovať v programe 2-ročného magisterského štúdia.

Štúdium obsahuje základné profilové predmety, voliteľné predmety pre jednotlivé orientácie (orientácie pre verejné knižnice a manažment, orientácia na informačné technológie, orientácia na historické knižné fondy) a jazykovú prípravu.

V súčasnosti sa pripravuje obsahová zmena bakalárskeho i magisterského štúdia, ktoré bude mať okrem spoločného základu zameranie na históriu knižnej kultúry, na knižnice a literárnu komunikáciu a na informačné a mediálne štúdiá. Pripravované zmeny sú v procese akreditácie.

Od otvorenia bakalárskeho externého štúdia a magisterského štúdia konverzného charakteru pravdepodobne katedra upustí.

Bakalárske štúdium je orientované skôr pragmaticky, magisterské teoreticky.

Proces formovania kreditových foriem štúdia ale i jeho obsahu je dl-

hodobý. Dominantná je snaha katedry vychádzať z požiadaviek inštitucionálnej základne odboru, ale aj aplikovať požiadavky národných i medzinárodných koncepcií vysokoškolského vzdelávania.

Pôsobí tu však i množstvo limitujúcich faktorov - predovšetkým legislatívnych a finančných, ale i technologických a interných v rámci FiFUK.

Tvorba dobrého študijného programu predstavuje kompromis medzi aktuálnymi a predpokladanými požiadavkami na špecifické profesie odboru a meniacimi sa trendmi na požiadavky vysokoškolského vzdelania. Do toho vstupuje množstvo limitujúcich faktorov, vyplývajúcich z požiadaviek akreditačného procesu, personálneho, finančného a technologického zabezpečenia katedry a pod.

Vo veľkej väčšine prípadov snaha o kvalitu prípravy odborníkov zo strany katedry stroskotávajú na neúnosne nízkom finančnom ohodnotení jej absolventov v knižničnej praxi. To je základný faktor, ktorý spôsobuje, že čím ďalej, tým viac absolventov sa zamestnáva mimo odboru.

V minulom období tvorili tendencie ďalšieho vzdelávania knižničných pracovníkov súčasť rozvoja knižničného systému. Realizovali sa na základe medzirezortnej smernice Ministerstva kultúry SSR o sústave ďalšieho vzdelávania knižničných pracovníkov č.1403 z roku 1976. I keď v súčasnosti tento dokument neplatí a charakter ďalšieho vzdelávania sa podstatne zmenil, stále pretrváva potreba vytvorenia legislatívneho rámca pre ďalšie vzdelávanie v profesii. Návrh vyhlášky o ďalšom vzdelávaní pracovníkov knižníc bol na podnet knižničnej rady spracovaný krátko po prijatí Zákona č. 183 o knižniciach... Návrh upravoval organizáciu, obsah, rozsah, typy a formy ďalšieho vzdelávania odborných pracovníkov knižníc. Bol predložený na medzirezortné pokračovanie, jeho osud je však doposiaľ neznámy. Problematika ďalšieho vzdelávania pracovníkov knižníc je však výsostne aktuálna a mala by sa jej venovať primeraná pozornosť.

Nové úlohy, s ktorými sa knižnice borili v poslednom desaťročí, ale predovšetkým tie, ktoré stoja pred nimi v súčasnosti i blízkej budúcnosti, vyvolávajú potrebu aktuálnych zmien odbornej prípravy v školskom i v mimoškolskom systéme vzdelávania.

Pred stanovením cieľov a koncipovaním obsahovej štruktúry knihovníckeho školstva a ďalšieho vzdelávania pracovníkov knižníc je potrebné:

Analyzovať súčasný stav personálnych zdrojov knižníc; k takejto analýze nemáme dostatok podkladov, tie ktoré sú k dispozícii neposkytujú exaktný obraz štruktúry personálnych zdrojov knižničného systému zo všetkých potrebných hľadísk.

Definovať súčasné a budúce úlohy knižničného systému a na základe toho formulovať základné kompetencie knižničných pracovníkov.

Miesto a podiel verejnej knižnice pri rozvoji informačnej spoločnosti deklarujú mnohé medzinárodné manifesty a odporúčania, ktoré vymedzujú funkcie a úlohy verejných knižníc.

Z tých základných spomeňme tie, ktoré evidentne posúvajú chápanie verejných knižníc v informačnej spoločnosti. V prvom rade to je **Manifest IFLA - UNESCO o verejných knižniciach** z roku 1994, ktorý bol síce určený politikom a zriaďovateľom, ale u nás v podstate naštartoval transformáciu verejných knižníc (Manifest 1994). Ďalej **materiál IFLA – UNESCO Služby verejných knižníc** (Služby 2002), ktorý bližšie špecifikuje úlohy verejnej knižnice, a napokon správa z celosvetovej konferencie o kľúčovej úlohe knižníc v informačnej spoločnosti (Informácie pre všetkých 2003).

Tendenciám týchto medzinárodných dokumentov zodpovedajú dokumenty domácej proveniencie, ktoré legislatívne a strategicky určujú funkcie a úlohy verejných knižníc. Je to predovšetkým Knižničný zákon č. 183 z r. 2000, dokumenty vlády SR „Stratégia slovenského knihovníctva do roku 2006“ z roku 2001 a „Program elektronizácie knižníc Slovenskej republiky“ z roku 2002.

Medzinárodné dokumenty sa zhodujú v tom, že **hlavným poslaním verejných knižníc je:**

zabezpečenie prístupu k informáciám;

ponuka celoživotného vzdelávania;

ochrana kultúrnej identity;

zabezpečenie prístupu k informačným systémom;

podpora informačného vzdelávania.

Knižničný zákon a uznesenia vlády SR potvrdzujú toto poslanie a poskytujú legislatívny a finančný rámec jeho výkonu.

Existujú predpoklady, že expanzívny prienik interaktívnej komunikácie, podporovaný modernizáciou informačných technológií a digitalizáciou dokumentov bude postupne viesť k oslabovaniu vplyvu knižníc predovšetkým v oblasti vzdelávania. Aj keď sa v súčasnom období už skutočne prejavuje tendencia ústupu tlačených foriem dokumentov, neznižuje sa tým potreba knižničných inštitúcií. Práve naopak, narastá potreba tvorby nových informačných produktov pre vzdelávacie procesy. Ich zabezpečenie a sprostredkovanie je práve úlohou knižníc.

Z hlavného poslania verejných knižníc formulovaného medzinárodnými dokumentmi i Stratégiou... **vyplývajú ich špecifické funkcie - informačná, vzdelávacia, sociálna, kultúrna.**

V ich svetle verejná knižnica plní zdanlivo rozporuplné úlohy. Úlohu humanizačnú ako centrum kultúry a sociálneho kontaktu i úlohu centra, zabezpečujúceho prístup ku všetkým informačným zdrojom pre potreby vzdelávania prostredníctvom moderných informačných technológií. Táto dvojediná úloha pochopiteľne ovplyvňuje i nároky na kompetencie knižničných pracovníkov.

Funkcie verejných knižníc, deklarované už vyššie spomenutými dokumentmi v podstate vyjadrujú tendencie ich transformácie na komunitné centrum, poskytujúce špecifické služby všetkým členom komunity.

Táto problematika už našla dostatočnú odozvu v odbornej tlači (napr. Sakálová, 2004, Šudíková, 2005, Kilárová, 2007), ale z hľadiska obsahového zamerania prípravy pracovníkov verejných knižníc tak v oblasti školskej ako aj mimoškolskej prípravy, považujem za potrebné zosumarizovať aspoň základné zámery a problémy.

Definovanie verejnej knižnice ako komunitného centra vychádza z chápania tejto inštitúcie zriadovanej pre potreby miestnej komunity a financovanej miestnou samosprávou s cieľom aby špecifickými službami

- podporovala komunikáciu a sociálne vzťahy komunity, spoločenskú integráciu všetkých občanov;
- zvyšovala potenciál komunity - ekonomický, vzdelanostný, kultúrny;
- podporovala pozitívne vzťahy k miestu;
- zapájala sa do verejného života občanov a zabezpečovaním informovanosti stimulovala angažovanosť občanov.

Transformácia verejnej knižnice na komunitné centrum predstavuje proces otvárania sa knižnice potrebám komunity na jednej strane a jej integráciu do občianskych, sociálnych, kultúrnych a vzdelávacích procesov na strane druhej.

Táto transformácia je dlhodobým procesom a knižnica si musí pre ňu postupne vytvárať podmienky, a to predovšetkým:

- analýzou prostredia;
- zabezpečením primeraných priestorov, technického a technologického vybavenia;

- zvyšovaním úrovne profesionálnych kompetencií personálu;
- primeraným finančným zabezpečením;
- rozvojom komunikačných nástrojov a aktivít;
- získavaním podpory, pochopenia a pomoci občanov;
- zvyšovaním podielu kooperácie v rámci komunitnej inštitucionálnej infraštruktúry.

Miera úspešnosti závisí predovšetkým od:

- podnikavosti knižnice pri elokovaní komunitných zdrojov;
- celkového charakteru a štruktúry komunity a postojov zriaďovateľov.

Na základe analýzy komunitných aktivít verejných knižníc na Slovensku (Kilárová, 2007) možno konštatovať:

- Rozdielne chápanie komunitnej činnosti samotnými knižnicami – za „komunitné“ považujú knižnice iba tie aktivity, ktoré organizujú pre špecifické skupiny používateľov, či občanov. Dominujú tu predovšetkým aktivity, zamerané na podporu čítania.
- Nedostatočný záujem samosprávnych orgánov o knižničnú činnosť a nepochopenie myšlienky knižnice ako komunitného centra.
- Nepripravenosť (nepochopenie) slovenskej občianskej verejnosti pre akceptovanie a podporu týchto tendencií.

V zahraničí síce dominujú v činnosti verejných knižníc aktivity zamerané na podporu čítania, čitateľskej výchovy a čitateľskej gramotnosti, aj aktivity zamerané na informačné vzdelávanie a celoživotné vzdelávanie občanov, ale realizujú sa v úzkej súčinnosti so systémom vzdelávania a za podpory všetkých spoločenských štruktúr a v kontexte ďalších aktivít a služieb knižníc.

Zo stručného náčrtu úloh a funkcií verejnej knižnice vyplývajú i zmeny odborného profilu a kvalifikačnej úrovne odborných zamestnancov verejných knižníc najbližšej budúcnosti.

Problematica profilu odborných pracovníkov knižníc sa v zahraničí riešila v súčinnosti školského a mimoškolského vzdelávania, teda vysokoškolských pracovísk a profesijných organizácií a združení.

Vzhľadom na zmeny nárokov na výkon knihovníckej profesie v poslednom desaťročí niektoré národné asociácie pristúpili k spracovaniu certifikátov informačnej činnosti. V roku 1997 vznikol projekt DECID (De-

velop the Eurocompetencies Information and Documentation) s cieľom definovať všetky odborné vedomosti, schopnosti a zručnosti informačného pracovníka. Jeho výsledkom boli **Eurosmernice knižnično – informačných služieb**. Sprievodca kompetenciami európskych odborných pracovníkov v odbore knižničných a informačných služieb (Evrosmer-nice, 1999). Jeho prepracovanie vyšlo v roku 2004, v češtine o dva roky neskôr (Evropský... 2006). Tento sprievodca uvádza vcelku akceptovateľný medzinárodný štandard odborných kompetencií pracovníkov knižničných a informačných služieb v nasledovnej štruktúre:

- 5 okruhov – informácie, technológie, riadenie, komunikácia, príbuzné vedné odbory;
- 33 kompetencií;
- 20 schopností;
- 4 úrovne kvalifikácie – asistent, technik, manažér, expert.

V týchto dokumentoch sa namiesto doposiaľ používaného pojmu „profil“ absolventa (štúdia, pracovníka) stretávame s pojmom „kompetencie“. Tento pojem sa chápe ako štrukturovaný pojem, ktorý obsahuje všetko, čo súvisí s pracovným výkonom, t.j.

správanie

zručnosti, vedomosti - teoretické, praktické skúsenosti

know-how

inteligencia
talent
schopnosti

hodnoty
postoje
motívy

Sprievodca sa bude priebežne inovovať v kontexte s vývinom profesie a nárokov na ňu kladených.

Možnosti jeho využitia možno vidieť predovšetkým:

- v hodnotení zamestnancov knižníc;
- pri stanovovaní kritérií kariérneho rastu;
- pri autoevaluácii;

- v možnosti získania európskej certifikácie;
- pri diferenciacii odmeňovania pracovníkov;
- pri tvorbe vzdelávacích obsahov v školskej i mimoškolskej príprave odborných pracovníkov knižníc.

Podrobné štúdium nastolených kompetencií automaticky vyvoláva niekoľko otázok.

Ako do tejto štruktúry zapadajú doposiaľ pertraktované vedomosti a schopnosti pracovníka verejnej knižnice? Ktoré kompetencie má a môže posilniť odborná príprava knižničných pracovníkov?

Vedomosti:

odborné - základné predmety odbornej prípravy zohľadňujú vývin teoretických i empirických poznatkov knižnično–informačných disciplín;

interdisciplinárne - z niektorých príbuzných vedných disciplín (pedagogika, psychológia, sociológia, manažment, marketing, informatika, štatistika, estetika, sociálna komunikácia, literárne vedy, právo) sa z hľadiska súčasných i budúcich nárokov na výkon profesie ukazuje potreba rozšírenia a prehĺbenia poznatkov;

jazykové – ukazuje sa potreba skvalitnenia prípravy.

Schopnosti:

komunikačné, organizačné, manažérske, orientačné, obhajoby, spolupráce, poradenské, metodické, pedagogicko – didaktické – mali by sa zdokonaľovať predovšetkým v ďalšom vzdelávaní a v praxi.

Zručnosti:

počítačové, všetky zručnosti potrebné pre prácu s KF, manuálne, umelecké, slovné (administratívne, žurnalistické) – základy sa kladú v školskej príprave, zdokonaľovanie v procese ďalšieho vzdelávania a praxe.

Vlastnosti:

komunikatívnosť, tvorivosť, tolerancia, trpezlivosť, empatia, flexibilita, aktívita, kolegiálnosť, dôveryhodnosť, charisma atď. sú individuálne, ich podpora sa očakáva tak v oblasti školskej prípravy, ako aj v ďalšom vzdelávaní.

Ak si premietneme tieto požiadavky do obsahu odbornej školskej prípravy je evidentné, že v rámci časovo limitovaných hodín výučby môže škola poskytnúť iba základné vedomosti a zručnosti, potrebné pre výkon knihovníckej profesie vo všeobecnosti. Také sú napokon i tendencie vysokoškolské-

ho štúdia vo svete. Tento model vysokoškolskej prípravy prijali na základe medzinárodných dohovorov i naše vysoké školy. Vzdelávanie špecialistov v jednotlivých subprofesiách realizujú knižničné spolky, asociácie, národné a špecializované knižnice v rámci rozličných foriem ďalšieho vzdelávania.

Z týchto dôvodov považujem za potrebné iniciovať vytvorenie modelu ďalšieho vzdelávania pracovníkov, ktorý by skĺbil reálne i predpokladané potreby vo vzťahu k súčasným i budúcim úlohám knižníc.

Rozvoj ľudských zdrojov a súvislé vzdelávanie zamestnancov knižníc ako jednu zo strategických úloh vytýčila aj **Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008 – 2013** (Stratégia 2007).

Celoživotné vzdelávanie knižničných profesionálov považujem za jednu zo základných existenčných otázok knihovníctva. Obsah odborných vedomostí, potrebných k výkonu tejto profesie sa dynamicky mení. Kým absolventi knihovníckeho štúdia zo 70-tych rokov mohli bez ďalšieho vzdelávania využívať v priebehu štúdia nadobudnuté vedomosti aj celé desaťročie, súčasní absolventi musia nadobúdať nové vedomosti už v prvom roku výkonu praxe. Menia sa však aj nároky na schopnosti a osobnostné vlastnosti knižničných pracovníkov. Obzvlášť u tých, ktorí pracujú s tým najširším okruhom používateľov a s celou verejnosťou – teda u pracovníkov verejných knižníc.

V súvislosti s otázkami schopností a osobnostných vlastností sa vynára ďalšia otázka. Súvisí predovšetkým s tým, že v povedomí slovenskej verejnosti knižnica nikdy nebola pevne zakotvená. Neprejavuje sa teda u knihovníkov verejných knižníc pod tlakom nezáujmu a podceňovania ich práce zo strany verejnosti rezignácia a pasívna rezistencia? Žiaľ, u mnohých áno. Ale našťastie je aj množstvo tých, ktorí sa nevzdávajú a svojou iniciatívou, vynachádzavosťou a tvorivosťou nielenže upozorňujú celé svoje okolie na to, že sú tu a že dokážu byť užitoční pre všetkých, ale sústavne hľadajú nové možnosti pôsobenia na rozličné skupiny komunity, hľadajú partnerov spolupráce, sponzorov, dobrovoľných spolupracovníkov, presvedčajú zriaďovateľov.

Práve takýchto pracovníkov knižníc možno považovať za tých, ktorým sa postupne podarí zmeniť povedomie slovenskej spoločnosti o knižnici. Nie je to ľahká úloha. Ale úspechy týchto knihovníkov a knižníc svedčia o tom, že sa to dá.

Základné funkcie verejných knižníc sa v porovnaní s minulosťou nezmenili. Zmenili sa iba formy a metódy poskytovania knižničných a informačných služieb, rozšírili sa potreby a predstavy používateľov. Verejné knižnice sa musia prispôbiť novým trendom spoločenského rozvoja,

inak stratia opodstatnenie, pretože všetko nové preveruje hodnotu a stabilitu toho starého, tradičného. Preto sa aj vo väčšine medzinárodných materiálov knižnica definuje ako živá, vyvíjajúca sa inštitúcia, ktorá nadväzuje na kultúru a historickú kontinuitu a prispôsobuje sa trendom vývinu spoločnosti. Do akej miery a v akej kvalite to dokáže – to závisí nielen od toho, aké podmienky jej vytvorí zriaďovateľ, ale predovšetkým od jej vlastných zamestnancov – od knihovníkov a ich kompetencií.

Na záver ešte otázka špecifik bratislavských verejných knižníc. Možno vôbec hovoriť o špecifikách? V čom spočívajú? V hustote knižničných pracovísk v meste, alebo v širokej ponuke konkurenčných voľnočasových aktivít, vo väčšom časovom zaneprázdnení občanov alebo v rozdielnej sociálnej štruktúre obyvateľov? O istých špecifikách by bolo možné diskutovať. Rozhodne však nie sú také významné, aby eliminovali výkon funkcií verejnej knižnice. Dokonca ani výkon funkcií v chápaní knižnice ako komunitného centra. A už vôbec nie kompetencie odborného personálu. Skôr kladú vyššie nároky. Potvrdzujú to skúsenosti a aj úspechy verejných knižníc mnohých svetových veľkomiest. Aby knižnica mohla vo veľkomestskom prostredí tieto funkcie plniť, musí poznať dôkladne svoje okolie, potreby a možnosti jednotlivých štruktúr komunity. A tu nájdeme množstvo odlišností napr. medzi Račou, Starým mestom, Petržalkou. Špecifikum, ktoré môže čiastočne ovplyvniť mieru výkonu funkcií spočíva v tom najbližšom okolí knižnice a nie v tom, že sa nachádza vo veľkomeste.

I keď som názov svojho príspevku myslela ironicky z dôvodov, ktoré sú nám všetkým dobre známe, som presvedčená o tom, že terajší knihovníci majú byť prečo hrdí na svoju profesiu a súčasne si úprimne želim, aby aj budúce knihovnícke generácie boli na svoju profesiu právom hrdé.

Literatúra:

1. EVROPSKÝ průvodce kompetencemi v oboru knihovníckých a informačních služeb. Praha: SKIP, 2006. 137 s.
2. EVROSMERNICE KIS. Průvodce dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovníckých a informačních služeb. Praha: SKIP 1999. 52 s.
3. INFORMÁCIE pre všetkých: Kľúčová úloha knižníc v informačnej spoločnosti. Word Summit on the Information Society.2003.[cit.2007-12-11]. Dostupné na internete:<<http://www.ifla.org/III/wsis.html>>
4. KILAROVÁ, I. 2007. Ponímanie komunitných aktivít vo verejných kniž-

- niciach SR. In Knižnica, 2007, roč.8, č.4, s.3-5.
5. KILAROVÁ, I. 2007. Ponímanie komunitných aktivít vo verejných knižniciach SR. In Knižnica, 2007, roč.8, č.5, s.25-30.
 6. KNIŽNICA 2001, roč.2, č.8, s.409 – 450.
 7. MANIFEST IFLA – UNESCO o verejných knižniciach. 1994. Infolib[cit.2007-12-11]. Dostupné na internete:<<http://cvtir.sk/itlibhtml> >
 8. SAKÁLOVÁ, E. 2004. Transformácia verejných knižníc na komunitné centrá. In Knižnica, 2004, roč.5, č. 11-12, s. 505-512.
 9. SLUŽBY verejných knihoen. Směrnice IFLA-UNESCO pro rozvoj. Praha: SKIP, 2002.127 s.
 10. STRATÉGIA rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008 – 2013. In Knižnica 2007, roč. 8, č. 11 – 12, s. 3 – 20.
 11. ŠUDÍKOVÁ, M. 2005. Budúcnosť verejných knižníc. In Knižnica, 2005, roč.6, č.10, s.3-13.

Ludmila Bokníková

Žijú medzi nami – žijú s nami

Myslím tým našich spoluobčanov, ktorí sú nejakým spôsobom znevýhodnení. To znamená, že majú nejakú vadu, poruchu, postihnutie, handicap. Rada by som sa podelila s vami so skúsenosťami, postrehmi či dojmami z mojej praxe a zo štúdia odbornej literatúry venovanej tejto problematike.

Každý z nás už prišiel do styku s postihnutým človekom, či už v súkromí, alebo v profesionálnej činnosti. Postihnutie znamená obmedzenie alebo stratu schopnosti vykonávať činnosti spôsobom alebo v rozsahu, ktorý je pre človeka považovaný za normálny. Postihnutý človek je preto oproti iným znevýhodnený.

Znevýhodnenie môže byť zdravotné alebo sociálne. Sociálne znevýhodnení sú napr. nezamestnaní, bezdomovci, osoby s drogovou závislosťou, väzni, emigranti, etnické skupiny, osoby staršieho veku, ženy na materskej dovolenke, neprispôsobiví občania a pod.

Zdravotné postihnutie môžeme klasifikovať podľa typu - na orgánové alebo funkčné, ktoré ďalej rozlišujeme na

telesné postihnutie;

zmyslové postihnutie (zrakové, sluchové, rečové);

mentálne postihnutie;

kombinované postihnutie;

podľa intenzity na ľahké, stredné, ťažké;

podľa príčin na vrodené alebo získané;

podľa trvania na trvalé, neodstrániteľné alebo dlhodobé, či krátkodobé s perspektívou zbavenia sa postihu.

Táto klasifikácia vychádza z lekárskej diagnostiky. Z hľadiska knižničnej práce je dôležité poznať základné charakteristiky, spôsoby komunikácie a možnosti využívania informačných zdrojov pre jednotlivé typy postihnutia.

Zameriam sa na zdravotne postihnutých. Postihnutý má tie isté potreby ako ostatní ľudia. Rozdiel je len v tom, akým spôsobom môže tieto potreby uspokojovať. Zdravotne postihnutý človek potrebuje v individuálnej miere určitú pomoc, či kompenzáciu pri uspokojovaní samozrejmych ľudských potrieb. Nepriaznivé dôsledky možno zmierniť alebo prekonať výcvikom špeciálnych zručností, používaním pomôcok, poskytovaním služieb, odstránením bariér. Dôležitá je socializácia postihnutých, aby sa adekvátne zaradili do spoločnosti, našli svoje sociálne postavenie.

V rôznych etapách vývoja spoločnosti boli aj prístupy k handicapovaným osobám rôzne. V obdobiach najstarších civilizácií boli tvrdé represívne opatrenia. Spoločnosť likvidovala handicapovaných jedincov. Vzťah väčšinovej populácie k postihnutým sa samozrejme vyvíjal. Kresťanský stredovek mal charitatívny prístup. Postihnutý bol objektom milosrdenstva. V novoveku prevládal humanistický prístup. Zakladali sa rôzne inštitúcie, ktoré mali v programe pomoc a starostlivosť o rôzne postihnuté osoby. Na prelome 19. a 20. storočia prevládal rehabilitačný prístup, kedy sa prepája liečba s výchovou a vzdelávaním. V období po 2. svetovej vojne sa vo vyspelých krajinách uplatňuje preventívno-integračný prístup. Najmodernejšie trendy presadzujú inkluzívne prístupy.

Tie možno charakterizovať naprosto prirodzeným začleňovaním znevýhodnených osôb do bežnej spoločnosti resp. ich nevyčleňovaním z bežnej populácie.

Jedným z hlavných atribútov demokratickej spoločnosti je vybudovanie takej legislatívy, ktorá zaručuje dôstojnosť občanov a dohliada na zabezpečenie ich základných práv. Spomeňme najznámejšie medzinárodné dokumenty ako sú Všeobecná deklarácia ľudských práv, Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Európska sociálna charta, Deklarácia práv zdravotne postihnutých, Štandardné pravidlá na vytváranie rovnakých príležitostí pre osoby so zdravotným postihnutím, Svetový akčný program týkajúci sa ľudí s postihnutím, Madridská deklarácia pri príležitosti Európskeho roku zdravotne postihnutých a pod.

Z týchto dokumentov vychádza aj slovenská legislatíva. Základom

legislatívnej úpravy v tejto oblasti v Slovenskej republike je Ústava Slovenskej republiky, ktorá zaručuje základné ľudské práva a slobody na území Slovenskej republiky všetkým. Kvalitu života ľudí so zdravotným postihnutím na Slovensku ovplyvňuje veľa činiteľov v rôznych oblastiach života, upravených legislatívnymi predpismi v pôsobnosti jednotlivých rezortov.

Legislatíva zaručuje rovnosť príležitostí aj zdravotne postihnutým, aby mohli slobodne rozvíjať svoje schopnosti a zúčastňovať sa na ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti.

Položme si ruku na srdce a priznajme, či je to vždy tak. V súčasnosti, keď sa kladie dôraz na výkon, na materiálny prospech, keď sa šetrí pracovnými silami, vezme dobrovoľne zamestnávateľ do práce zdravotne postihnutého? Obáva sa problémov. Hoci mnohí zdravotne postihnutí sú v práci samostatní alebo sa nimi stanú po krátkom zapracovaní. Chýba ľudskosť, empatia. Prevláda sebeckosť. Často sa stáva, že aj je pracovná príležitosť, ale zdravotne postihnutý sa jej musí vzdať, lebo mu rôzne bariéry bránia dostať sa do práce.

Sústredíme sa na zdravotne postihnutého nie z hľadiska zamestnávateľa, či zamestnanca, ale z hľadiska našej profesie ako na používateľa knižnično-informačných služieb. V nových spoločenských podmienkach si aj knihovnícka verejnosť uvedomuje potrebu venovať sa tejto problematike. V r. 1992 sa konalo v Košiciach medzinárodné sympóziu „Knižnice a postihnuté deti“. Neskôr sa konalo niekoľko odborných seminárov organizovaných najmä Slovenskou knižnicou pre nevidiacich Mateja Hrebendu (SKN MH) v Levoči. Tieto semináre riešili len problematiku zrakovo postihnutých používateľov, ale aj iných zdravotných postihnutí. Napr. v r. 1999 pripravila táto knižnica v spolupráci s Univerzitnou knižnicou v Bratislave – Národným knižničným centrom celoslovenský seminár „Odstraňovanie informačných bariér a sprístupňovanie knižničných a informačných služieb postihnutým občanom“. Následne vyšla publikácia Knižničná práca so zdravotne postihnutými používateľmi. O rok na to sa konal ďalší seminár pod názvom „Rámcový prístup pri odstraňovaní informačných bariér a rozvoj informačných služieb pre zdravotne postihnutých.“ Rozvinula sa aj výskumná a prieskumná činnosť. Odborná literatúra nám ponúka množstvo informácií. Pre nás knihovníkov by nemalo byť problémom získať ich.

Z iniciatívy Slovenskej národnej knižnice vznikla v r. 2006 pracovná skupina, zložená z pracovníkov knižníc a externých spolupracovníkov, ktorí sa venujú problematike znevýhodnených používateľov. Je otvorená všetkým, ktorí sa chcú podieľať na tejto práci. Jej snahou je získať nové poznatky a informácie z tejto oblasti, čím by sa zabezpečila vyššia kompatibilita

a efektívnosť využívania knižničných služieb a predišlo by sa tým nedostatkom v práci so znevýhodnenými používateľmi knižničných služieb.

Pracovná skupina zorganizovala v tom istom roku dvojdnový seminár, na ktorom účastníci prezentovali svoje praktické skúsenosti a projekty. Príspevky boli zverejnené v r. 2006 v časopise Knižnica č. 11 – 12. Odporúčam všetkým, ktorých táto problematika zaujíma, aby si príspevky prečítali. Získajú cenné informácie a inšpiráciu.

Táto pracovná skupina v spolupráci s Knižnicou pre mládež mesta Košíc pripravila ďalší seminár v dňoch 22.-23.11.2007. Venovaný je 10. výročiu bezbariérovej knižnice Nezábudka a 15. výročiu intenzívnej práce so znevýhodnenými deťmi čitateľmi v Košiciach. Takisto vrelo odporúčam oboznámiť sa s aktivitami tejto knižnice.

Zakrátko, 29.11.2007, bude podujatie „Možnosti nového prístupu k informáciám pre znevýhodnených používateľov“ zorganizované občianskym združením MEDLIB a Národným centrom zdravotníckych informácií – Slovenskou lekárskou knižnicou v Bratislave.

Prednedávnom Slovenská národná knižnica urobila v knižniciach dotazníkový prieskum zameraný na knižničné služby pre zdravotne postihnutých s cieľom zmapovať poskytované služby a ujasniť si smerovanie aktivít a ďalších projektov pre znevýhodnených používateľov.

Na margo termínu bezbariérová knižnica by som rada podotkla, že to neznamená len ľahký vstup do budovy. Bezbariérový má byť aj interiér. Vozíčkar sa síce do budovy dostane, ale keď je medzi regálmi úzky priestor, alebo sú knihy vysoko na policiach, nezaobíde sa bez asistencie. Nie vždy je vyriešený prístup na vyššie poschodia. A čo keď potrebuje ísť na toaletu a do kabínky sa vozík nevmetí? Toto sú architektonické bariéry. Predpisy o bezbariérovosti verejných budov sa dôsledne neplnia. Niekde nie sú financie na stavebné úpravy, niekde pamiatkari nedovoľujú robiť zásahy, niekde sa predpisy ignorujú a tak podobne.

Ďalšou veľkou bariérou je prístup k informáciám. Znevýhodnený používateľ nemá vždy dokumentové, dokumentografické a informačné zdroje prispôbené možnostiam jeho zmyslového vnímania.

A čo psychické bariéry? Vyplývajú z prístupu personálu, z neznalosti špecifik komunikácie s rôznymi typmi postihnutých.

Knihovníci vo verejných knižniciach musia počítať s tým, že ich služby môže využívať ktokoľvek. Mali by mať aspoň základné poznatky z interpersonálnej komunikácie. Inak sa komunikuje so sluchovo postihnutým, inak so zrakovo postihnutým, inak s mentálne postihnutým. Takisto požiadavky na literatúru sú rôzne.

Celá činnosť verejných knižníc so znevýhodnenými občanmi pomáha odstraňovať nielen informačné, ale aj psychické bariéry na oboch stranách. Na strane znevýhodnených i na strane zdravej verejnosti. Keď sa znevýhodnený občan odhodlá prelomiť bariéru izolovanosti, keď sa psychicky vyrovná so svojim handicapom a zbaví sa pocitu menejcennosti, keď chce byť samostatný, urobí veľa pre spoločenskú integráciu. Vlastná skúsenosť ma presvedčila, že bariéry medzi zdravými a postihnutými sa odstránia len vtedy, keď sa budeme lepšie poznať.

Pokiaľ sa knižnica rozhodne systematicky pracovať s niektorou konkrétnou skupinou znevýhodnených používateľov, musí poznať špecifiká tejto skupiny. Prispôsobí tomu komunikáciu, dokumenty, formy podujatí, kompenzačné pomôcky. Keď sme pred 16 rokmi zakladali v našej Mestskej knižnici oddelenie pre nevidiacich a slabozrakých, mali sme obavy. Predtým nikto z pracovníkov knižnice nemal príležitosť osobne sa kontaktovať so zrakovo postihnutými občanmi. V čase nášho štúdia nebola ešte v osnovách problematika práce so špeciálnymi kategóriami používateľov. Mnohé situácie sme riešili intuitívne, niečo sme odpozorovali od samotných čitateľov. Začali sme zhromažďovať, dokumentovať a uchovávať literatúru s problematikou zrkovného postihnutia. Vybuďovali sme kartotéku, ktorá ma takmer 500 dokumentačných záznamov. Využívame ju v bibliograficko-informačnej službe. Taktiež zhromažďujeme audio a video nahrávky o živote zrakovo postihnutých, o poruchách zraku, o integrácii, inštruktážny film o pomoci nevidiacim a pod. Navštevujeme rôzne podujatia organizované pre zrakovo postihnutých, ale aj podujatia organizované nimi napr. výstavy technických a kompenzačných pomôcok, rôzne kultúrne akcie, divadelné predstavenia, koncerty, súťaže v čítaní a písaní Braillovoho písma, výstavky ručných prác a výtvarnej činnosti, absolvovali sme spoločné zájazdy.

Veľmi nám pomohli osobné konzultácie a exkurzie na podobne orientovaných pracoviskách. Sme v pravidelnom kontakte s Úniou nevidiacich a slabozrakých Slovenska, so Slovenskou knižnicou pre nevidiacich Mateja Hrebandu v Levoči, so Základnou internátnou školou pre slabozraké a nevidiace deti v Bratislave, s Podporným centrom pre zrakovo postihnutých študentov. Zúčastnili sme sa na najmenej 25 akciách zameraných na prácu so zdravotne postihnutými. Všetky takto získané poznatky využívame v práci so zrakovo postihnutými čitateľmi, ale aj v osvetovej činnosti pre zdravú verejnosť.

Pravidelne robíme cyklus propagačných prednášok, deň otvorených dverí v oddelení pre nevidiacich a slabozrakých, besedy a informačné exkurzie s odborným výkladom, integrované podujatia pre deti pod názvom Čítaj-

me spolu a Počúvajte spolu. Dávame priestor aj výtvarníkom, ktorí sa vo svojej tvorbe zameriavajú na zrakovo postihnutých. Napr. fotografické výstavy „Tisíc očí“ a „Svetlá v tme“ zachytili nevidiaceho so svojim pomocníkom vodiacim psom. Výstava „Viditeľný posun“, ktorú sme inštalovali pri príležitosti Dňa bielej palice, dokumentuje svet nevidiacich pohľadom mladých vidiacich umelcov. Autori na vernisáži zdôraznili, že „ideou je nesnažiť sa prispôbovať svet nevidiacich tomu nášmu, ale presne naopak. Náš svet prispôbiť tomu ich...a nepracovať s tematikou v obvyklom patetickom či charitatívnom duchu“. Súčasťou výstavy bola inštalácia Hviezdne nebo, ktorú tvorili Braillove názvy súhvezdí na strope miestnosti. Návštevníci mali k dispozícii Braillovu abecedu a s nadšením lúštili názvy súhvezdí.

Najnovšie sme nadviazali spoluprácu so Školou úžitkového výtvarníctva, konkrétne s oddelením dizajnu a tvarovania dreva. Teraz máme v priestoroch oddelenia výstavu drevených hračiek a rehabilitačných pomôcok pre nevidiacich. U nás neplatí známe „Nedotýkajte sa vystavených exponátov“. Práve naopak. Všetky tieto akcie robíme s cieľom, aby sa zdravotne postihnutí a zdraví vzájomne pochopili, zblížili, naučili spolu žiť.

Komunikácia sa všeobecne považuje za jeden z najdôležitejších prvkov v ľudských vzťahoch. Schopnosť komunikovať s ostatnými, schopnosť porozumieť im a vedieť interpretovať názory ovplyvňuje kvalitu života.

Pri komunikácii sa informácie prenášajú informačnými kanálmi. Pri rozprávaní a načúvaní používame hlasový kanál. Keď gestikulujeme a zrakom vnímame gestikuláciu a mimiku druhého, používame zrkovný kanál. Pri dotykoch používame hmatové kanály.

Pri komunikácii s postihnutými ľuďmi si musíme uvedomiť, ktorý komunikačný kanál je aktívny a tomu treba prispôbiť komunikáciu. Tu je nutný individuálny prístup.

Je známe, že pomocou zraku získava človek 70-80 % informácií. To však neznamená, že zrakovo postihnutý človek prijíma iba 20-30 % informácií. Zvyšné zmysly čiastočne zastupujú funkcie poškodeného analyzátora. Pri komunikácii so zrakovo postihnutým používame hlas, haptiku. Vyjadrujeme sa jasne a priamo bez akýchkoľvek podtextov. Keďže nevidiaci nevníma našu mimiku a gestá, nemusí pochopiť iný význam našej reči.

Aby bola komunikácia efektívna, musí byť medzi rozprávajúcim a počúvajúcim spätná väzba. Na základe spätnej väzby spozná rozprávajúci, aký dojem robí jeho reč, či má v nej pokračovať, alebo zmeniť obsah. Zamračenie, úsmev, prikyvovanie, odmietavý výraz to sú všetko formy spätnej väzby. Zrakovo postihnutý ich však nevníma. Tam musíme klásť dôraz na verbálny prejav. Zatiaľ čo komunikáciu so sluchovo postihnutým nám uľahčí

písmo, v knižničnej práci so zrakovo postihnutými písomne nemôžeme komunikovať, pokiaľ neovládame Braillovo písmo. Písomná komunikácia so slabozrakými má tiež svoje pravidlá. Neplatí, čím väčšie písmená, tým lepšie. Čítanie ovplyvňujú aj ďalšie faktory. Dokumenty, ktoré využívajú naši zrakovo postihnutí čitatelia sú predovšetkým zvukové.

V minulosti, pokiaľ som sa nevenovala problematike znevýhodnených používateľov, som nechápala, prečo by mal mať sluchovo postihnutý používateľ v knižnici nejaký problém na rozdiel od zrakovo postihnutého. Ved' si knihu z voľného výberu prinesie, my mu ju zapíšeme a hotovo. Ľudia od narodenia nepočujúci majú komunikačné bariéry. Majú narušený vývoj reči. Nevedia zrozumiteľne vyjadriť svoje požiadavky. My im nerozumieme, oni nerozumejú nám. Pokiaľ neovládame znakovú reč, neartikulujeme správne, prípadne rozprávame otočení iným smerom, alebo používame zložité súvetia, nemá sluchovo postihnutý šancu dorozumieť sa s nami. Je to veľký nápor na psychiku. Situáciu môže zachrániť papier s ceruzkou. Práve pre problémy v komunikácii obmedzujú títo ľudia svoje sociálne kontakty na skupiny rovnako postihnuté. Pokiaľ chceme, aby navštevovali knižnicu, bolo by dobré nakontaktovať sa na špecializované organizácie, či občianske združenia, ktoré sa tejto skupine ľudí venujú.

Môžeme spoločne zorganizovať v knižnici napr. prednášku na zaujímavú tému. Samozrejme by bola tlmočená v znakovkej reči. Pri tej príležitosti by nás tlmočník predstavil a my by sme s jeho pomocou ponúkli služby knižnice, odporučili literatúru k danej téme, vysvetlili ako sa v knižnici orientuje, aké sú možnosti používať počítač a internet, ktoré sú pre nepočujúcich dôležitým zdrojom informácií. S pomocou tlmočníka by sme ich zaregistrovali za čitateľov. Ide o to, aby taktó postihnutí ľudia stratili zábrany v novom prostredí, aby videli ústretovosť a ochotu knižničných pracovníkov pomôcť im pri získavaní literatúry. Možno by bolo dobré aspoň spočiatku určiť nejaké pravidelné termíny spoločných návštev za prítomnosti tlmočníka, ktorý by robil sprostredkovateľa v komunikácii.

Treba mať na pamäti dôležité etické pravidlo. Keď nevidiaci alebo nepočujúci prídu so sprievodcom či tlmočníkom, pri komunikácii sa vždy obraciame na čitateľa. Sprievodca a tlmočník len pomáha, nezastupuje čitateľa. Pri komunikácii so sluchovo postihnutým by sme sa nemali obracať chrbtom, vzdávať sa, kričať. Treba hovoriť pomaly, zreteľne. Odčítavanie z úst je náročné, a preto nepoužívajme dlhé vety a dbajme na to, aby naša tvár bola dostatočne osvetlená. Pred začiatkom rozhovoru je potrebné ľahkým dotykom upozorniť nepočujúceho, aby nám venoval pozornosť. Dotyk je dôležitý aj pri komunikácii s nevidiacim, aby vedel, že sa prihovárime práve jemu.

Nezaškodilo by, keby sa aj knihovníci naučili zopár slov v znakovkej reči. Aspoň pozdrav na privítanie a rozlúčku a k tomu úsmev by bol prvý krok, možno až skok k zblíženiu. Keď stratia sluchovo postihnutí zábrany, isto prídu do knižnice častejšie a poradia si aj bez tlmočníka. Pre zaujímavosť pozdrav do videnia sa vyjadří dvomi posunkami, ktoré vyjadrujú predložku do a sloveso stretať či stretať sa.

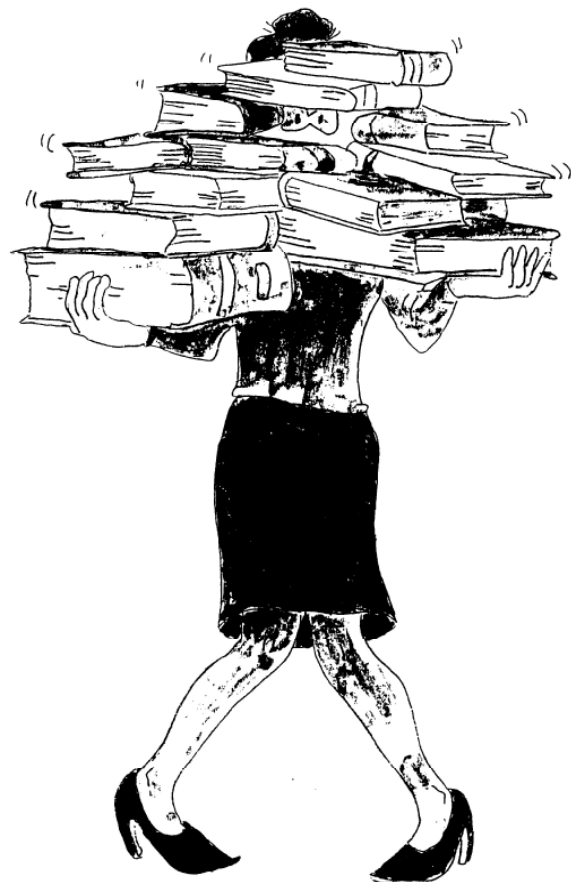
Dozvedela som sa, že sluchovo postihnuté deti nerady čítajú, lebo nerozumejú textu. Pochopila som prečo nemôžu porozumieť napr. takejto vete „ V lese počuť šumenie lístia, žblnkot potôčika, štebotanie vtáčikov aj zavíjanie vlkov.“ Sluchovo postihnuté deti potrebujú ľahko čitateľné knihy s jednoduchými vetami, slovami, ktoré im dávajú zmysel a doplnené množstvom obrázkov.

Ľahko čitateľné knihy s obrázkami sú vhodné aj pre mentálne postihnutých. Aj pri tejto kategórii postihnutých platí, že čítanie im otvára bránu ku vzdelávaniu. V knižničnej práci je dôležité rozlíšiť typy a stupeň mentálneho postihnutia. Do eretického typu patria jedinci nepokojní, vzrušiví, dráždiví. Sú neposední, často zlostní, agresívni, často vykrikujú, vyrušujú, kazia veci. V takomto prípade by knihovník väčšiu skupinu nezvládol, a preto musí spolupracovať so špeciálnym pedagógom a organizovať akcie vo vyhradenom čase pre nich. Opačne sa prejavujú jedinci apatickeho typu. Sú pasívni, malátni, ľahostajní. Ťažko je ich zaujať, nemajú záujem spolupracovať. V dôsledku mentálneho postihnutia je ich prístup k informáciám obmedzený. Pre mentálne postihnutých je knižnica veľmi dôležitým socializačným prvkom a pomáha pri rozvoji čítacích schopností. Práve tu sa dajú dobre uplatniť poznatky z bibliopsychológie, zásady biblioterapie a bibliopedagogiky. Využíva sa aj muzikoterapia, dramaterapia a arteterapia. Tieto metódy sú vhodné aj pri ostatných postihnutiach. Arteterapiu sme uplatnili aj v práci so zrakovo postihnutými čitateľmi. Po vypočutí literárnej ukážky sa pokúsili svoje pocity a dojmy výtvarne znázorniť. Cieľom je precvičovať pamäť, rozvíjať slovnú zásobu, fantáziu, tvorivosť. V mnohých knižniciach ich učia pracovať s počítačom.

Iste by sa našlo ešte veľa príkladov, ako sa dá kniha a moderná technológia využiť pri rozvoji a obohatení života každého jedinca a zvlášť znevýhodneného používateľa knižnično-informačných služieb. Je to téma na samostatný seminár. Okrem zdravotne postihnutých by sme si mohli pohovoriť aj o práci so sociálne znevýhodnenými používateľmi. Teraz nemáme na to časový priestor.

Použitá literatúra:

1. CSONKA, Štefan – MISTRÍK, Jozef – UBÁR, Ladislav. 1986. Frekvenčný slovník posunkovej reči. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1986, 304 s.
2. KNIŽNICE v ústrety znevýhodneným používateľom (referáty z odborného seminára v Levoči 12. - 13. 10. 2006). In KNIŽNICA: Revue pre knihovníctvo... Roč. 7, č. 11-12 (2006), s. 3-42. ISSN 1335-7026.
3. MATTHAEIDESOVÁ, Marta a kol. 1999. Knižničná práca so zdravotne postihnutými používateľmi. Levoča: Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, 1999,143 s. ISBN 80-8047-245-9.
4. ZÁKLADY špeciálnej pedagogiky pre prácu so študentmi stredných a vysokých škôl. 2007. Bratislava: Pedagogická fakulta UK, 2007, 168 s. ISBN 978-80-89113-30-9.

Judita Kopáčiková

Lesk a bieda knihovníckej profesie

Obsah

Verejné knižnice na Slovensku v roku 2006

Verejné knižnice v Bratislave – SWOT analýza

Profesia knihovníka v historickom a súčasnom kontexte

Kompetencie, schopnosti a vlastnosti knižničného – informačného profesio-
nála

1. Verejné knižnice na Slovensku v roku 2006

Počet obyvateľov	5 393 637
Počet obcí	2 891
Počet VK	2 632
Počet zamestnancov VK (komentár uvádza 1629)	1625,19
Z toho ženy	1 502,13
muži	123,06
Priemerná mzda	13 160,87.-
ČR 2004	20 283.-

1.1 Stratégia konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010

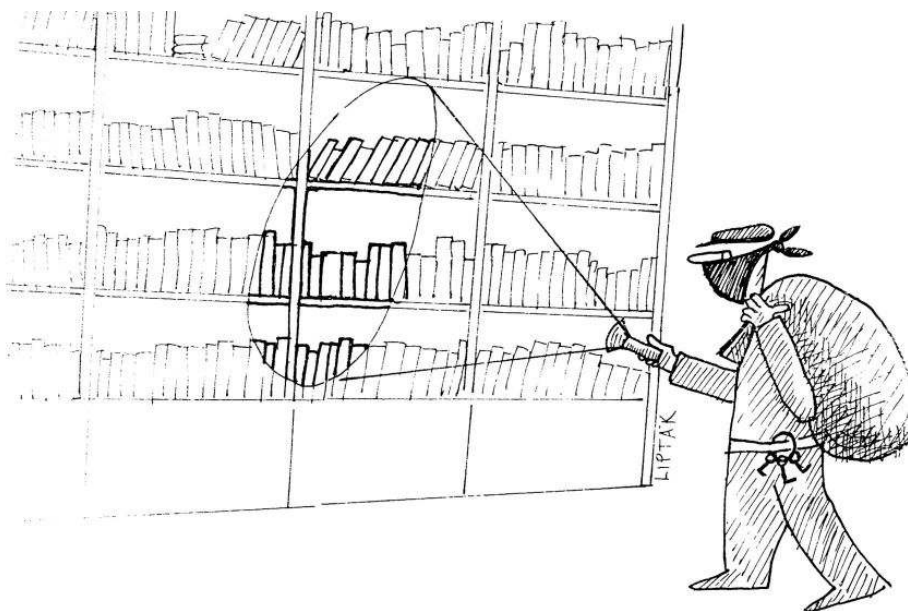
- implementácia **Lisabonskej stratégie** v slovenských podmienkach;
- 4 priority: ľudské zdroje a vzdelávanie, informačná spoločnosť (**Politika informatizácie spoločnosti, Stratégia informatizácie spoločnosti**), podnikateľské prostredie, veda, výskum a inovácie.

1.2 Hlavné priority v oblasti informačnej spoločnosti

- informačná gramotnosť – **Program elektronizácie knižníc**;
- efektívna e-vláda a moderné on-line verejné služby;
- široká dostupnosť internetu.

1.3 Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008-2013 (návrh)

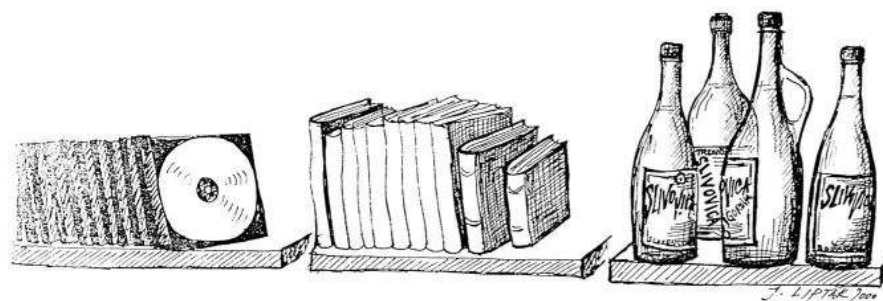

2. Verejné knižnice v Bratislave (hl. meste) – SWOT analýza

2.1 Silné stránky

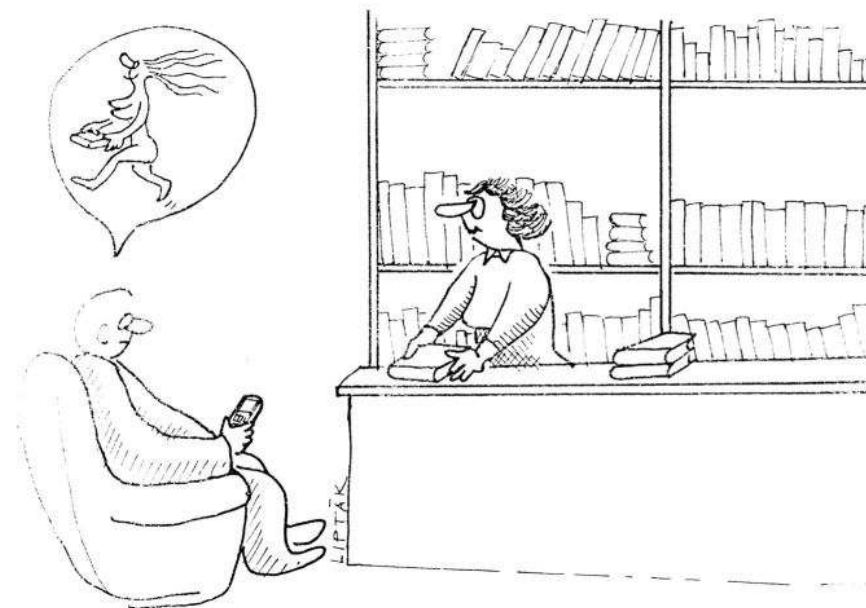
- **ekonomické podmienky hlavného mesta** (HDP, HDP na obyvateľa, priemerná mesačná mzda, nízka evidovaná nezamestnanosť, kúpyschopnosť obyvateľstva);
- vzdelanostná úroveň obyvateľov;
- rozvinutá priemyselná, hospodárska, kultúrna, technická infraštruktúra;
- koncentrácia centrálnych úradov, zastupiteľstiev;
- **zriaďovatelia (ne)vytvárajú podmienky pre činnosť knižnice – nehrozí likvidácia, rozvoj?? – aj slabá stránka;**
- dlhoročná tradícia v činnosti – Knižnica Ružinov 35 rokov (po novom územnom správnom usporiadaní), Mestská knižnica 107, Staromestská knižnica 50 rokov);
- dostupnosť – sú vhodne umiestnené;
- finančná dostupnosť služieb;
- stabilné čitateľské zázemie;
- stabilizovaná situácia v oblasti ľudských zdrojov, nízka fluktuácia, lojalita zamestnancov voči zamestnávateľovi.

2.2 Slabé stránky

- **legislatívne podmienky** - územné a správne usporiadanie Slovenska, postavenie Bratislavy ako hlavného mesta SR - **Zákon č. 302/2001 o samospráve VÚC, Knižničný zákon** (zákon č.183/2000 Z. z.) - § 9 postavenie, činnosť a pôsobnosť verejných knižníc - metodická činnosť MsK;
- sme informačná spoločnosť? – potreba informácií;
- kríza čítania– celospoločenský jav;
- klesá počet čitateľov v knižniciach, veková kategória mládež 15-18 rokov, používatelia v produktívnom veku, aktivity na podporu čítania v návrhu Stratégie 2008-2013;

- nízka alebo nulová finančná podpora z európskych štrukturálnych fondov – Národný strategický referenčný rámec na roky 2007-2013;
- lobbying;
- „ochota“ zriaďovateľov podporiť rozvoj knižníc;
- nedostatok financií na nákup nových kníh, nedostupnosť knižných noviniek, obmedzený prevádzkový čas;
- nedostatočné priestorové, materiálne a technické podmienky pre rozvoj činnosti;
- nízky spoločenský status našej profesie;
- mzdové podhodnotenie - nízka priemerná mzda (v roku 2006 úroveň priemernej mzdy na Slovensku v roku 2004) – výška finančného ocenenia = sociálny status našej profesie, zákon č. 313/2003 Z. z. o službe vo verejnom záujme – zvyšovanie plátov = valorizácia;
- nezájem absolventov vysokých a stredných škôl o prácu v knižnici (celospoločenský jav) – čo im môžeme ponúknuť?;
- firemná kultúra, riadenie ľudských zdrojov – veľké rezervy;
- feminizácia;
- vysoký priemerný vek zamestnancov (Knižnica Ružinov 51 rokov, MsK 43).

2.3 Príležitosti

- schopnosť spolupráce verejných knižníc;
- ochota k spolupráci zo strany ostatných kultúrnych, vzdelávacích organizácií a inštitúcií;
- ochota sponzorov finančne podporiť aktivity verejných knižníc;
- vysoké nároky a požiadavky používateľov na knižnično-informačné služby – aj riziko.

2.4 Riziká, ohrozenia

- „internetizácia“, „guglizácia“, „wikizácia“, „onlajnizácia“ kultúry, vzdelávania, „spoločenského života“;
- veľká konkurencia v podobe elektronických médií;
- zmeny hodnotovej orientácie ľudí, ich kultúrnych potrieb, čitateľských záujmov, stúpajú ich nároky;
- široké spektrum možností trávenia voľného času;

- preferovanie využívania internetových služieb, elektronických informačných zdrojov používateľmi;
- rastúce požiadavky na efektívnosť poskytovaných služieb;
- rýchle zmeny a zdokonaľovanie informačných technológií, rozvoj informačných sietí;
- náročné konkurenčné prostredie zo strany vedeckých a akademických knižníc - veľká koncentrácia knižníc rôznych typov – pokrytie knižnično-informačných služieb;
- stagnácia knižníc v dôsledku neinvestovania do informačných a komunikačných technológií a ľudských zdrojov;
- prístupnosť a otvorenosť zamestnancov k zmenám, ich schopnosť zdokonaľovať svoje znalosti a zručnosti.

2.5 Verejné knižnice v hl. meste v roku 2006

- 18 verejných knižníc - žiadna regionálna, metodickým riadením je poverená **Mestská knižnica**;
- 5 mestských knižníc s 21 pobočkami, 7 profesionalizovaných obecných knižníc s 2 pobočkami, 5 obecných neprofesionalizovaných knižníc;
- Bratislavský samosprávny kraj (BSK) – od roku 2001 plní funkciu krajskej knižnice s regionálnou pôsobnosťou **Malokarpatská knižnica v Pezinku**, metodicky riadi 69 (5 mestských, 9 obecných profesionalizovaných, 54 obecných neprofesionalizovaných) verejných knižníc okresov Pezinok, Senec, Malacky.

2.6 Niekoľko čísiel o verejných knižniciach – porovnanie za roky 2005, 2006

	2005	2006
Počet obyvateľov hl. mesta	425 459	426 091
Počet VK na území hl. mesta	41 (18+23)	41 (18+23)
Počet zamestnancov VK	184 (94% žien, 11 mužov)	173,57 (91,9% žien, 14 mužov)

Vzdelanostná štruktúra zamestnancov (VŠ, SŠ)	28 VŠ, 156 SŠ	26 VŠ, 147,57 SŠ
Priemerná mzda zamestnancov VK	13 656.- Sk	14 394.- Sk
(priemerná mzda na Slovensku: 18 761.-)		

3. Profesia knihovníka v historickom a súčasnom kontexte

3.1 Minulosť

- knihovník je jedna z najstarších profesií – máme byť na čo hrdí;
- knihovník - archivár, vzdelaný otrok, intelektuál, symbol múdrosti, vzdelanosti, skromnosti;
- mužské povolanie – myslitelia, mnísi, kňazi, neskôr učiteľia;
- zo známych osobností: Johannes Guttenberg, Gottfried Wilhelm Leibnitz, Friedrich Schiller, bratia Grimmovci, Casanova, Adam František Kollár, Pavol Jozef Šafárik, Ján Bocatius, Alois Mrštík, Jiří Mahen a ďalší.

3.2 Nedávna minulosť

- 60-80-te roky minulého storočia: osobnosti nášho politického, spoločenského života – postihnutí stranou (spisovatelia, literárni kritici, filozofi,...);
- Milan Hamada, Kocka, Jiří Kánský;
- poviedka Lenky Procházkovej „Kultura v obci aneb Sláva Arnošt-kám!“ (niekde je to tak doteraz).

3.3 Súčasnnosť

- sprostredkovateľ informácií, poskytovateľ špecifických služieb;
- služobník (to nám z minulosti zostalo);
- postupná degradácia nášho povolania – prečo? - ako spoločnosť potrebuje informácie, znalosti, ako si váži knihy, knižnice, tak si váži aj

nás knihovníkov;

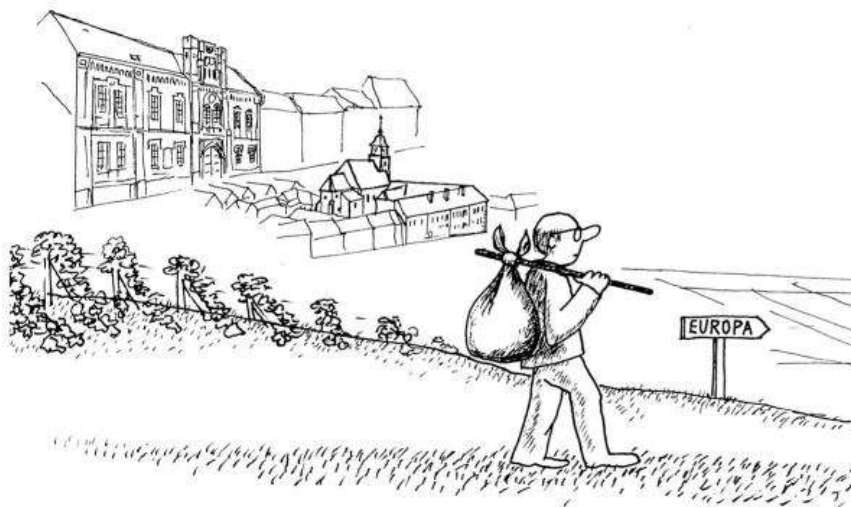
- feminizácia;
- predstava ľudí o profesii knihovníka – čo vy tam vlastne robíte?;
- uchádzač o zamestnanie – požičiavanie kníh, mám rád knihy;
- známe osobnosti: L. Busch, Jan Sládek, J. Nohavica.

3.4 Budúcnosť

- pozícia knihovníka, informačného pracovníka budúcnosti: analytik, interpret, sprostredkovateľ informácií;

nároky na našu profesiu:

- vzdelanie** – stredné a VŠ, 3 katedry, reagujú na spoločenskú objednávku?;
- kontinuálne vzdelávanie** – chýba vyhláska o ďalšom vzdelávaní, zdieľanie znalostí a informácií;
- osobné danosti** - uvažovanie v kontexte, kreativita, schopnosť počúvať ľudí, znalosť prezentácie, ďalej odborné i jazykové vedomosti, schopnosť rozlišovať dôležité veci, kombinačné schopnosti, používanie zásad efektívnej komunikácie s ľuďmi, odvaha na zmeny, chuť neustále sa vzdelávať.

4. Kompetencie, schopnosti a vlastnosti knižničného – informačného profesionála

- od roku 1997 pod záštitou EÚ projekt CERTIDoc (Francúzsko, Španielsko, Nemecko, Taliansko, Belgicko, Rumunsko, ČR);

- Evropský průvodce kompetencemi pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb - 2 vydania: 1999 (Průvodce dovednostmi evropských pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb), 2006 – zmeny;

<http://skip.nkp.cz/KeStazeni/smernice.pdf>;

- v prácach sa ďalej pokračuje.

4.1 Využitie

- tvorba obsahu vzdelávacích programov;
- stanovenie profesionálneho rastu;
- úprava katalógu činností;
- zavedenie systému odborného hodnotenia pracovníkov na úrovni štátu, EÚ (odborná komisia);
- výsledok: európsky certifikát;

- v ČR sa aspoň diskutuje;

- u nás ?? - zatiaľ len nariekame na nízky spoločenský status, mzdové podhodnotenie,... ale;

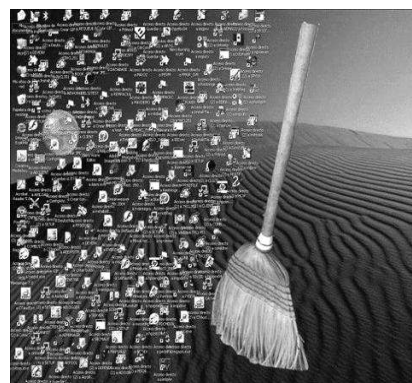
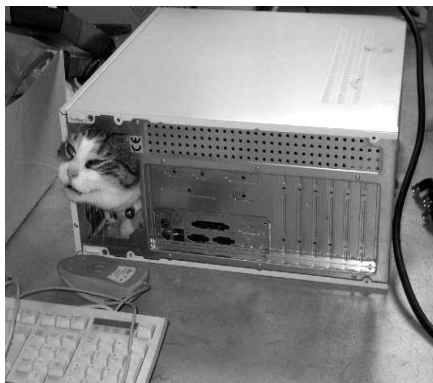
- **Stratégia rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2008-2013** - 8 dlhodobých strategických úloh;

- strategická úloha č. 6: Rozvoj ľudských zdrojov a kontinuálne vzdelávanie zamestnancov knižníc s cieľom vypracovať model kontinuálneho vzdelávania – kariérny rozvoj zamestnancov a pripraviť profesijné štandardy pre systematickú profesionalizáciu zamestnancov knižníc.

4.2 Priority

- vytvoriť pracovnú skupinu na úrovni MK SR, ktorá pripraví model riešenia kontinuálneho vzdelávania vo väzbe na kariérny a profesijný rozvoj zamestnancov;

- skvalitniť priamu spoluprácu knižníc so strednými a vysokými školami pri aktualizácii učebných plánov všetkých typov vzdelávania;
- zabezpečiť v SNK akreditáciu vzdelávacích programov;
- v SNK, CVTI SR a SPK v Bratislave - realizácia systematického ďalšieho vzdelávania knihovníkov, informačných pracovníkov a ostatných zamestnancov knižníc vrátane dištančných foriem e-vzdelávania;
- skvalitniť prípravu rozvojových projektov a grantov zameraných na získavanie mimorozpočtových finančných prostriedkov;
- kurzy a školenia ECDL a získanie certifikátu (v rámci EÚ = štandard základnej informačnej gramotnosti) - každý odborný zamestnanec každej knižnice.

- motivovať odborných pracovníkov knižníc k ďalšiemu zvyšovaniu odbornej kvalifikácie (postgraduálneho či iného štúdia);
- podporovať účasť odborných zamestnancov na odborných podujatiach – seminároch, stážach, kongresoch a pod. doma i v zahraničí;
- motivovať zriaďovateľov, aby podporovali zapájanie odborných pracovníkov do činnosti profesijných organizácií;
- Kompetencie (odborné znalosti) – vydanie z roku 2006 – 33 okruhov, 5 skupín, 4 úrovne.

4.3 Okruhy

- Napríklad jednanie s používateľmi, znalosť prostredia knižnično-informačných služieb, znalosť európskeho administratívneho a právneho systému, určovanie a overovanie informačných zdrojov, budovanie a správa fondov, analýza a prezentácia informácií, vyhľadávanie informácií, forma a prezentácia informácií (ústna, písomná), používanie cudzieho jazyka, medzilidská komunikácia, informačné technológie (počítače, telekomunikácia), administratívne práce, marketingové techniky, techniky mikroekonomického riadenia, techniky riadenia projektov,

diagnostické a hodnotiace metódy, techniky riadenia ľudských zdrojov.

4.4 Skupiny

- 1) Informácie
- 2) Technológie
- 3) Komunikácia
- 4) Riadenie
- 5) Kompetencie z ostatných vedných odborov

4.5 Úrovne

1. **povedomie** – základné porozumenie odboru – znalosť základných termínov, schopnosť vykonávať presne vymedzené praktické úlohy;
2. **znalosť praxe a pracovných postupov** – 1. odborná úroveň - schopnosť zaoberať sa základnými nástrojmi odboru, vykonávať špecializované alebo jednotvárne úlohy, odovzdávať inej osobe praktické inštrukcie, schopnosť komunikovať s odborníkmi o záležitostiach odboru;
3. **efektívne využitie nástrojov** – uvedomenie si existencie pracovných postupov, schopnosť ich definovať, diskutovať o nich a efektívne ich využívať - schopnosť analýzy situácie, úprava pracovného postupu, vytvorenie nového nástroja;
4. **efektívne využitie metodológií** – používanie pracovného postupu, schopnosť jeho aplikácie i v odlišných podmienkach, iným spôsobom, upravovať ho, prispôbovať metódy jeho využitia.

+ 20 hlavných schopností (vlastností) – 6 skupín:

1. **Osobné vzťahy** (samostatnosť, komunikačné schopnosti, pohotovosť a ústretovosť, empatia, schopnosť tímovej spolupráce, schopnosť vyjednávania, pedagogické schopnosti).
2. **Prieskum** (otvorenosť novým poznatkom, javom, udalostiam, zmene).
3. **Analýza** (schopnosť urobiť analýzu, schopnosť kritického hodnotenia, schopnosť vyvodzovať závery).
4. **Komunikácia** (takt a diskretnosť, pohotovosť).
5. **Riadenie** (vytrvalosť, precíznosť).
6. **Organizácia** (flexibilita, prispôbivosť, rozhodnosť, iniciatíva, organizačné schopnosti).

4.6 Ako sme na tom? Sme pripravení?

- Kto nie je pripravený, je ohrozený!!
- Aká bude budúcnosť knižníc? – Rozhodnú naši používatelia.
- Aká bude budúcnosť nás – knihovníkov ? Rozhodneme sami.
- Investujme do vzdelávania - akí ľudia v knižniciach pracujú, také budú.
- Inak?!

POSTAVENIE A ÚLOHA VEREJNÝCH KNIŽNÍC V BRATISLAVSKOM KRAJI

Zostavil a DTP: Mgr. Peter Kuzma
Kresby: Jozef Lipták a Jana Klenovičová
• **Zodpovedný redaktor: PhDr. Darina**
Horáková • **Vydala a vytlačila Knižnica**
Ružinov v roku 2008 • **Vychádza v edí-**
cii VŠELIČO, zv. 8 • **Vydanie prvé**

© **Knižnica Ružinov, 2008**
ilustration © Jozef Lipták, 2008
(str. 98 - 113)
ilustration © Jana Klenovičová, 2008
(ostatné strany)

ilustračné fotografie na str. 108 - 109 sú prevzaté z webu

ISBN 978-80-969145-6-2

Ďakujem za pozornosť!

VŠELIČO

Všeličo je okolo nás. Je odrazom našich snov, túžob a sklamaní.

Všeličo dáva všeličomu zmysel a význam. Všeličo napomáha a sťažuje pochopiť hlbšie súvislosti.

Práve preto človek potrebuje všeličo k svojmu životu. Všeličo by chcel vedieť, mať, vidieť, počuť, prežiť, skúsiť a stretnúť... Najmä všeličo milé, pekné, láskavé, chápané, užitočné a príjemné. No je aj iné všeličo. Také, po ktorom človek až tak netúži, no napriek tomu ho stretne. Pretože všeličím – takým aj onakým – je človek živý a všeličomu vďačí za to, že všeličo vie, že všeličo z toho, čo chcel nájsť, našiel, a všeličo z toho, čo chcel stratiť, stratil.

Preto všeličo.

